

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

17 MAYIS 2000

MARDİN

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 5

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÖNÜŞÜM PLANI VE YATIRIM MERKEZİ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4919

**17 MAYIS 2000
MARDİN**

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 5

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece yenilenmesi ihtiyacını değil, bir takım başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili temel bir takım konular daha belirleyici konuma gelmiştir

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak için proje yapmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin devlet ve hükümet başkanları düzeyinde imzalanan Rio Zirvesi'ni takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı nüfus, 1995'te Bejing Konferansı "cinsiyet dengeli kalkınma" konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki ilkeler (1995) kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahey'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Ashında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'ın genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, tüm çalışmaya ilişkin direktifin, GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte, siyasi iradeye yansımış olmasıdır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla bu talimatın gereğini yerine getiren bir çalışma olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışması süresince tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapılmıştır. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alınmış olmaktadır

Bu kitap, başlangıç aşamasında yapılmış olan sözkonusu bu toplantılardaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımdan anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak bir dizi başka çalışma da planlanmaktadır. Temsil edilmeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve GAP Bölgesel Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak, bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye’de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkacak yeni GAP Bölgesel Kalkınma Planı’nın hayırlı olması dileğiyle, saygılarımla sunarım.

Dr. İ.H.Olcay ÜNVER

GAP İdaresi Başkanı

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

57 nci Hükümetin Programında "Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı, ekonomik ve sosyal önlemlerle çözülecektir" politikası yer almıştır. Bu karar çerçevesinde, Bakanlar Kurulu Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) 2010 yılında bitirilmesi kararını almış ve ekonomik, sosyal ve benzeri diğer önlemlere ilişkin planlama çalışmalarını yapmakla GAP İdaresini görevlendirmiştir.

Bu direktif üzerine GAP İdaresi kendi bünyesi içinde planlama çalışmalarını yürütecek GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Ekibini kurmuştur. Proje Ekibi konularında uzman, deneyimli ve uygulama tecrübesi olan kişilerden oluşturulmuştur. Proje ekibi, bölge planlama, iktisadi planlama ve finansman modelleri, sosyal planlama, tarımsal ve kırsal kalkınma, altyapı-çevre ve iletişim olmak üzere altı çalışma grubu halinde örgütlenmiştir.

Bilindiği üzere, Güneydoğu Anadolu Projesi başlangıçta bir su ve toprak kaynakları geliştirme projesi olarak planlanmış, 1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı ile entegre bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. GAP Master Planı, sektörler arası entegrasyonu dikkate alan GAP'ın hedef ve stratejilerini belirleyen, GAP kapsamında kamu yatırımlarını zaman ve mekan itibarıyla ve finansman ihtiyaçlarıyla planlayan temel dokümandır. Mevcut uygulamalar mümkün olduğu ölçülerde bu doküman çerçevesinde yürütülmektedir.

1989 GAP Master Planı, geleneksel, merkezi planlama anlayışı ile hazırlanmış, bilgi verici, kaynak değerlendirmeye ve gelir artırmaya yönelik projeler üretmiş bir plandır. Hazırlanacak olan yeni planı, 1989 GAP Master Planından ayıran temel özellikler: bölge ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dikkate alması, katılımçılığa önem vermesi, projeden etkilenen kesimlerin plan hazırlama ve uygulama sürecinde etkin rol almalarını benimsemesi, ekonomik-sosyal ve çevresel gelişmeyi birlikte ele alması, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini (doğal ve kültürel çevre koruma-sorumlulukları paylaşma-yerellik-saydamlık-erişebilirlik-kalıcı olma-bölgesel öncelik-sosyal adalet) esas almasıdır. Yeni planın hareket noktasını ise 1989 GAP Master Planı ile GAP İdaresince hazırlanmış olan GAP Sosyal Eylem Planının uygulama sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler oluşturacaktır.

GAP İdaresi yeni plan çalışmalarını katılımcı planlama tekniği ile gerçekleştirecektir. GAP Bölgesel Kalkınma Planı ismiyle hazırlanacak olan doküman; yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılarından artırmayı hedefleyecek, bölge insanının ve ilgili kamu kuruluşlarının katılımıyla hazırlanacak ve uygulanacaktır. Kamunun planın hazırlanması ve uygulanmasında etkin katılımı önem arz etmektedir. Ayrıca bölge insanının bu süreçte rol alması yerel halkın gerçek sorunlarına, gereksinimlerine, tutumlarına ve önceliklerine du-

yarlı bir plan hazırlanmasına imkan sağlayacaktır. Bu amaçla Proje Ekibi çalışma programını hazırlanmış ve bu program 14 Nisan-31 Mayıs 2000 tarihleri arasında 9 GAP ilinde yapılan bilgilendirme toplantıları ile başlatılmıştır. Bu program doğrultusunda Proje Ekibi çalışmalarını yürütmektedir.

Yeni plan şu aşamalardan geçerek hazırlanacaktır: 1) Veri toplama ve güncelleştirme, 2) 1989 GAP Master Planı ve Sosyal Eylem Planının değerlendirilmesi ve bugünkü durumun çözümlenmesi, 3) Kalkınma ihtiyaçlarının ve sınırlarının belirlenmesi, 4) Hedef ve stratejilerin belirlenmesi, 5) Kalkınma seçeneklerinin hazırlanması, 6) Kalkınma seçeneklerine ilişkin finansman modellerinin hazırlanması ve taslak Bölge Planının oluşturulması, 7) Bölge kalkınma planı ve Uygulama programının oluşturulması, ve 8) İzleme-değerlendirme sisteminin kurulmasıdır.

Hazırlanacak GAP Bölge Kalkınma Planı sonucunda iki önemli doküman ortaya çıkacaktır: GAP Bölge Kalkınma Planı ve Uygulama Programı.

Yeni plandan beklenenler; ekonomik yapıda değişim sürecinin başlaması, yaşam standartlarının iyileşmesi, bölge ile ulusal ölçekteki göstergeler arasındaki farklılıkların azalacağı, bölgeye dışarıdan sermaye akışının temini, GAP'ın kamu fonları ile desteklenmesinin yanında bölge ve bölge dışı özel kaynakların da giderek artan ölçüde katkısının sağlanmasıdır.

Yeni planlama çalışmasının ana felsefesi: sürdürülebilir insani kalkınma ve katılımcılıktır. İnsan kalkınmanın odağındadır. Planın temel amacı, yaşam kalitesini yükseltmek ve bunu sürdürülebilir kılmaktır.

İster istemez plan döneminin de ötesine taşıyacak olan nihai amaç ya da başka bir deyişle planın vizyonu ise "Refahın arttığı ve yaygınlaştığı ve bunun herkese ekonomik faaliyetlere katılma fırsatı vererek sağlandığı; bölgenin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklarının ortadan kalktığı; bölgedeki kaynakların etkin kullanıldığı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal istikrarın bir gereği olarak verimlilik ve istihdamın arttığı; güçlü, özgüvenli, donanımlı, eğitilmiş ve kültürel gelişmesi sağlanmış bireylerden oluşan; ulusal ekonomiyle bütünleşmiş, dışa açık, fırsat eşitliğinin etkin olduğu, demokratik bir toplumsal yapının gerçekleştirilmesidir."

Bu yapının gerçekleştirilmesinde izlenecek yeni strateji " pazar ekonomisinin tüm kurum ve kuralları ile oluşturacak altyapının sağlanması, bölgenin ulusal pazarla bütünleşmesi, pazarın çözüm üretilmediği alanlarda, pazarın etkin işleyişini bozmayacak biçimde kamu inisiyatifinin kullanılması, bölge mekansal yapısının çevre boyutunu ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için beşeri, doğal ve ekonomik kaynakların uyum içinde ve birbirlerini tamamlayacak şekilde geliştirilmesi, öncelikli hedef grupların desteklenmesi, çağdaş kurumsal yapıların oluşturulması ve güçlendirilmesi amacıyla gerekli düzenlemelerin ve yönlendirmelerin yapılmasıdır." Bu bağlamda önümüzdeki dönemde kalkınmada öncü rol giderek özel girişim ve girişimciler tarafından üstlenilecektir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ

BÖLGE KALKINMA PLANI

BİLGİLENDİRME VE BEYİN FIRTINASI TOPLANTISI

MARDİN

Tarih : 17 MAYIS 2000
Yer : Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Araçları Salonu
Oturma Başkanı : Abdulkadir TUTAŞI (Mardin Belediye Başkanı)

1. OTURUM

Açılış Konuşmaları :
Haşme BİTER Mardin-Çok Amaçlı Toplum Merkezi
Murat ENSARI Mardin Organize Sanayi Bölge Müdürü
Yusuf YILDIZ Mardin Serbest Bölgeler Bölge Müdürü
M. Kaya YAŞINOK GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı
Temel KOÇAKLAR Mardin Valisi

GAP Bölge Kalkınma Planı Hakkında Sunuş

Vedat ÖZBİLEN GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü
Doç. Dr. Ahmet SALTIK GAP Bölge Kalkınma Planı Sosyal Planlama Grup Yöneticisi

Mardin İlinde Yapılan Başarılı Çalışmalar

Leyla ONUR Dargeçit-Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM)

2. OTURUM

Beyin Fırtınası

OTURUM BAŞKANI - Abdulkadir TUTAŞI (Mardin Belediye Başkanı) :

Sayın konuklar, Sayın Başsavcım. GAP İdaresi'nin Sayın Başkan Yardımcısı, GAP İdaresi'nin Sayın temsilcileri ve değerli katılımcıları hepinize hoş geldin derken sevgi ve saygılarımla sizleri selamlıyorum.

Bizler bugün burada Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma Planı bilgilendirme beyin fırtınası toplantısının 5.sini yapmak için toplandık. Bu toplantının ülkemizin ve bölgemizin geleceğini doğru kararlar alınması halinde olumlu etkileyeceğini inandığım GAP'ta yeni bir Bölge Kalkınma Planı oluşturma çalışmasını başlatmak için yapılacak bir toplantı olduğunun bilinmesini istiyorum. Bu proje ve bu süreç hepimizin katkısı ile şekillenecek. Hepimiz bu çalışmanın içinde yer ve sorumluluk almak mecburiyetindeyiz. Çünkü GAP İdaresi merkezi planlamadan katılımcı planlamaya geçiş ifadesi ile karşımıza hepimizin arzuladığı bir proje ile çıkmaktadır. Bu demek oluyor ki özellikle biz yerel yöneticilerinin sürekli yakındığı eleştirdiği İdare'nin yerinde görmeden, arazinin fiziki konumunu bilmeden merkezden harita üzerinde çalışmasına son verilmesi demektir. Bu ifade şu anda hepimiz için meçhullerle dolu olsa da niyet olarak bizi umutlandırıp olumlu yanları ile hepimizi heyecanlandırmaktadır. Bu girişimden dolayı GAP İdaresini kutluyor ve teşekkür ediyorum. Sayın konuklar Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Bölgemiz ve Türkiye açısından önemi tartışılmaz. Türkiye Cumhuriyeti bu Proje ile Bölge'de kalkınmaya ilişkin gerekli yatırımlarını hızlı bir şekilde tamamlamaya çalışmaktadır. Son bir kaç yıldır Bölgemize sosyal ve ekonomik alanda bir canlılık getirdiği hepimizin malumudur. Gerçi bu canlanmadan bazı yöreler daha fazla nasibini almış olsa da yinede bu canlanmanın varlığını inkar edemiyoruz. Merkezi hükümetin GAP'a verdiği önemi biliyor ve takdir ediyoruz. Ancak detaylardaki bazı önemli eksikliklerin yanı sıra özellikle kentsel alt yapı eksikliğini belirtmekle sözlerime başlamak istiyorum. Bilindiği gibi bölge özellikle kentsel alt yapı açısından fakir ve yoksul bir durumdadır. Kentlerin kendi imkanlarıyla alt yapılarını tamamlamaları zordur. Çoğunun fiziki planları dahi yoktur. GAP'ın gelecekte önemli sorunlarla karşılaşmaması açısından tüm yerleşimlere ilişkin alt yapı planlamasının eksiksiz olması gerekmektedir.

Öte yandan kalkınma sadece fiziki alt yapılarının tamamlanması ile gerçekleşemez. Esas önemli olan eğitim ve sağlığa yapılacak yatırımlardır. Bu anlamda ortaya çıkacak yeni Bölgesel

Kalkınma Planı'nda bu iki hususun ve temel ilkelerin çok sağlam bir şekilde belirlenmesi ve şekillendirilmesi gerekmektedir. Kalkınma yetişmiş insanların elleri üzerinde şekillenecektir. Bu bakımdan sağlık ve özellikle eğitime ilişkin planlama ilkeleri belirlenirken GAP'ın yaratacağı artı katma değeri refaha ve kalkınmaya çevirebilecek nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi gerekmektedir. Ekonomik kalkınma ve refah kadar demokrasinin de bu yoldan geçeceği malumunuzdur. Bu bağlamda toplum katmanlarının kalkınma çalışmalarına katılmasını sağlayacak örgütlenme de dahil tüm katılım araçları konusunda merkezi yönetiminin belirli bir yönlendirmesinden bahsetmek pek mümkün değildir. Bu konudaki tek istisnayı belki GAP İdaresi oluşturmaktadır.

İdare gerçektende çalışmalarına mümkün olduğunca ilgili her kesimle doğrudan ve daha sıkı ilişkiler içersindedir. Bugün artık devletin her şeyi şekillendirmemesi esastır. Ancak bunu sağlayabilecek nitelikte insan gücü ortaya çıkarılmasında da yine devletin veya merkezi otoritenin belirli bir politikası ve eylem planının oluşması kaçınılmazdır. İşte bugün bu konuya ilişkin önemli bir fırsatın ayağımıza getirildiğini söylemek yanlış değildir. Bu konuda Mardin'in özel sektörüyle, yerel yönetimiyle, sivil toplum örgütleri ve basınıyla çok dinamik ve etkin bir katılım hazır olduğunun işaretlerini hep birlikte görmekteyiz. Tüm olanaksızlıklara rağmen dinamizmini koruyan özel sektörümüz ve geçen yıl açılan Gençlik Merkezimizde sergilenen dinamik girişim, verdiğimiz bu çalışmanın bir kanıtıdır. Biraz sonra GAP İdaresi'nin değerli çalışanları yeni Bölgesel Kalkınma Planı'nı ne şekilde yenileyeceklerini hangi ilkeleri uygulayacaklarını daha detaylı bir şekilde sunacaklardır. Ben detaylara girmeyeceğim. Ancak katılımın gerçekten sağlanabilmesine ilişkin açık ve belirgin bir tablo ile karşılaşmayı ümit etmekteyim.

Merkezi planlamadan katılımcı planlamaya geçiş niyetinin sözden eyleme çevrilmesi hepimizin dileğidir. Bu bağlamda tüm kesimlerin katılımı ile bu tip toplantıların devam etmesinin faydalı olacağını düşünüyorum. Çalışmanın GAP'a, ilimize hayırlı olması dilekleriyle hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Ve oturumu başlatıyorum.

Siz sayın katılımcılardan ricam gündeme taşıyacağımız konuların anlaşılabilir olması için gerek Bölge gerekse toplumun faydasını içeren sorunların tartışılmasıdır. Soracağınız soruların yanı sıra önerilerinizin de kayda alınacaktır. GAP İdaresi'nden Sayın Vedat ÖZBİLEN ve Sayın Ahmet SALTUK Beyler yanımda kendilerine hoş geldiniz diyorum ve oturumu açıyorum. Şimdi sırasıyla elimizdeki gündem programına göre açılış konuşmaları ilki Sayın Haşme BİTER ÇATOM adına yapacakları konuşma için kendilerini mikrofonu davet ediyorum.

Haşme BİTER (Mardin Çok Amaçlı Toplum Merkezi [ÇATOM]) :

Hepinize merhaba. Birbirimizi tanıyalım sevelim. Okumaya yazmaya koşalım. ... sonra bir-birimizi tanıyalım. Ailemize, hanımımıza saygı verelim. Temiz edelim. Ondan sonra her şeyin gü-zeli güzel olsun. Birbirimizi güzel tanıyalım. Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti. Bayrağımız daima dalgalansın. Güzellikler gelsin, çirkinlikler gitsin. Saygılar.

Abdulkadir TUTAŞI :

Teşekkür ediyorum. Haşme ablaya.

Şimdi ikinci olarak Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürü Sayın Murat ENSARI Beyi davet ediyorum.

Murat ENSARI (Mardin Organize Sanayi Bölgesi Müdürü) :

Sayın Valim, Sayın Başkanım, Sayın Garnizon Komutanım, Sayın Başsavcım, GAP İdaresi-nin değerli yetkilileri, kalkınmakta olan ülkemizin her tarafıyla tarih kokan ve kendinden emin adımlarla sanayileşen ilimize hepiniz hoş geldiniz.

Kuruluşundan günümüze kadar geçen 20 yılı aşkın süre içinde GAP İdaresi gerek yöremizin tanıtımında gerekse kalkınması yolunda yapmış olduğu başarılı çalışmalarından dolayı kutluyor ve başarılarının devamını katlanarak gelişmesini temenni ediyorum. GAP İdaresi'nin geçmişte yapmış olduğu başarılı çalışmalarının yanısıra 1989 yılında yapılan GAP Master Planı'nın ön-gördüğü yatırımlarının yıllık yatırım programının basına yansımamasından dolayı özellikle ta-rım, hayvancılık ve sulama projelerinde yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Ayrıca yörenin kozmopolit yapısı, yaşam standardı, eğitim seviyesi gibi kriterler dikkate alınmadan hazırlanan 1989 yı-lı GAP Master Planı uygulanabilirlik noktasını işlemini yitirerek bir anlamda ülkemizin kalkın-ması demek olan GAP Bölgesi'nin kalkınmasına da önemli ölçüde darbe vurduğu kanaatindeyim. Bu bağlamda yörenin her kesiminden temsilcilerinin katılımlarıyla hazırlanması planlanan ve dünyanın en kapsamlı projelerinin başında gelen GAP Projesi'nin 2010 yılında bitirilmesini he-defleyen uygulanabilir GAP Master Planı'nın ilimizdeki bu ilk toplantısının yöremizin geleceği açısından çok önemli sonuçlar doğuracağından emin olarak hepinizi saygıyla selamlıyorum. Te-sekkür ederim.

Abdulkadir TUTAŞI :

Murat Bey ben bu oturumda daha fazlasıyla biz yerel yöneticilerden temsilci görmek istiyordum. Görünürde 31 tane belediyesi olan bir ilin ancak 3 veya 4 Belediye Başkanı'nı aramızda

görüyoruz. Bu beni çok üzdü. Çünkü çoğu zaman biz GAP'ı evimizden, makamımızdan eleştiririz. GAP yazdı, GAP çizdi ama GAP bugün ayağımıza gelmiş. GAP sorunlarınızı dinlemek için burada biz yokuz. Onun için ben GAP İdaresi'nden şahsım ve arkadaşlar adına özür diliyorum. Şimdi Serbest Bölge Müdürümüz Sayın Yusuf Yıldız Bey' i davet ediyorum.

Yusuf YILDIZ (Mardin Serbest Bölge Müdürü) :

Teşekkür ediyorum. Sayın Valim, Sayın Garnizon komutanım. Sayın GAP İdaresi Başkanım, değerli katılımcılar. Gerçekten çok anlamlı bir toplantı. Neden çok anlamlı. Bizim zaten ana konumuz girişimcilik. Ben biraz girişimcilik üzerinde durmak istiyorum. Çünkü girişimciliğin ne olduğunu ben Serbest Bölge Müdürü olarak ve dış ticaret uzmanı olarak her alanda , her noktada görüyor ve hissediyorum. Ve Mardin'in sağlamış olduğu bu potansiyelin girişimcilikten geçtiğinin bilincindeyim. Ve burada mümkün olduğunca girişimcilik, girişimcilik, girişimcilik.

Zaten tahmin ediyorum bu GAP Master Planı'nın temelinde yatan hadise sürdürülebilir insanı kalkınmadan bahsedilen altında yatan en büyük olay Bölge insanının katılımıyla ve girişimciliğiyle hedeflenen ekonomik sosyal programlara ulaşmaktır. Şimdi bende 34 tane firma var. Şu anda ruhsat almış. Bunun 20 tanesine yakını Mardin'in dışından gelip buraya yatırım yapma niyetinde olan ve ruhsat alan firmalar 10 adet. Şimdi tabi her zaman isteriz dışarıdan yatırımcı gelsin. Sermaye sıkıntımız çok fazla . Ama inanın GAP'ın nimetlerinden daha çok yararlanmak istiyorsak dışarıdan Urfa'da olduğu gibi yabancı yatırımcı dışarıdan gelişmiş yörelerimizden yerli yatırımcı gelir. Bizim buradaki kaynaklarımızı en iyi şekilde değerlendirir ve kullanır. Ama bizim Bölge insanı ne olur burada en fazla yönetici olur. Onun dışında ne yaparız bugünkü fotoğrafını çektiğimiz zaman biz bu Mardin Bölgesi'nin ancak ve ancak işte belirli bir noktada istihdamla yetinecek durumda kalırız. Şimdi ben bu çerçevede GAP'ın 10 sene içersinde planlandığı şekliyle 10 sene içersinde bu GAP'ın gerçekleşmesi öngörülmektedir. 10 senenin ilk 5 sene içersinde özellikle Master Plan'da olmasını dilediğim ve özellikle Bölge insanımızın organize olarak örgütlenerek bu girişimcilik ruhunu bu motivasyonu bu ilgiyi kazandıracak projelerin süratle ele alınmasında çok büyük bir fayda görüyorum. İnanın bir tane girişimci geldiği zaman ben burada özellikle Nusaybin Kızıltepe girişimcilerine dikkat çekiyorum. Organize Sanayi Bölgesi'nin % 80'ini kuran ve yapan Kızıltepe girişimcileridir. Dış ticaretle uğraşan girişimcilerimizin çoğu Nusaybinlidir. Bugün Singapura gittiğiniz zaman bavul ticaretinde Nusaybinli girişimcileri görebilirsiniz. Bunlar bugünkü Mardin'in aynasını oluşturan bu sanayide ve gelişmede lokomotif olan Serbest Bölge ve tabi yerel idarecilerimizin katkısıyla Organize Sanayi Bölgesi'ni oluşturmuşlardır. Demek ki çalıştıkları zaman demek ki organize olduğu zaman biz teşvik edebiliriz. Ve ben bir Mardinli olarak da 10 sene içersinde nasıl bir Mardin hayal ediyorum. Benim hayal ettiğim Mardin'i sizler de hayal ediyorsunuz. Ama nasıl ulaşacağız. Dediğim gibi 5 sene

içersinde insan özellikle kaynaklarımızı girişimcilik kurulu çerçevesi içersinde işte örnekleri nispeten vardır. Mardin'de 35 taneye yakın sivil toplum örgütü var. Bunlar sevindirici. Bunların meşru zeminlerde proje bazında mutlaka harekete geçirmeleri ve işbirliğine gitmelerinde çok büyük fayda vardır. Tabi ben burada hakikaten konuşmayı uzatmak istemiyorum. Başkanım beni uyardı. Ama inşallah daha ileri ki zamanlarda daha detaylı tartışırız. Detaylı örnekler veririz. Diğer ülkelerde girişimcilik örnekleri nasıldır. GAP İdaresi zaten bu deneyime sahiptir. Bir de Mardin'in potansiyeli bu konuda çok iyi. Yani biz şimdi girişimcilik dersek hangi alanda girişimciliği kullanacağız. Büyüklerimiz bilir. Sayın Başkanımızın babası bir ara anlatmıştı. Mardin'de 1950 yılında 1250 dokuma kooperatifi varmış. Demek ki tekstil merkeziymiş. Ve nitekim köyler bile belde statüsündeymiş. Neredeyse dükkanlar ve zanaatkarların her türlü vardı. Turizm potansiyeli zaten başlı başına bir hadise. 80 yıl öncesi biliyorsunuz. Günde 20 otobüs yabancı turist gelirdi. Alt yapıları olduğu zaman özellikle turizmde ve insan kaynaklarının gelişmesinde çok kısa sürede mesafe alırız. Bununda yolu işte 31 Belediye Başkanımızın 4'nün katılması ile değil 31'ininde katılması ile olur. Bu konuda mesela biz dış ticaret açısından olaya baktığımız zaman dış ticaretle ilgilenen arkadaşlarımızın çabaları da yerinde. Bugün Suriye, İran, Irak 3 tane büyük pazar. Mardin bunlara hitap ediyor. Mardin'in bu potansiyelini de dikkate aldığımız zaman inanın yabancı ülkeler dahil gelişmiş yörelerimizdeki firmalardaki Halk Bankası'nın kuruluş Yıldönümü Cumartesi. Türkiye'nin tüm kesimlerinden 400 taneye yakın işadamı gelecek. Sayın Valimin ev sahipliğinde gerçekleşecek. Burada çok ciddi bir potansiyel göreceklere inanıyorum. Onların istediği Mardin'deki yerel girişimcileri ve yerel tüccarları kullanmak. Zaten çok büyük şirketler yerel pazara hitap edecek yerel insanları kullanmak isterler. Bu çerçevede tekrar diyorum. Her şeyin basında insan her şey insan için.

Ama biz kendi potansiyelimizi bildiğimiz zaman onun farkında olduğumuz zaman yapılamayacak hiç bir şey yoktur. Bu çerçevede GAP Master Plan çalışmasının etkin katılımımızla ve devamını sağlayacak şekilde sürdürülmesi en büyük dileğimiz ve bu çalışmanın hepimize herkese ülkemize hayırlı olmasını diliyorum. Teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum Yusuf Bey. Efendim şimdi sırada Sayın Kaya Yaşınok GAP İdaresi Başkan Yardımcısını davet ediyorum.

M. Kaya YAŞINOK (GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı) :

Başkan, Sayın Valim, Sayın Komutanım, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Başsavcım, Saygıdeğer katılımcılar,

GAP İdaresi'nin GAP Bölge Kalkınma Planlama Hazırlama kapsamında düzenlemiş olduğu bu toplantıya hoş geldiniz. Bugün burada Güneydoğu Anadolu Projesi'nin hedef ve stratejilerini belirleyen ve 1989 yılında hazırlanmış bulunan GAP Master Planı yenilenmesi çalışmaları ile ilgili planı sunmak ve görüş alış verişinde bulunmak üzere toplanmış bulunuyoruz.

Bildiğiniz üzere 1998 yılı Haziran ayında hükümet GAP'ın 2010 yılında tamamlanması ile ilgili planları hazırlamakla GAP Bölge Kalkınma İdaresi'ni görevlendirmiştir. Bu görev kapsamında İdare GAP Master Planı'nın yenilenmesi çalışmasını başlatmış bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı bölgesel, ulusal ve uluslararası değişimlerin gerektirdiği formülasyonların yanı sıra sürdürülebilir insani gelişme felsefesinden kaynaklanan ve GAP'ın özellikle son 10 sene zarfındaki uygulamalarından elde edinilen birikimlerin ışığında ortaya çıkan kavramları GAP Bölge Kalkınma Planına dahil etmektedir. Hedeflenen sürdürülebilir insani gelişme odağına yerleştirilen ve bu nedenle katılımı esas alan bir anlayışı da beraberinde getirmektedir. Değerli konuklar Güneydoğu Anadolu Projesi bugün gerek ülke ve gerekse Bölge sosyo-ekonomisini etkileyen sonuçları gerekse sürdürülebilir insani gelişmeye ilişkin ilke ve uygulamalarıyla sadece Türkiye'ye değil dünyaya mal olmuş bir örnek proje durumuna ulaşmıştır.

Biz GAP Bölge Kalkınma İdaresi olarak 10 yılı aşan bir süredir GAP'ı planlamakta, programlamakta ve izlemekteyiz. Bu 10 yıl GAP'ta önemli dönemeçlerin yaşandığı bir zaman dilimini oluşturmuştur. 1989 yılında tamamlanan GAP Master Planı Proje kapsamındaki kamu yatırımlarını sektörel ve finansman ihtiyaçlarıyla belirleyerek GAP'a entegre bölgesel kalkınma projesi olma ufkunu kazandıran bir belge niteliği taşımaktadır. Ancak Plan proje kapsamında yapılması gereken kamu yatırımları bakımından bir rehber olmaktan öteye geçememiştir. GAP'ta planlanan ve inşa edilmekte olan tüm fiziksel yapılar ekonomik gelişmenin, büyümenin alt yapısını oluşturmaktadır. Bu tesisler eşit adil erişilebilir, sürdürülebilir bir kalkınmanın araçlarıdır. Kalkınmanın asıl hedefi insan mutluluğudur. Bizler yani kamu kurumları bu tarif ettiğim ortamın sağlanmasının temelini oluşturmayı amaçlamaktayız. Sürdürülebilir insani gelişme doğal ve beşeri kaynakların optimum kullanma yoluyla gelecek kuşakların olanakları tüketilmeden halkın tercih ve potansiyelini etkisiz bir biçimde hayata geçirebilecekleri bir ortamın yaratılmasını ifade etmektedir. Gerçek bir kalkınma ne sadece üretim artışı ne de sadece ekonomik katma değer yaratılmasından geçmektedir. Aslolan yatırımlarla kaynakları geliştirerek bir taraftan ekonomik ve sosyal refahı sağlarken öte yandan da bunun sürdürülebilirliğini sağlayacak insani gelişmeyi gerçekleştirmektir. Sürdürülebilir kalkınma kamu sektörünün yanı sıra özel sektör ve halk katılımından oluşan 3'lü bir saç ayağına dayalı olmak durumundadır. Biraz önce ifade etmeğe çalıştığım gibi kamu sektörü yatırımları sürdürülebilir kalkınmada gerekli alt yapıyı oluşturacaktır.

Bu açıdan Güneydoğu Anadolu Projesi artık sadece kamu yatırımlarının planlanmasıyla vücut bulacak bir kalkınma projesi olma niteliğini aşmış özel sektörün ve bızatihi halkın da projeye katkı sağlaması gereken bir safhaya ulaşmış bulunmaktayız.. Güneydoğu Anadolu Projesi kalkınma sürecinde yer alacak tüm kesimlerin katılımı ile planlanmak durumundadır. Bu nedenle GAP'ta yer alacak tüm kesimlerin katılımı ile planlanmak durumundadır. Bu nedenle GAP'ta yeni bir aşamaya daha ulaştığımızı söylemek yanlış olmayacaktır. GAP kalkınmasında artık merkezi planlanmadan katılımcı planlamaya ve bunun uygulanmasına geçişi yaşamaktayız. Önemle belirtmek isterim ki GAP İdaresi olarak bize verilen görevi yani Bölge Kalkınma Plan ve Programlarının hazırlanmasını Güneydoğu'da yaşayan herkesin işi haline getirmek istiyoruz. Getiriyoruz. Bu Plan'a herkesi ortak ediyoruz.

Sayın konuklar bundan böyle GAP Bölge Kalkınma Planı olarak adlandıracağımız belge bir plan olmanın ötesinde bir yandan bir kalkınmanın rehberi diğer yandan da kalkınmanın uygulama programı hüviyetindedir. Ortaya çıkacak plan yukarıda sözünü ettiğim sürdürülebilir insani gelişmeye ilişkin ilkeleri içeren bütün toplum kesimlerinin katılımıyla hazırlanmış rehber doküman niteliğindedir. Bu ilkeleri yeni GAP Bölge Kalkınma Planı'na yansıtanın yolu biraz öncede ifade ettiğim gibi bu planı tüm kesimlerin birlikte ve katılımcı bir şekilde üretmesi olacaktır. Ülkemizde ilk defa uygulanacak olan bu metot inanıyorum ki bölgesel kalkınma uygulamaları açısından dünyada Türkiye'nin sunduğu önemli bir yenilikçi model olacaktır. Planın katılımcı bir şekilde yenilenmesi çalışmaları kapsamında bir dizi bilgilendirme danışma ve ortak çalışma toplantısı gerçekleştirilecektir. Ve değişiklik sürecinin her aşaması hakkında ilgili kesimlere bilgi verilecektir. Çalışma kapsamında konuların özelliklerine göre programın önemli bir diliminin ortaya çıkarılmasında ilgili kesimler bu görevi üstlenme fırsatını da kullanacaklardır. Yani planın herhangi bir bölümünde direkt kuruluşlar kendileri hazırlayıp plana bilgi vereceklerdir. Burada bulunan katılımcıların GAP kalkınması sürecinde yer alacak tüm kesimleri paydaşları temsil etmesine özen gösterildiğini düşünüyorum. Nitekim bu toplantıda kamu kuruluşlarının yanı sıra özel sektör hükümet dışı kuruluşlar, yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar ve kalkınmadan faydalanacak bireylerin bulunmasını sağlamaya çalıştık.

GAP Bölgesel Kalkınma Planı'nını hazırlama çalışmasının safhaları ile ilgili olarak biraz sonra arkadaşlarımız daha detaylı olarak bilgilendireceklerdir. Daha sonraki oturumda ise katılımcıların görüş ve düşünceleri hakkında belirli bir fikir sahibi olmamıza imkan verecek verimli görüşmeler olmasını ümit ediyor hepimize saygılarımı sunuyorum. Sayın Başkan'a teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Arkadaşlar anlaşılacağı gibi özellikle yerel yöneticilerin sürekli tartıştığı bir olay vardır. Ankara Mardin arazi yapısını bilmeden, Dargeçit'in alt yapısını bilmeden, gelip görmeden harita üzerinden bir çalışma yapar. Kendi inisiyatifi kendi tasarrufu dahilinde bir kısma yeşil alan ve diğer yerleri belirler bir kısma meskene açık alan diye belirler bugünkü bu toplantının ana hedefi de görüldüğü gibi bunun Ankara'dan değil siz değerli katılımcıların gerek Mardin, Şırnak, Silopi bu Bölge'den katılımcıların verecekleri bilgiler doğrultusunda yeni bir şekil alması ile yeni bir çalışma metoduna başlanacaktır.

Bu çok önemli bir olay Belediye Başkanları'na haksızlık ettik galiba üç beş tane arkadaşım da yeni yeni geldi kendilerine hoş geldin diyorum. Galiba bunun da nedeni toplantı saatimizin erken olmasıdır. Kendilerine tekrar hoş geldin diyorum. Şimdi sırada engin bilgilerinden faydalanmak için sayın valim sizleri davet ediyorum.

Sayın Garnizon Komutanım, Belediye Başkanım, Cumhuriyet Başsavcım, GAP İdaresi'nin çok değerli Başkan Yardımcısı, çok değerli temsilcileri, çok değerli katılımcılar, değerli Mardin'li-ler, basınımızın çok kıymetli temsilcileri bugün GAP İdaresi'nin ilimizde düzenlemiş olduğu çok anlamlı bir toplantı için burada toplanmış bulunuyoruz.

Temel KOÇAKLAR (Mardin Valisi) :

Ben sözlerimin başında en içten hepinizi saygılarımla selamlıyorum ve GAP İdaresi'nin özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki dokuz vilayetimiz içerisinde Mardin ilimizin de bulunduğu dokuz vilayetime her türlü takdirin üzerindeki gayret ve çalışmaları ile yapmış oldukları çok değerli hizmetleri için hepinizin huzurunda GAP İdaresi çalışanlarına çok teşekkür ediyorum. Sağolsun var olsunlar gerçekten Bölgemizin gelişmesi, kalkınması, ilerlemesi konusunda bitmek tükenmek bilmeyen enerji ile çok değerli katkılarda bulunmuşlardır. Bilindiği gibi GAP İdaresi bugün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde dokuz ilimize ve yaklaşık % 10'nuna yaklaşan yüz ölçümünde yaşayan vatandaşlarımıza hizmet vermektedir. Ve yine GAP Cumhuriyet tarihimizin en önemli ve en büyük projelerinden birisidir ve bugün gerçekten de GAP projesinin başarılmasının Türk insanın yanında dünya ulusu da ayakta alkışlamaktadır ve bizim gurur projemizdir. Ve şunu da hemen belirtmek istiyorum. Bugün GAP dünyadaki sayılı projelerin içerisinde yer almaktadır. Ve ülkemiz için de son derece önemli bir proje olduğunu belirtmek istiyorum. Başlangıçta bir çok arkadaşımızın bildiği gibi GAP Fırat ve Dicle sularının ve Bölgedeki toprak kaynaklarının değerlendirilmesi amacı ile başlamış ancak daha sonraki zamanlarda GAP İdaresi kabına sığmayarak hazırlanmış olduğu projeler ve planlar çerçevesinde çok geniş bir Bölge'ye eğitim-

den, sağlığa, sosyal hizmetlere, tarıma, yetişkinlerimizin eğitilmesine, bilgilendirilmesine, sporuna kadar aklınıza gelebilecek her konuda çok değerli hizmetleri ulaştırmıştır ve gerektede de-
min söylediğim noktada bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının en asgari düzeye getirilmesi konu-
sunda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bugün il merkezlerimiz de ilçe merkezlerimiz de, köyleri-
miz ve kasabalarımızda GAP İdaresi'nin çok yoğun bir çalışma ile insanlarımızla i ie olmak on-
lara yardımcı olmak konusunda ki çalışmalarını görüyoruz ve her fırsatta bunu takdir ediyoruz.
Mardin'de GAP İdaresinin çok önemli ve çok değerli çalışmalarına sahip olan illerimizden bir ta-
nesidir. Ve GAP İdaresi'nin hizmet vermiş olduğu diğer illerinde olmayan Gençlik Merkezi Mar-
din'de çok aktif bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Ve Pazartesi gününden bugüne kadar
yine GAP İdaresi'nin öncülüğünde artık Avrupa Birliğine girme sürecinde olan ülkemizde genç-
lerimizde bu konuda bilgilendirebilmek için çeşitli üniversitelerden gelen gençlerimiz Pazartesi,
Salı, arşamba ilimizde bir araya geldiler. Hem ilimizdeki gençlerimiz ile hem de niversiteler-
de ki gençlerimizle kaynaşabilme fırsatını buldular. Bunlar gerçekten bizim için, Mardin için ve
Bölge için son derecede önem verdiğimiz alışmalarımızdır.

şimdi çok değerli katılımcılar burada Mardin'i temsil eden çok geniş kesimlerden arkadaşı-
mız olduğunu görüyoruz. Ve yine ben arkadaşlarıma bu toplantıya yakın ilgi gösterdikleri için
teşekkür ediyorum. Bilindiği gibi yeni bir bin yıla girdik. Yeni bir yüzyılın iersindeyiz. Ve iki bin
yılının yarısına geldik. Dünya değişiyor, toplumlar değişiyor, şartlar değişiyor. Artık bu değişim
süreci içersinde mutlak suretle yeni birtakım planlamalar yeni bir takım hedefler belirlememiz
gerekmektedir. şte yeni oluşumlar içerisinde yeni gelişen bir kavram sürdürülebilir kalımcı kal-
kınmayı gerçekleştirebilmektir. Sürdürülebilir kalkınmayla toplumun her kesiminin arzuları is-
tekleri görüşleri doğrultusunda artık sadece merkezi hkmetten beklemek yerine özel sektör-
mzn ve özellikle de katılımcı planlamalar doğrultusunda belediyemizin sivil toplum örgütleri-
mizin, gönüllü kuruluşlarımızın ve her kesimdeki vatandaşlarımızın mutlak suretle görüşlerinin
alınmasının ve bunların planlama çerçevesinde insanlarımızın, bölgemizin hizmetine sunulması
gerekmektedir işte bu toplantı sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için geniş kesimde-
ki vatandaşlarımız ve arkadaşlarımızın görüşlerini almak için GAP İdaresi tarafından düzenlen-
di.

Sürdürülebilir kalkınma içerisinde tabii ki yine insanlarımızın her zaman olduğu gibi yaşa-
masına ve diğer konulara da öncelik verecek bu şekilde yeni gerçekleştirilecek olan GAP Master
Planı çerçevesinde geçmişten edilen tecrübelerden de gelecekte çok değerli hizmetlerin gerçek-
leştirilmesini sağlanmış olacaktır. Bilindiği gibi GAP az önce çok değerli konuşmalarda da ifade
edildiği gibi 2010 yılında tamamlanacaktır.

Geçmişten bugüne kadar baktığımızda gerçekten Bölge'mizde çok güzel gelişmeler olduğunu görüyoruz. Ve bu gelişmeler içerisinde özellikle de huzurun sağlanmış olması en önemli gelişmelerden bir tanesidir. Çünkü huzur olmadığı takdirde hiç bir şey gerçekleştirmemiz mümkün olmamaktadır. Çok değerli katılımcılar bizlere bugün güzel kentlerimizde güzel bölgemizde huzur içerisinde birlik beraberlik içerisinde yaşamamızı sağlayan günlerimizi huzur içerisinde sağlayan öncelikle silahlı kuvvelerimizin çok değerli mensuplarına güvenlik, görevlilerimize, jandarmamıza, polisimize ve yine büyük bir fedakarlıkla görev yapan korucularımıza ve saydığım güvenlik görevlilerimize bütün vatandaşlarımıza ve kamu görevlilerine hepinizin huzurunda teşekkürlerimi şükranlarımı sunmak istiyorum.

Birlik ve beraberlik içinde olduğumuz zaman aşamayacağımız hiçbir engel olamayacağımı da buradan belirtmek istiyorum. Mardin olarak gelecek günlerde bir takım beklentilerimizin olduğunu da ben buradan belirtmek istiyorum. Bugün gerçekten de artık Mardin'li Mardin ilinde bir fakültenin ve ondan sonraki aşamada da bir üniversitenin gerçekleşmesini haklı olarak arzu etmektedir. Ve bu Mardin'inde en doğal haklarından bir tanesidir. Ancak ben burada bir diğer sevincimi de bu konu ile ilgili belirtmek istiyorum. Hafta sonunda çok değerli hemşehrilerimizin İstanbul'da yapmış olduğu toplantıya sevgili başkanımızla birlikte katıldık. Gerçekten de fakültenin ötesinde bir üniversite kazandırılması konusunda çok ciddi çalışmalar yapılmakta olduğunu görmekten büyük bir mutluluk duyduğumu ve yine Mardin sanayileşme konusunda çok önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sanayileşme yolunda artık Mardin az önce arkadaşımızın da ifade ettiği gibi tarihin, sanatın, kültürün, inancın, hoş görünün sevginin saygının yaşandığı bir kent olduğuna göre turizm yönünde beklediği yere mutlak surette ulaşmalıdır. Çünkü Mardin gerçekten de varlıkları itibariyle bunu hak etmiş durumdadır. İnaniyorum ki önümüzdeki günlerde Mardin turizm itibariyle çok önemli noktalara gelecektir. Ve yine beklentisi Mezopotamya Ovası'nın artık Atatürk Barajındaki suların Nusaybin ve daha ilerilere kadar bölgedeki topraklarımızı sulayabilmesi gibi bir takım beklentileri de olduğunu belirtmek istiyorum.

Çok değerli katılımcılar ben iki yıla yakındır Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde hizmet veriyorum. Ama gördüğüm odur ki her gün bu bölgemizde eğitimden sağlığın, alt yapısına, kültürüne kadar çok güzel gelişmeler olduğunu görüyoruz. Ve bununla da iftihar ediyoruz. Ben bugününüzün dünden çok daha iyi olacağına inanıyorum. Ve Atatürk'ün ışıklı yolunda yürüdüğümüz süre içerisinde yarınlarımızın da bugünden çok daha iyi noktalara ulaşacağı inancımı belirtmek istiyorum. Ben bugün yapılan çok anlamlı toplantının ülkemiz için, bölgemiz için ve ilimiz için çok başarılı sonuçlara ulaşacağımızı belirtmek istiyorum. Ve toplantının başarıyla devam etmesini dilek ve temennisıyla hepinizi en içten saygılarımla selamlıyorum. Teşekkür ederim.

Abdulkadir TUTAŞI :

Biz teşekkür ederiz Sayın Vali

Şimdi biz detay bölümüne geçmeden önce tahmin edersem toplantının mahiyeti anlaşıldı. Bu konuda görüş belirtmek isteyen arkadaşlarımızın oturum başkanlığına isimlerini belirtmelerini rica edeceğim.

Bu arada isimleri almış oluyoruz. İsimlerin alındığı süre içerisinde biz bu toplantıyı toparlamaya çalışacağız. Saygıdeğer konuklar bu anlamlı günde bu önemli toplantıya çok önemli işlerini iptal ederek aramıza katılan ve güzel konuşmalarıyla bizleri bilgilendiren Sayın Valim, Tugay Komutanım ve Başsavcımız sizlerden müsaade almak isterler. Çünkü Tugay Komutanının saat 10 da başka bir toplantısı daha var.

Sırasıyla GAP Bölge Kalkınma Planı çalışmasıyla ilgili bir bilgiyi sunmak için Sayın Vedat ÖZBİLEN Bey'i davet etmek istiyorum.

Vedat ÖZBİLEN (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü) :

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Valim, Değerli komutanım, Değerli belediye başkanlarım, değerli katılımcılar. Hepinizi saygıyla selamlıyorum. GAP İdaresi olarak Güneydoğu Anadolu Kalkınma Planının nasıl yapılacağı konusunda sizleri bilgilendirmek için burada bulunuyorum. Bu plan sürecinde nelere dikkat ediyoruz. Yaklaşımımız nedir. Bunu nasıl ele alacağız. Ele alırken dikkat ettiğimiz hususlar hakkında bir 20 dakikalık bir sunuşum olacak. Ve bu sunuşum üzerinde de benden sonra Ahmet Beyin yapacağı konuşmayı da dikkate alarak sizlerin görüş ve önerilerinize açıyoruz. Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planının yeniden ele alınma konusu Bakanlar Kurulu'nun ele almış olduğu bir karar üzerine hızlandı. Karar da 2010 yılında Projenin bitirilmesi böyle denince acaba ne anlaşılıyor. Bunun ortaya konması gerekiyor. GAP'ın bitirilmesi demek GAP 9 ili kapsıyor. Bir çok sektörleri kapsıyor. Sanayi de var bunun içinde. Tarım var, enerji var, eğitim var. Sağlık var. İllerimizin farklı farklı konumları sosyal yapıları, ekonomik gelişmeleri çok değişik. Bunlar içerisinde öncelikler neler. Bu öncelikleri dikkate alarak Bölge'mizi nasıl geliştirebiliriz. Bunların dikkate alınması istendi hükümet tarafından. Tabi bu bizim hareket noktamız oldu. Bugün toplantıları bu aşamaya getirmemizdeki en büyük üst karar buydu. Tabi biz daha öncede planlar dahilinde yapıyorduk. Biz ona 1989 yılında yaptığımız GAP Master Planı ismini vermiştik. Bu Bölge'nin sorunlarını tespit etmişti. Bu sorunların nasıl çözüleceğini ve bu sorunları çözebilmek için nelerin yapılması gerektiğini aynı zamanda bu sorunları çözerken ortaya koyduğumuz bu projelerin finansmanları yıllık yatırım programları dağılımını ortaya koyan bir rehber dokümandır. 1989 yılında yapıldı ve onandı. Ve bugüne kadar

da bu plan doğrultusunda 9 ilde uygulamalar yapıldı. Güneydoğu Anadolu Projesi neydi. Kısa-
ca bir hatırlatmak gerekiyor. Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde 22 barajın yapılacağı 19'unda
elektrik santrali inşa edileceği 1,7 milyon hektar alanın sulanacağı ve buradan elde edilecek çe-
şitli sektörlerle ilgili faaliyetlerle tarım, sanayi, hizmetler, eğitim, sağlık, konut gibi bir-
birleriyle ilişkili sektörlerin gelişmesini kapsayan bir plan. Bir doküman, proje. Bu proje yapılır-
ken ki anlayış daha çok merkezi planlamaydı. Biliyorsunuz bizim devletimiz yapılanma şekli
merkezidir. Yani bütün işler Ankara'dan yapılır. Orada bir bürokrasi vardır. Bürokrasideki de-
ğerli uzmanların uzmanlık deneyimi alınarak Bölge'de kısa süreli yapılan incelemeler sonunda
sorunlar tespit edilir. Ve plan teknik bilgi değerlendirilerek doküman haline getiriliyor. 89'daki
Plan da böyle yapıldı. O aşamalarda bende bulundum. 1987'den beri bu projedeyim. Bu 89 Mas-
ter Planı hazırlanma sürecini de yaşadım. Böyle bir süreç yaşandı. Fakat burada gözden kaçan
bir şey vardı. Yörenin bazı ihtiyaçları yani projelerden etkilenen insanların sorunları ya da di-
lekleri yansıtılmamıştı. Çünkü o zamanın şartları onu gerektiriyordu. Bu tür bir planlama yapı-
lmıştı. 10 yıllık süre içinde bizim plana dayalı olarak yaptığımız eleştiri uygulamalarda sizlerden
aldığımız eleştiri bizim düşüncelerimizi dikkate almadan bu planı yaptınız oldu. Dolayısıyla siz-
ler tarafından destek görmedi. Sorunların bazılarının yansıtılmadığını bazılarının çok makro se-
viyede kaldığı iddia edildi. Böyle bir yapı vardı. Yani bu planın yenilenmesindeki bir nedende bu.
Kendi içimizde yaptığımız bir özeleştiri. Tabi 10 yıllık süre içerisinde Bölge'de sosyo ekonomik
yapıda da çok değişiklikler oldu. Irak ambargosunun Bölge'ye etkileri oldu. Bu Master Planda
görülmemen etkilerden biriydi. Bir çok projeksiyonları etkiledi. 10 yıldır Bölge'de hassas bir ko-
nudur bu. Terörden dolayı etkilenmeler çok oldu. Onun getirdiği olumsuz şartlar bazı sektörler-
de yatırımları geciktirdi. Örneğin biz enerji sektöründe çok ileriye gittik. GAP'ta % 62'lere var-
dık. Ama sulamalarda % 11 gerçekleşme ile çok geriyiz. Yani bu Proje'nin en önemli can da-
marlarından biri. Sulamayı hedeflediğimiz alanların tarıma açılmasında gecikmişiz. Yani sektör-
lerde bir farklılık var. Yatırımın dağılımında. Bunun yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. Kent-
lerimizin bazılarında nüfus yoğunluğu çok fazla oldu. Kırdan kente göç çeşitli nedenlerle yapılan
göçler kentlere ağır yükler getirdiler.

Kentlerimizin çoğunun alt yapı sorunlarından dolayı ve gelen nüfusun baskısı nedeniyle cid-
di sorunları var.

Küreselleşen dünyada Güneydoğu Anadolu Projesi ve orada yaşayan insanlar kendilerini bu
dünyadaki gelişmelerden soyutlayamazlar. İnternet dünyasına bilgi toplumuna geçiyoruz. Bilgi-
sayarla daha önce ulaşamadığımız bilgilere, kişilere ve temas noktalarına ulaşıyoruz. Bunları
dikkate almamız gerekiyor. 1992 yılında dünya Rio'da bir toplantı yapıldı ve Cumhurbaşkanımızın da imza attığı Gündem 21 adlı dokümanla 21. Yüzyılın yeni planlama ilkeleri ortaya kon-

du. Çevrenin ağırlıklı korunmasına dayalı olarak bunların hep dikkate alınması gerekiyor. Çünkü biz imza atmışız. Ve bu stratejik kararlardan kendimizi soyutlayamayız. Bir diğer nokta Güneydoğu Anadolu Projesi ve bölgemiz artık uluslararası arenada tartışılmaya başlandı. Ondan da kendimizi uzak tutamayız. Biz onlara karşılıklı hazırlıklı olmalıyız. Çünkü Fırat ve Dicle suları artık tartışılmaya başlandı. 21. Yüzyılda dünya su sorununu tartışıyor. Yani suyun paylaşımı daha verimli kullanımı ve bunun içinde göze batan nokta Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Türk Devletinin uygulamakta olduğu Proje herkesin ilgisini çekiyor. Acaba bunu uygulamayı başara-bilecekler mi? Suları nasıl kullanacaklar. Ve şimdi bunların karşısında bizim hazırlıklı olmamız gerekiyor. Yeni yaklaşımlara yeni cevaplar vermemiz kendi gücümüzü teknik açıdan da insan gücü açısından da göstermemiz gerekiyor. Çünkü GAP İdaresi olarak bizim yurtdışındaki imajımız çok iyi.

Yapmış olduğumuz uygulama takdir görüyor. Bunu uluslararası yayınlardan da görüyoruz. Dolayısıyla bu kavramları sizlere iletmek bizim görevimiz. Yani teknik elemanlar olarak görevimiz. Bu kavramları sizlere iletip onları birlikte tartışmak sizlerin bunlar doğrultusunda belediyelerinizin de valiliklerde, kaymakamlıklarda, muhtarlıklar da benzer çalışmalar yapmanız gerekiyor. Yani dünyadan kendimizi soyutlayamıyoruz. Dolayısıyla bu tür noktalar planın yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını doğuruyor. Yeniden gözden geçirirken biz katılımcı planlama anlayışını gündeme getiriyoruz. Çünkü dünyanın artık benimsediği ve bir çok ülkede tartışılan bu konuda da deneyimler yaratan projeler piyasaya çıkıyor. Yani uluslararası arenaya çıkıyor. Biz Güneydoğu Anadolu Projesi ile çıkıyoruz. Türk devletinin 21. Yüzyılda övünerek sunduğu bir proje olarak. Şimdi projeyi yaparken tabi bizim yaklaşımımız katılımcı, Proje'den etkilenen insanların bu Proje de etkin rol aldığını göstermek ve onlarla beraber sorunlarını çözdüğünü belgelemek gerekiyor. Bu yapacağımız GAP Bölge Kalkınma Planı'nda bu anlayışla hareket edecek. Nedir katılımcı planlamadan bizim anladığımız. Sizlerin fikirleri ele alınacak. Sizlere soracağız. Bu plan yapılıyor da Mardin ilinde Mardin'i tartışacağız. Mardin'in önündeki sorunlar nedir. Sizler sorunların içersinde yaşıyorsunuz. Bunları nasıl çözebiliriz. Bunu yaparken sadece bu görüş alış veriş şekline olmayacak. Yani biz burada oturup sizleri bilgilendirmeyeceğiz. Esas sizin fikirlerinizi alacağız. Birlikte çalışacağız. Bu plan sadece Ankara'da biz teknik elemanların oturup yapacağı bir plan olmayacak.

Bu planı siz yapacaksınız. Bize iletacaksınız. Dolayısıyla birlikte çalışacağız. Birlikte çalışmanın yöntemlerini arayacağız. Belki bugün tartışacağımız konulardan biri bu olacak. Birlikte planı nasıl yaparız. Bir beyin fırtınası dediğimiz öğleden sonraki tartışmalarda sizlerden beklediğimiz bu. Valimizden, kaymakamımızdan, komutanımızdan, diğer ilgili kişilerden istediğimiz bu planı yaparken birlikte nasıl çalışacağız. Bunları hep ortaya koymamız lazım. Bizim görüşleri-

miz var ama bizim görüşlerimiz önemli değil sizlerin görüşleriniz önemli. Çünkü sizlerin görüşlerini biz yatırım programlarına yansıtmaya çalışacağız. Dolayısıyla yatırım programına yansırken de sizlerle birlikte çalışmanın ortamını da ortaya koymamız gerekir. Yani GAP İdaresi sadece bir koordinatörlük görevini yapacak. Yani koordinasyonu sağlayacak. Sizlerle merkezi hükümet arasında aracı olacağız. Sizlerin dileklerinizi merkezi hükümete iletacağız. Onların genel ulusal çıkarlarımızı dikkate alan politika ve kararlarını da sizlere iletacağız. Bunlar arasında ortak bir nokta olacak. Bunu Proje hazırlarken de yapacağız. Aynı zamanda uygularken de. Yani projeler rafta kalmasın birlikte uygulayalım. Birlikte nasıl uygulayacağız. Onu da tartışacağız. Bugüne kadar ki uygulanan sistemin biraz dışına çıkacağız. İşte katılımcı planlamadan bizim anladığımız ve sizlerden beklediğimiz hususlar bunlar olacak. Katılımcı planlamayı nasıl yapacağız. Şimdi bizim yaklaşımımızı anlatmak istiyorum. Katılımcı Bölge Kalkınma Planı yaparken bizim 5 tane önem verdiğimiz nokta var. Bu 5 noktayla sizlere geleceğiz.

Bir tanesi bilgilendirme işte Mardin'de bugün yaptığımız bu geniş kapsamlı toplantı bilgilendirme olarak nitelenir. Yapacağımız çalışma nedir? Amacı nedir? Neyi hedefliyor? Onu size aktarıyoruz ve görüşlerinizi alıyoruz. Bazı konular bizi aşıyor. O konularda da sizin görüşleriniz çok önemli. O konularda da danışma dediğimiz yöntemi uygulayacağız. Ama ağırlık vereceğimiz konu ortak çalışmadır. Daha küçük gruplara bölünüp onlarla birlikte yapılacak ortak çalışmadır. Tarımın sorunu ne burada. Tarımla ilgili burada söz sahibi olan kesimle çiftçilerle, muhtarlarla, Tarım Müdürleriyle, Ziraat Odalarıyla, ziraat mühendisleriyle oturup Mardin'de çok önemli bir sektör olarak tarımı tartışacağız. Sorunları nasıl çözebiliriz. Özel sektörün sorunları nedir. Özel sektör niye buralara gelmiyor. Yatırım yapılmıyor. Organize Sanayi Bölgesi'nin sorunları nedir. Serbest Bölge sınır ticareti ne kadar önemli Mardin için. Cidden önemli mi? Bunu nasıl çözebiliriz. Bazı engeller var. İşte bu tür konuları bu ortak çalışmayla yapmayı düşünüyoruz. Daha küçük gruplara bölerek bazı konuları delege edeceğiz. Yani bu konuların yapılmasında sizleri sorumlu tutacağız. Bilemiyorum işte. Örnek veriyorum şimdi. Serbest Bölge Müdürlüğümüzün başarılı çalışmaları var. Bu konuda söz sahibi olmamız Projelerin tespit edilmesini onlara delege edeceğiz. Serbest Bölge'de faaliyetlerin daha da artması buraya yabancı yatırımların çekilebilmesi için neler yapılması stratejinin neler olması konusunda Yusuf Bey ve arkadaşlarını görevlendireceğiz onlara delege edeceğiz. Murat Bey'e görev vereceğiz. Organize Sanayi Bölgesi'nde acaba neler yapılabilir. GÜSIAD Başkanımızın burada Güneydoğuda iş adamlarımızın sorunları nedir. Bunları nasıl çözebiliriz konusunda ona bu konuyu vereceğiz. O kendi işadamlarını toplayıp acaba Bölge'de sizlerin sorunları nedir? Onları çözebilmek için neler yapılabilir. Bu konuları hep delege edeceğiz. Yani biz yapmayacağız. Sizler yapacaksınız. Sizlerin yapmış olduğu çalışmalar GAP Bölge Kalkınma Planı'na yansıtacaktır. Bizde onun merkezde takipçisi olaca-

ğiz. En son varmak istediğimiz nokta bu, yönetim içinde yeni bir kavram dünyada da tartışılıyor. Yani yapılan işlerde daha da kurumsallaşmaya doğru gitmek ve sorunlarımızı kendi kendinize çözebilecek noktaya geldi. Yani yerel demokrasiler oluşturma şimdi bu bizim planı oluşturma süresi içerisinde izleyeceğimiz yöntem bu olarak yani daha önce yapılmış olan bu planlama çalışmalarından biraz farklı bu sizlerle gelip tartışma planları üretmek projeleri üretmek uygulamaları için gerekli stratejileri de çezeceğiz. Yani sizlerle yapacağız. Daha önceki plan çalışmalarından çok var. Şimdi 5 tane konu var. Özellikle bu 5 konu hakkında sizlerinde görüşlerinizi istiyoruz. Acaba bu yöntem doğru mu? Mardin için bunu yaparak gerekli istediğimiz Plana yansıtılması istenen hususlar çıkabilir mi? Bunları hep birlikte tartışmamız gerekiyor. Ve öğleden sonra yapacağımız beyin fırtınasında bu konuda görüşlerinizi istiyoruz. Organize Sanayi Bölgesi Müdüründen, diğer katılımcılardan acaba bunu Mardin'de yapabilir mi? Mardin'in şartları uygun mu? Bunları hep tartışmak istiyoruz. Bizim sloganımız var. Afişleri de. Mardin Sayın Başkanımızın yardımıyla donattık. Herkesi bu plana ortak etmek istiyoruz. Mardin üzerinde bunu konuşursak acaba. Ben şöyle 2-3 gün Bölge'de çalışma yaptım. Öncelikle bazı şeyler çıktı. Mesela sizlerin talep ettiği şey sulama projelerini bir an önce bitirin. Mardin Ovalarını sulayın. Bu Bölge'ye ve İl'e büyük katkı sağlayacak. Sınır ticaretini canlandırmak gerekiyor. Özellikle son yapılan toplantı umut vericidir. Suriye'deki yeni Başbakanın Türk dostu olması onun getireceği ivme sınır ticaretinde canlandırmayı getirecek. Acaba bu canlanmaya biz hazırlıklı mıyız? Organize Sanayi Bölge Müdürlüğümüz. Serbest Bölge Müdürlüğü, İşadamları olarak GÜSIAD olarak. Bunu tartışmamız gerekiyor. İşte yapacağımız tartışmalar plana yansıtılması istenen hususlar bunlar. Kentsel alt yapısal sorunlarımız nedir? Belediyelerimiz nelerle karşılaşılıyor. Bunları tabi teknik ve ekonomik geçerliliği olmak kaydıyla birlikte tartışıp belirli bir bilimsel temele de oturtmamız gerekiyor. Bunun gibi Mardin'in bir çok sorunları var. Ama bunları birlikte tartışıp sizlerle çözmek istiyoruz. Tabi bunu yaparken bizim teknik elemanlar olarak bazı temel kavramlarımız olacaktır. Ve onları da bu plana yansıtmak istiyoruz. Bunlar çok teknik olabilir. Sizin için ama kısaca bahsetmek istiyorum ki biz planı bunlardan hareketle oluşturacağız.

Sürdürülebilir insanî kalkınma diyoruz. Sayın Valimizin de bahsettiği gibi merkeze insanı oturtuyoruz. Burada önemli olan kalıcılık, sorunları paylaşmalıyız. Yerellik ön plana çıkmalı, planı yaparken çok açık olmalıyız. Herkes açık ve net olmalı, görüşlerimizi burada karşılıklı çekinmeden aktarmalıyız. Bölgesel önceliklerle ulusal öncelikler bazen farklılaşabilir. Bunları da tartışmalıyız. Ulusal öncelikler farklı olabilir. Bölgesel öncelikler olur. Bölgesel öncelikler çok önemliyse onları Plan'da öncelikler sırasına koyabiliriz. Bunları sizlerin söylemesi gerekiyor. Bizim söylememiz bugüne kadar pek başarılı olmadı. Sizlerin de desteğini alarak bunları yapmalıyız. Çevre koruma çok önemli olacak. Onları da bu Plan süreci içerisinde tartışmalıyız. Yani bu temel

kavramlardan hareket ederek size daha önce gösterdiğim odak grup çalışmalarında spesifik konulardaki çalışmalarla bunları derinleştireceğiz. Tabii bu Plan'ı yaparken bizim 12 tane iş kale-mimiz olacak. Bu 12 iş kalemini tek tek izleyerek Plan'ı oluşturacağız.

İşte bilgi toplamadan, mevcut durumların analizine, mevcut Master Plan'ı gözden geçireceğiz. 1989 yılında yaptığımız ne kadarını yaptı ne kadarını yapamadı. Sorunlar neydi. Onu doğru düzgün eleştirdiğimiz zaman yeni Planı daha iyi ortaya koyarız. Kalkınma ihtiyaçları nedir. Bunları tespit etmemiz gerekir. Hedef stratejileri koymamız gerekir. Bu hedef stratejileri koyarken Mardin ilinin farklı bir özelliği olabilir. Onu dikkate alacağız. Bölge'nin dikkatini ulusal perspektifi aynı zamanda dünyadaki gelişmeleri gözardı edemeyiz, yani dünyadan kendimizi uzak tutamayız. Çünkü Fırat-Dicle soruları tartışmaları dünyada sürüyor. Dolayısıyla bizde bu konuyu tartışmalıyız. Bu Bölge ile ilgili kalkınma senaryoları ortaya koyacağız. Bir işi yaparken aynı zamanda finans sorunlarını da tartışmalıyız. Herşey sonunda paraya dayanıyor. Parayı nasıl bulacağız. Ama bunu birlikte tartışmamız gerekir. Tabii size teknik desteği biz vereceğiz. Özel sektörün kalkınmada rolü ne olacak. Sürdürülebilir insani gelişmenin 3 ayağı var. Kamu yatırımı ki, devlet onu yapıyor. GAP zor şartlarda uygulanması devletimizin bu konularda ne kadar başarılı olduğunu gösteriyor. Ama bunun yanında başkalarına da başka unsurlara da ihtiyaç var. Bölge'deki özel sektör artık kalkınmada rol almalı. Halk katılmalı. Bu üçü olmadan bölgesel kalkınmayı sağlayamayız. Sadece herşeyi devletten bekleyemeyiz. Özel sektörümüzün de işin içinde olmalı, halk da olmalı. Bundan kaçmayalım. Bu üç ayağı sağlamadığımız zaman kalkınma olamaz. İşte bunun örneklerini de biz yarattık. İşte Çok Amaçlı Toplum Merkezlerimiz var. Kadınlarımızın burada olması bu toplantıda yer alması bu merkezlerin başarısıdır. GİDEM'ler var. İşte sanayicimizin burada olması ne bileyim Yusuf Bey'in Serbest Bölge'de yapmış olduğu çalışma, OSB Müdürü'nün yaptığı Çam Belediye Başkanımızın çalışmaları sizleri buraya getirdi. Bu noktalara kadar. Dolayısıyla bu çalışmalarla birlikte biz bir noktaya varacağız. Biz sürdürülebilir bir insani gelişmeyi hep o Plan çerçevesinde ortaya koyacağız. Bu çok teknik konularla sizi sıkamak istemiyorum. Bu 12 iş kalemini gözden geçireceğiz. İlk toplantıyı 24-25 Nisan'da Şanlıurfa'da yaptık. Belli bir şey ortaya çıktı. Onların son halini verip sizlerle tekrar tartışıp bu Planı yaparken dikkat edeceğimiz bu 12 iş kalemi gerçekten böyle mi olmalı. Bizim son edindiğimiz Şanlıurfa toplantısından sonra bu 12 iş kaleminde bazı değişiklikler olacak. Ve bunların Mardinliler olarak sizlerle de tartışacağız. Belki bu kalemlerde değişebilir. Dolayısıyla kamu yatırım programını ortaya koyarak sizlerin bakış açılarınızı biraz daha geniş perspektiften somuta indirmek istiyoruz. Mesela tarımsal gelişme projeleri tespit edilirken Mardin de bunu Ziraat Odası'na verebiliriz. Uygulamada Devlet Planlama Teşkilatı'nın bir planlama yapma süreci var. Orada genelde dikkat ederseniz genelde o sütunlarda hep kamu kurumları vardır. Şimdi bu planda biz da-

ha çok bu yörede yaşayan insanların sivil toplum örgütlerinin yol almasını istiyoruz. Sanayinin gelişmesinden Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü yetkili kılınabilir. Buna bütçe ayrılır. Ona verilir ve denetlenir. Ve denetleyicide başka bir kurum olur, Kentsel çevrenin korunmasında Sivil Toplum Platformu rol alabilir. Kültür varlıklarının geliştirilmesinde Mardin'deki bir Vakıf görev alır. Yani yatırım programındaki uygulayıcı kuruluşlarda bile bizim yapmış olduğumuz bu Bölge Kalkınma Plan'ında farklılaşma olacak. Valiliğimiz görev almalı Belediye Başkanlığımız görev almalı. Yani devletin Ankara'daki kurumlarından biraz yerel kurumlara devretmeliyiz. Ve bunun yollarının ve yöntemlerini aramamız gerekir. Bunu da tartışarak yapacağız. Biz size önermeyeceğiz. Siz bize yardımcı olacaksınız. Dolayısıyla bahsettiğimiz bu genel GAP Bölge Plan'ında işte hedef stratejileri kalkınma senaryosu finansman modelleri hepsi burada ortaya çıkacak. Sonuçta varmak istediğimiz nokta plan proje yaparken bunu birlikte kotaralım. Birlikte üretelim. Birlikte analize edelim. Birlikte derken hep beraber yaparsak eğer sizlerden bir katkı gelmezse Plan eksik kalacak. Çünkü biz bir şey önermeyeceğiz. Birlikte planlayacağız. Birlikte uygulamaya geçireceğiz. Bu ne demektir. Yerel kapasitenin aynı zamanda artırılması. Bizim GAP İdaresi olarak varmak istediğimiz hedef budur. Yerel potansiyelin kapasitesini artırmak tabii bunu yaparken de sizlere gücümüz oranda destek olmaya çalışacağız. Ama gerçek güç sizde. O gücü birlikte değerlendirip GAP Bölge Kalkınma Planı'na yansıtmak istiyoruz. Özellikle de sizden bundan sonra yapacağımız oturumlarda benim yapmış olduğum bu sunuştaki katılımcı modeller planın izleyeceği yöntem sizlerin bu süreç içerisinde alacağınız roller nerelerde rol almak istiyorsanız bunları bizlere iletirseniz hem kayıtlara geçiyor. Çünkü biz bunları sonradan kitap haline getirip bastıracağız. Sizin sorunlarınızı Gaziantep'te okuyacak. Türkiye'nin başka yöresindeki iller de okuyacak. Politikacılar da okuyacak. Çeşitli kesimler izleyecekler. Yani bu toplantıda şurada yapmış olduğumuz tartışmalar burada Mardin Sınırlarında kalmayacak, sınırları genişleteceğiz. Onun için plan süreci hakkındaki görüşleriniz katkılarınız ne olacak. Mardin'in sorunlarını nasıl çözeceğiz. Bu konuda lütfen önerilerinizi bizlere iletmenizi ve bu tartışmayı biraz canlı kılmamızı istiyoruz. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, katkılarınızı bekliyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Teşekkür ediyorum Vedat Bey ve saygıdeğer katılımcılar.

Ve normal süreçte iki konuşmacı arkadaşımız daha var ama. Ben sizlerin daha fazla sıkılması amacındayım. Çünkü bakıyorum. Esnemeye başladınız. Bu arada çay molası verip bu değerli dostumuzu çay molasından sonra dinlemeyi teklif ediyorum.

Belki arayı kısa kestik ama ben programda görüldüğü gibi konuşma süresini uzun tutmama rağmen için sizleri arada bir çay ve sigara molası yine vereceğimiz için sizleri biran evvel oturu-

ma davet ediyorum. Oturumun esas konuşmacısı Ahmet SALTİK Beye geçmeden önce GAP İdaresi Sayın Başkan Yardımcısı Kaya YAŞINOK'u mikrofona davet ediyorum.

M. Kaya YAŞINOK (GAP İdaresi Başkan Yardımcısı) :

Sayın Vali, Sayın Belediye Başkanı, Sayın Emniyet Müdürü ve Organize Sanayi Bölge Müdürüne hepinizin huzurunda teşekkür etmek istiyorum. Ve bunun ötesinde bizimle beraber çalışan kaymakam ve Belediye Başkanlarına özellikle teşekkür etmek istiyorum. Biz Bölge'ye gelirken ve ben arkadaşlarımı gönderirken arkama bakmadan güvenle gönderdiğim il burasıdır. Ve sizlerden aldığım desteği, sizlerden aldığım yardımı özellikle burada da belirtmek istiyorum.

Eğer biz Gençten Gence Projesi'ni burada geliştirmiş, arkadaşlarımı burada görevlendirmişsem sizlerden aldığımız destek en önemli güçtür. ÇATOM'lar burada diğerlerine nazaran çok daha etkin ve çok daha verimli. Sizlerin sayesinde oldu. Burada yaptığımız hizmetlerin arkasında sizler varsınız. Biz Mardin'in kültür varlıklarını ve turizmini geliştirme projelerini burada hazırlarken sizin desteğinizle yaptık bu işi. Ve onları Avrupa Birliği'ne taşıırken yine aldığımız desteğe güvenerek taşıyoruz bunları. Ayrıca tarım projelerimiz sulama dışı alanlardaki projelerimizde gene beraber çalışmanın verdiği sevinci, cesareti ve güveni yaşıyoruz. Ben tekrar sizlere valimize hepinizin huzurunda teşekkür etmek istiyorum. Sayın başkana böyle bir toplantıyı Mardin'de düzenledikleri için belediye başkanları ve kendim adıma teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ve şimdi saygı değer konuklar GAP Bölge Kalkınma Planı Sosyal Planlama Grup Yöneticisi Sayın Ahmet SALTİK'ı mikrofona davet ediyorum.

Doç. Dr. Ahmet SALTİK (GAP Bölge Kalkınma Planı Sosyal Planlama Grup Yöneticisi) :

Teşekkür ederim. Sayın Başkan, Sayın Valim, çok değerli katılımcılar. Ben öncelikle hangi kimliğimle burada bu konuşmayı yapmak istiyorum. Onu belirtmek istiyorum. İkincisi hangi düzeyde bazı önerilerde bulunacağım. Bazı yorumlar yapacağım. Ve nasıl yöntem kullanarak GAP Bölge Kalkınma Planı Sosyal Grup Yöneticisi olarak planlama ilkelerimiz ve yaklaşımlarımız konusunda bir özet vermek istiyorum.

Öncelikle burada kullanmak istediğim kimlik daha çok bir kalkınmacı kimliğidir. Herhangi bir politik endişenin dışında idari endişenin dışında tamamen objektif bir sosyolog ve kalkınmacı olarak ve aşağı yukarı 20 yıldır Güneydoğu'da küçük ölçekli kalkınma planı uygulayan bir kuruluşun temsilcisi olarak konuşmak istiyorum. Burada yapacağım konuşmada Mardin ili

özelindeki sorunlara değinmeyeceğim. Çünkü bu konular daha sektörel düzeyde daha küçük gruplarda daha farklı çalışmayı gerektiriyor ve bu çalışmalar bu bilgilendirme çalışmasını takip eden aşamalarda yapılacak. Yöntem olarak şunu belirtmek istiyorum. Öncelikte geçmişten bazı dersler almaya yönelik olarak geçmişin analizinin yapılması gerekir. Bunun için çok büyük zamanımız yok, uzun zamanımız yok, ama en azından geçmişteki uygulamalardan alacağımız dersler nelerdir, bunları alt alta yazmamız gerekiyor. Bir diğer konu da sadece kalkınma sürecindeki engellerimizin değil potansiyellerimizden de bahsetmemiz gerekiyor. Yani harekete geçirmek istediğimiz potansiyellerimiz vardır. Onları da mutlaka engellerimizle birlikte tanımlamamız gerekir. Belki bu konuya da kısaca değinme imkanı bulacağım. Ve son olarak planlama ilkelerinden ve özellikle sürdürülebilirlik ve katılımçılık konusu üzerinde bazı yorumlar yapmaya çalışacağım. Sözüme söyle başlamak istiyorum. Bugün dünyadaki deneyimler geçmiş 50 yıllık bir dönemde yapılan kalkınma uygulamalarının maalesef istenen ve beklenen sonuçları vermediğini göstermektedir. Dünya nüfusu giderek artmakta bütün bu kalkınma çabalarına rağmen işte katılımçılık, demokrasi, sürdürülebilirlik gibi kavramlara rağmen yapılan çalışmalar, maalesef istenen sonuçları elde edememiştir.

Somut bir örnek vermek gerekirse bundan 20 yıl kadar önce dünyada açlık sınırının altında yaşayan insan sayısı 700 milyon iken bugün bu sayı 1.2 milyara tırmandı. Ve bu gidişle önümüzdeki 20 yıl içerisinde dünya nüfusunun neredeyse 3/2'sinin açlık sınırına yaklaşacaktır. Diyebilirsiniz ki bunların GAP Bölge Planı ile ne ilgisi var. Çünkü dünya giderek globalleşmekte, bütünleşmekte, düşünceler özgürce dolaşmakta, insanlar özgürce dolaşmakta ve her şeyden önemlisi sermaye çok serbest dolaşmakta. Fakat bu süreçlerden maalesef dünyanın özellikle Güney yarım küresinde yer alan ülkeleri yeterince yararlanamamaktadır. Ve kuzey-güney ülkeler arasındaki bağımlılık ilişkileri giderek yoksulların aleyhine işlemektedir. Ve onun da ötesinde bir ülkenin kendi içindeki toplumsal yapılarındaki ana katmanlar arasındaki uçurum giderek artmaktadır. Yani uçurum iki alanda meydana gelmektedir. Birisi gelişmiş ülkeler diğeri de gelişmek de olan ülkeler bunu ötesinde ve bizi daha yakından ilgilendiren her ülkenin ister güneyde ister kuzeyde olsun ülkelerin kendi içerisinde de toplumsal yapılarında ciddi sorunlar meydana gelmek ve gelir grupları arasındaki dengesizlik, uçurum giderek artmakta ve onun ötesinde bir de bölgeler arasında eşitsizlik meydana gelmektedir. İtalya da kuzey güney arasında fark var. Amerika'da da var, Fransa'da da var. Dünyanın birçok ülkesinde bölgeler arasında farklılıklar var. Dolayısıyla global bir bakış açısıyla belirli ilke ve kavramları GAP özelinde özellikle vurgulamaya başladığımız katılım ve sürdürülebilirlik gibi çok temel kavramları planlamanın çerçevesine oturtmakta ki nedenim budur. Çerçevenin dışında olmadığımız ve bu çerçevede ki derslerden mutlaka yararlanmamız gerektiği noktası önemlidir. GAP İdaresi'nden arkada-

şımız Vedat bey belirttiler. Sayın Başkan Yardımcımız belirttiler . Bundan 10 yıl önce yapılan 11 yıl önce oluşturulan GAP Master Planı bugün tartışılıyor. Onun için biz Bölgesel Kalkınma Planı diyoruz. Önümüzde ki 10 yıla bu çerçeveden bakıyoruz. Bu Plan'da eksik olan husus ve öğelerin insan unsuruna yeterince önem vermemesi olduğunu görüyoruz. Yani geçmişin uygulamaları gerek dünyada gerek kendi ülkemizde ve bu Bölge'de insan unsurunu göz ardı eden teknik bir yaklaşımın, sektörel bir yaklaşımın olayı sadece ekonomiye indirgeyen ya da olayı salt güvenliğe indirgeyen bir yaklaşımın uygulandığını görüyoruz. Yani fiziki planlama toplumsal açıdan bakıldığında sorunları çözümlenmeye yetmiyor. Bu yorum dünya deneyimleri ile bizim bu Bölge'de uyguladığımız deneyimlerin örtüştüğünü gösteriyor. Bu örtüşmenin sonucunda neler ortaya çıkıyor. En iyi kavramların başında bugün dengeli kalkınma kavramı geliyor. Dengeli kalkınma kavramı şu tabii ki ekonomik büyüme, sanayileşme, modernleşmeye dayalı kentleşmedir. Fakat ekonomik büyüme tek başına sorunları çözmeye yetmiyor. Örneğin fiziki yatırımların yapılması, büyük barajların oluşturulması, yoksulların durumunu çözmiyor, işsizliği ortadan kaldıramıyor. Çünkü onun birçok nedenleri var. Dolayısıyla ekonomik büyüme yanında mutlaka yoksulluğun, işsizliğin de ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların uygulanması gerekiyor. Çünkü bizler özellikle bu Bölge'de bazı yörelerde aktif nüfusun yani eli iş tutan tutabilecek nitelikteki grubun % 40'ının işsiz olduğunu ve % 45'lerinin bazı bölgelerde mevsimlik göç süreçlerine katıldığını biliyoruz. Bu süreçlerdeki insanların sorunlarına iş ve aş sorunlarına çözüm bulamazsak hiçbir bölgesel kalkınma projesinin sürdürülebilir olduğundan bahsedemeyiz. Daha doğrusu bölgesel kalkınma programı bütün iyi niyetimize rağmen sürdürülebilir olamayacaktır.

Bunun yanında tabii özellikle demokrasinin gelişmesi gerekiyor. Demokrasi son derece önemli Vedat Bey'in GAP'ın resmi yaklaşımında ifadesini bulan ve kavramlaştırılan saydam yönetim ve örgütlü davranışları geliştirmemiz gerekiyor. Saydamlık son derece önemli, saydamlık yoksa ilişkilerimizde ekonomik ilişkilerden, yeni fiziki yatırımlara kadar saydamlık yoksa kalkınma olmaz ya da kalkınmanın nimetlerinden çok küçük ve azınlık yararlanır. Az önce söylediğimiz gibi geniş kesimler bu sürecin yine dışında kalır. Dolayısıyla bölgemizde kesinlikle küçük ölçekli mütevazı fakat yavaş tabanda başlayan demokratikleşme hareketlerini desteklememiz gerekiyor. Buna önümüzdeki 10 yıllık dönemde daha fazla önem vermemiz gerekiyor. Bir tanesi Çok Amaçlı Toplum Merkezleri, bir diğeri girişimciliğin desteklenmesidir. Özellikle Urfa'da Haran Ovası'nda daha çok yoğunlaşan çiftçilerin Sulama Birlikleri'ne ve örgütlerine katılmaları konusu bunlar hep insanı ön plana çıkaran çalışmalardır. Bu çalışmaların kesinlikle dengeli kalkınma felsefesi açısından önümüzdeki 10 yılda daha etkin bir şekilde yer alması gerekiyor.

Bölgemiz çok yıpranmıştır, gerçekten de çok yıpranmıştır. İnsanlar arasındaki dayanışma zayıflamış, güven sarsılmış, yönetilen ile yöneten arasında güvensizlik belirginleşmiştir. Yeni

Plan'da bu realitelerden kaçmayıp bunların zaman içerisinde nasıl tevil edileceği ve aşamalı bir plan dahilinde çözülmesi gerektiği konusunda da mutlaka dikkatimizi belirli noktalarda toplamamız gerekiyor. Dengeli kalkınmadan bunu anlıyoruz.

GAP'da planlama anlayışında geleceğe yönelik olan 2 temel kavram var. Bunlardan bir tanesi sürdürülebilirlik diğeri de katılımcılık. Hiç kimse projelerin sürdürülebilirliğine karşı değil. Sürdürülebilirlik şu demek: GAP belirli bir zamanda başlayıp belirli bir zamanda bitirilmesi gereken faaliyetler zinciridir. Yani bu süreç içerisinde dışarıdan destek alınır. Dışarıdan teknik-idari, mali destekler alınır. Bu destekler demek ki belirli süre sonra bitecektir. Ve oluşturulan örgütler üretim örgütleri, sosyal örgütler, ticaret örgütleri kurulan fabrikalar, sanayiler ve bunlar artık ayakları üzerinde kendi kendini işleten sistemler içerisinde devam etmelidir. Sürdürülebilirlik budur. Fakat Güneydoğu gerçeğine baktığımız zaman tamamen teşviklerden yararlanmaya çalışan atıl bir çok tesis görüyoruz. Dün Şırnak'ta söylediğim gibi tartıştığımız konu salt kaynak finansmanı konusu değildir. Konu politika konusudur. Konu bir bakış açısı meselesidir. Ve kaynakları etkin kullanma meselesidir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramından ister sosyo ekonomik olsun, ister teknolojik olsun mutlaka proje bittikten sonra ortaya çıkan ürünlerin yöredeki insanlar tarafından hedef gruplar tarafından dışardan önemli bir desteğe muhtaç olmadan sürdürülebilmesini anlıyoruz. Bunun için mutlaka eğitime önem vermek gerekiyor. İnsanları kendi örgütlerini, organizasyonlarını yönetir hale getirmemiz gerekiyor.

Bugün sanayiye bağlı olan üretimin özellikle pamuğun ya da bazı başka sanayi ürünlerinin sulamaya paralel olarak gelişeceği bu Bölge insanların dünya borsalarını takip eder hale gelmesi gerekiyor. Kendi içerisinde küçük küçük örgütlerin bir araya gelerek belirli ölçekleri, üretim ölçeklerini optimum ölçeklere ulaştırmaları gerekiyor. Niçin çünkü rekabet edebilmek için globalleşen dünyada kesinlikle ölçeği büyütmemiz gerekiyor. Küçük ve dağınık ve birbiriyle ilişkiz yani her koyunun kendi bacağından asıldığı dönem artık bitmiştir.

Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramında da GAP Planlama Grubu, olaya bu açılarından bakmaktadır. İkinci açı doğal kaynakların kullanılmasıdır. Doğal kaynakları etkin kullanmadığımız takdirde yeniden üretilmesi son derece zor olan, yenilenmesi milyonlarca yılı gerektiren bir süreç ihtiyacımız oluyor. Sözgelimi hidroelektrik ya da sulama amaçlı kurulan barajlardan uzun vadeli yararlanma şansımız azalıyor.

Bugün geçmişte yapılan çalışmalarımıza baktığımızda, GAP Bölgesi'nde ağaçlandırılmaya, erozyon önlemeye yönelik toprak kaybını önleyecek çalışmalara yönelik projelere gereken önemin verilmediğini görüyoruz. Barajı yapmak yetmiyor, barajın etrafını ağaçlandırmak gerekiyor. Yani barajın ömrünü uzatmak gerekiyor. Bunun ötesinde sulamak tabii son derece önemli bugün

en çok yaşanan sorunlardan bir tanesi sulama yani yeteri kadar ve optimum su kullanımı bunları tekrar söylemek istemiyorum. Su kaynağını toprak kaynağını en uygun şekilde kullanmamız gerekiyor. Dolayısıyla doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesiyle kalkınma arasında çok ciddi bir paralellik vardır. Geçmişten çıkarttığımız derslerden en önemlisi budur. Ülkemiz ve bölgemiz bu açıdan görece olarak şanslı konumda bir ülkedir. Kaynaklarımızı çok etkin kullanmamız gerekmektedir. İkinci alanda yapacağımız çalışma ve planlama çalışmamız dikkat alacağıımız hususlar, herhalde bu konulara yönelik olarak yapılacak çalışmalar olacaktır. Sürdürülebilir kalkınma insan açısından bakıldığında, sosyal açıdan bakıldığında, esas olan üretimde her türlü toplumsal ilişkide belirleyici olan unsur olan insanın, insandaki potansiyel gücün, yaratma ve üretme gücünün ortaya çıkarılması anlamına gelmektedir.

Toplumsal refahın sağlanabilmesi için kolektif üretim gerekiyor. Yani güçlerimizi birleştirmemiz gerekiyor, özellikle küçük üreticilerin sayısının fazla olduğu bu Bölge'de Mardin'den bahsetmiyorum, GAP genelinden bahsedeceğim sorunları o düzeyde ele alacağım. Küçük üreticiliğin son derece fazla olduğu ne bileyim % 25'inin genel ortalaması topraksız olduğu bazı bölgelerde bu topraksız hanelerinin oranının % 44'lere çıktığı bir Bölge'de yaşıyoruz. Yani bu açıdan mutlaka konulara bakmamız ve topraksız hanelere yönelik, işsizlere yönelik, gençlere yönelik çözümler üretmemiz gerekiyor. Bu çözümleri birlikte üreteceğiz. Sadece süt üretmeyeceksiniz. Onu da söyleyeceğim, yani bugün atılımcılık demek popülizm demek değil. Herkesin konuştuğu yani beraber öğreneceğiz beraber yapacağız. Bu işin bilimsel bir yanı var. Özellikle doğal kaynaklar konusu kesinlikle günü gününe yaşamayı sürdüren ve kısa zamanda topraktan maksimum verimi almak için çok su kullanan çok gübre kullanan insanlara bırakılamaz. Böyle bir sorun var burada dün de biraz değinildi. Ortakçılığın yaygın olduğu % 30'cuların yaygın olduğu yöremizde bu sisteme dahil olan topraksız haneler fazla su kullanmak fazla tarımsal girdi kullanmak suretiyle maksimum verim almaya çalışıyor ve toprağı yoruyor. Bu da giderek tabii beraberinde doğal kaynağın tahrip olmasına dolayısıyla sosyal bir sorun bir ekonomik soruna ve giderek sadece bizim olmayan bütün dünyanın olan diğer kaynaklarını tahrip eder boyutlara ulaşabilir. Dolayısıyla bunlardan söylemek istediğim sürdürülebilirlik de insanlardaki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarmaktadır. Yaratıcı potansiyel nasıl ortaya çıkar. İnsanların güçlerinin bir araya getirilmesi suretiyle birbirlerine güvenmesi suretiyle ortaya çıkar ve aynı amaçlar doğrultusunda benzer normlara ve kurallara göre davranmakla olabilir. Kalkınma çok ciddi bir iştir. Planlama ciddi bir iştir. Planlama yapılacak olan faaliyetlerin belirli bir amaç doğrultusunda bilinçli ve bilgili bir şekilde planlaması gerek yani zaman açısından ve kaynak açısından sınırlılıkları dikkate alınarak. Dolayısıyla bu potansiyeli ortaya çıkarmaktan örgütlenmeyi eğitimi karşılıklı güvenmeyi anlamamız gerekiyor. Şimdi ilke olarak katılımcılık biraz daha soyuttan somuta inerse de bizim gi-

bi ağız daha fazla laf eden daha fazla okumaya vakti olduğu için daha gezmeye vakti olduğu için işte daha çok konuşan uzmanlarla biraz yöntemleri bilenlerle bilim adamları üreticiler, çiftçiler, işsizler, girişimciler, büyük girişimci, küçük girişimci, güvenlik güçleri, idare idareciler, bütün bunların düşünceleri ortaya koyabilecek bir süreç olarak tanımlanıyor. Yani uzmanlar grubuyla sizlerin ve halkın temsilcilerin farklı katmanların bir araya gelip aynı sorun etrafında düşünce üretmeleri ve bu üretilen düşünceler üzerine planın oturturulması demektir. Hiçbir kalkınma projesi böyle herkese dalga dalga eşit şekilde yarar sağlamıyor. Yani bunu saklamaya gizlemeye gerek yok, her kalkınma projesinden farklı toplumsal kesimler farklı beklentiler içindedir ve bu insani bir davranıştır. Bunu bir kere sosyolojik olarak kabul etmemiz lazım makul bir nokta bulmamız gerekiyor, dolayısıyla kalkınma bir politikadır, politik olaydır, hatta ideolojik bir olaydır. Yani biz kalkınmayı sağlarsak GAP Bölgesi'nin sulama alanlarını 1.7 milyona çıkarırsak bütün insanlar, kadınlar, gençler iş aş sahibi olacak diye birşey yok. Dolayısıyla burada katılımcılıktan çok farklı kesimler var, farklı beklentileri var bu farklı beklentileri bir noktada uzlaştırmamız gerekiyor. Bu Bölge'nin özellikle ulaştırmaya son derece fazla ihtiyacı var, Dünkü yapılan toplantıda bu konu açıkça dile getirildi. Yani sadece cebindeki 20 milyonu 20 milyona çıkarmak değil olay eve bu açıdan herkesle bölgesel ihtiyaçları öncelikleri dikkate alarak makul bir noktada planlamayı buluşturmamız gerekiyor. Planlama salt yani bilimsel bir olay değil. Bilim değil bilimle bu iş çözülsüydi insanlar için her yerde söylüyorum, 25- 30 bin ziraat mühendisimiz ya farklı alanda çalışır ya da işsizdir ve tarımımızın orta hali meydanda. Yani insanları eğiterek tekel olarak eğiterek 100 bin tane orman mühendisi 100 bin tane ziraat mühendisi sorun çözülmez. Sorun bir sistem kurmaktır. Sistemin öğeleri katılımcı yaklaşımda bizlerin uzmanları olarak. Üreticiler olarak sizlersiniz, Kadın ve genç kız olarak sizlersiniz. İşsizler olarak henüz onlar burada yok. Genellikle bu toplantılarda o düzeye inemedik. Çünkü bir bilgilendirme toplantısı ama o düzeyleri deneyeceğiz. Dezavantajlı gruplarla konuşacağız. Çeşitli tarafları ortak bir noktada buluşturup hedeflerimizi ona göre planlayacağız. Bazı engellerimiz var, Daha öncede söyledim ama potansiyellerimiz de var. Yani su kaynaklarımız görel olarak iyidir. İşgücünde sayıca çok iyiyiz. Maşallah doğurganlık oranı Şırnak'ta dün baktık ben 8 dedim, 89'den fazla 9 dediler. Aslında bu son derece büyük bir zenginlik, fakat Nasrettin Hoca'nın dediği gibi yani rızkanı vermedikten sonra yap yap koyuver saliver tabi yani bu insan malzemesini çok iyi değerlendirmemiz gerekiyor. Çok iyi değerlendirmemiz gereken potansiyellerimiz var.

Şimdi katılımcılık demokrasi tabi kulağa hoş geliyor, ama dikkat edin bir kavram ne kadar fazla kullanılıyorsa orada bir sorun var demektir. Yani demokrasi sorunu olmayan bir ülkede niçin demokrasi kullanılsın ki yani çok az kullanılır genellikle. Dolayısıyla burada sorunlarımız var, demokrasi kolay iş değil, demokrasi sorumluluk almayı gerektirir. Katılımcı planlama yap-

mak istiyoruz. Şimdi bakıyorum ben bilmiyorum. Kaymakam arkadaşlarımız belki burada. Yeterince belki temsil edilmiyor. Ya da yok bilmiyorum. 1-2 arkadaşımız var aramızda. Peki Belediye Başkanlarımız 30 üzerinde fakat sekiz veya dokuzu aramızda, siz de rahatsızsınız. Düşünmüyor başınızı yastığa koyduğunuz zaman uyuyorsunuz. Katılımcılık sorumluluk almak demektir. Yani oturacağız. Bu ülkeyi seviyorsak bu Bölge'yi kaldırmak istiyorsak beyler hep beraber oturacağız, çalışacağız ve çalışma bir sorumluluk işidir. Yani söz söyleme bir sorumluluktur. Kayda geçiyor bunlar ve bir sorumluluktur bunlar. Bunu kesinlikle bürokratlar olarak, üreticiler olarak, bu Bölge'nin insanı olarak, aydınları olarak kesinlikle bu duygu içerisinde davranmamız gerekiyor. Yani sorumluluk almak bu konuda ve Bölge'mizde genellikle ülkemizde yani biz merkezi planlamaya alışmışız. Birilerinin kararlarına uymaya alışmış bir kültürün insanlarıyız. Çoklukların daha az konuştuğu, katılımın daha az olduğu, yani daha çok yasakların egemen olduğu bir toplumuz. Bu yapısal tarihsel birşey ama yavaş yavaş değişecek, bunun yanında tabii bu Bölge'de mülkiyet dağılımından kaynaklarda sorunlar var, hiç saklamaya gerek yok. Yani mülkiyet dağılımlarında sorunlar var, denilince yani bu sözü söyleyen adam gidip memleketi birisine satmak istemiyor. Yani bu bir realitedir. Yani sürdürülebilir kalkınmayı bu realiteyi dikate almadan nasıl çözebiliriz ki.

Dolayısıyla kaynaklara erişim başta toprak ve su kaynakları olmak üzere başta temel kamu hizmetlerine erişim olmak üzere temel eğitim ve sağlık hizmetleri olmak üzere bu kaynaklara ve iş imkanlarına istihdam olanaklarına ulaşmak olmak üzere ciddi sorunlarımız var. Kadın erkek arasında ciddi sorunlar var. Yapılan araştırmalarda bakıyoruz, bazı bölgelerimizde okuma yazma oranında kadın erkek arasında büyük bir uçurum var. Oysa bu kadınlar konusu son derece önemli, yani toplumsal cinsiyet farklılığı açısından olaylara bakmamız gerekiyor. Kadınlarımız aslında yapılan araştırmalara göre erkeklerden daha fazla çalışıyor, daha fazla çalıştığı gibi elde ettiği ürünü para ya da ürün neyse bunu da daha çok hanesi için kullanıyor, erkek o kadar fazla değil. Sigarayı değiştiriyor, bazen da başka şeyleri de değiştiriyor. Yani ama kadın son derece duyarlı ve kadın daha eğitici.

Bölge'de 4 yıldan bu yana kadın ve genç kızlarla beraber çalışıyorum. Bu kadar zeki, bu kadar kolayca olaylara adapte olan yöre görmedim. Son derece zeki bir gençlik var bu Bölge'de. Neden çok derece zeki, çünkü sonsuz çelişkiler içerisinde yaşıyorlar. İnsanları zeki kılan, akıllı kılan, birazda yaşadıkları ortamdaki çelişiklerdir. Huzur içerisinde, rahatlık içerisinde insanların fazla zeki olmasına gerek yok. Dolayısıyla kadınlara erişim açısından son derece önem vermemiz gerekiyor. Bu konuda yaptığımız bazı uygulamalar var. Örnek olarak, model olarak, alternatifler olarak, Sayın Valimin ne kadar destek verdiğini çok iyi biliyorum. Batman'dan biliyorum. Buradan biliyorum. Fakat bazı kaymakamlarımız anlamakta güçlük çekiyor. Diyor ki siz bi-

zım yaptığımız işi yapıyorsunuz ve bizim kontrolümüz dışında yapıyorsunuz, yani Allah aşkına aynı şeyi tekrarlamaya başlarsak biz nasıl değişeceğiz. Ben dün onu söyledim. Dedim ki biz aynı şeyi yapıyoruz. Farklı yapıyoruz. Çünkü aynı şeyi herkes yapıyor, önemli olan neyi nasıl yaptığıdır. Yani bir yapılış tarzını diğerinden ayıran şey nasıl yaptığıdır. Herkes pamuk üretiyor. Herkes sulamayı yapıyor. Ama sulama teknikleri farklıdır. Pamuk üretimi farklı hem de işlemesi farklı vs. Dolayısıyla burada korkmadan kontrolümüz dışında çıkıyor diye kamunun yanı sıra kendi egemenlik alanı dışında bazı örgütlenmeler küçük denetlemeler oluyor diye karşı koymaması gerekir. Bunları desteklemesi gerekir. ÇATOM'lar doğru işledi. Doğru bir yoldadır. Ama eksiktir. Bazı yanlışlıklar yapıyor. Yani bu bazı eksiklikleri var diye doğru düşünceyi tamamen bir kenara koyamayız. Örneğin, Evet kaynaklara erişim düzeyi konusunda kaynaklanan bazı yapısal engeller var. Ve bu da katılımı şey yapıyor. Çünkü çok yoksul kesimler dezavantajlı kesimlerin kendine güveni yok.

Katılım olayı kendine güven olayıdır. Biz insanlardaki bu potansiyeli ortaya çıkarmak durumundayız ve planda bunu dikkate alacağız. Karşılıklı güven ve saydam yönetim konularına zaten değinmişim. Fazlada uzatmak istemiyorum. Çünkü ne kadar fazla konuşulursa o kadar fazla sorun var demektir. Fakat hedef grup yaklaşımının mutlaka dikkate almamız gerekiyor. Biz büyük sanayiciye büyük yatırımcıya karşı değiliz. Kim karşı olabilir ki istihdam yaratıyor, yani bir renk getiriyor. Fakat şunu biliyoruz ki onlarda kalkınmanın bir parçası. Büyük sanayici de, yatırımcı da kalkınmaya hizmet ediyor. Ama kalkınma programı deyince hedef grubu en yoksul kalkınmaya en fazla ihtiyacı olan insanları hedef alan çalışmalarını yapmak demektir. Yoksa herkes kalkınma yapıyor ama bir Bölge Kalkınma İdaresi adlandırması kullanılıyorsa burada bu Bölge'de kalkınmaya en fazla ihtiyacı olanlar da göz ardı edilmemelidir. Bu Bölgelerdeki insanlara ulaşılması gerekiyor. Kamu hizmetlerinin ulaşmakta güçlük çektiği, ne bileyim sayısı biraz azalmakla beraber mezralar, komlar, küçük küçük yerleşim yerleri var. Nasıl bir şekilde bir araya getirip hizmetler daha fazla sunulabilir. Yani hedef grup yönelimi bir anlayışlı bir kalkınma gerekir. 10 yılın planlanması gerekir. Bu bir hayal olabilir. Bazılarının içinizden kesinlikle biliyorum yani yine hoca konuşuyor inşallah filan diyor olabilir. Fakat herşey hayalle başlar. Kalkınma bir hayaldir. Çünkü 10 yıl önce hiç kimse kestiremezdi bugün gelinen noktayı. İyi güzel hayaller kurmamız lazım, iyi ve güzel hayatı sürdürebilmek için de daha bilimsel ölçülüp, biçilip kaynakları dikkate alan insana güvenen, kendine güvenen kadrolar tarafından oluşturulabilir. Biz herhalde bunu yapacağız. Yapmaya çalışacağız. Yerinde kalkınmaya son derece önem vermemiz gerekiyor. Yerinde kalkınma bu çok önemli bir ifade. Bugün şu ya da bu nedenle mecburen boşaltılmış köylerimiz var. Yeniden köye dönüş programının aşamalı bir plan dahilinde yeniden gündeme getirilmesi gerekir. İlelebet böyle sürmez. İstanbul'un nüfusu 10-15 milyonlara

vardı. Yani bir çok sorunlara gebe. Ankara bile yani bir idari merkezi olmak üzere son derece fazla göç alıyor. Buradaki illere bakıyorum. Merkezlere bakıyorum. Bu böyle olmaz olmayacağı belli, yani eskiden sadece biz kırsal alanda yaşayan nüfusu 20 yıl sonra % 15'e indireceğiz demekle bu olmuyor ki kolay değil. Yani kentte ne varsa köye de götürmemiz, kırsal alana da götürmemiz gerekiyor. Orada da yeni yapılanmalara yardım etmeniz gerekiyor. Temel hizmetlere onların ulaşması gerekiyor. Bu yapılmadığı takdirde göç sorunlarının önlenmesi ve toplumsal sorunların altından kalkılması daha da güçleşecektir diye düşünüyorum. Dolayısıyla yerinde istihdam yaratmak demek ve kırsal alanda kırsal kalkınma konusuna önem vermek bu demek. Bu konuda çalışan bir grup arkadaşımız var, kendileri gerçekten bu konuda deneyimli, hem dünya deneyimlerini bilen hem GAP'ı tanıyan umarım orda da sizlerin desteğiyle doğru uygulanabilir ama sadece uygulanabilir değil arzu edilebilir bir Plan ortaya çıkacak. Ben fabrikaları dolaşacağım. Tekstil fabrikaları köyden getirilmiş eşi, dostu, aşiretin çocukları, zaten yani bir türlü o kültüre uyamıyor. 6 saniyede bir ürünü ne bileyim Amerika'da üretirken burada 36 saniyede üretiyorsunuz. Yani rekabet etmeniz mümkün değil. O halde insanların içinde arzu ettikleri şey belki koyunculuk, hayvancılık, tarım, arıcılık, ne bileyim bunlar belki yani bunları bulup çıkarmamız lazım. Yoksa sadece bir yani katı ekonomik kurallar fizibilite raporu çerçevesinde ya da kriterleri içerisinde ortaya konulan projeler yetmez. İnsanların neyi arzu ettiğini de dikkate almamız gerekiyor. Tabi her şeyden önce son olarak söylüyorum. Bütün bu doğrular yani dünya ve bölge doğrularımızın eyleme geçebilmesi için, hayata geçebilmesi ve ürün verebilmesi için tüm tarafların desteği ve başta da siyasi otoritenin desteği gerekiyor. Siyasi otoritenin desteğini alabilmek için de yani az önce söyledim. Yani güvensizlik sadece halk ile kamu kuruluşları arasında değil. Bizim de kendi aramızda bu güveni çoğaltabilmemiz için doğru işler yapmalıyız. Tartışmalıyız ve ancak bu şekilde güven ortamı güçlendirebilir diye düşünüyorum. Siyasi destek son derece önemli ama planlama ilkelerimizden bir tanesi dün arkadaşımız Haşim Ögüt Bey planlama ilkelerinden bahsederken söz etti yerellik ilkesi. Yerellikte seçilmişler de var. Atanmışlar değil sadece. Dolayısıyla biz yerelliğe de önem vereceğiz. Atanmışlara önem vermiş olduğumuz kadar seçilmişlere de önem vermek suretiyle makul bir plan hedefi ve yöntemini herhalde ortaya koyacağımız diye düşünüyorum.

Ama siyasi destek kesinlikle gerekli, son söz aktif ve demokratik katılım şart. Ve bunun sorumluluğunu üstlenbildiğimiz ölçüde bunu sağlayacağız. Bunun sorumluluğunu, üstlenemezsek yani ikinci üçüncü 10 yıllık Bölge Kalkınma Plan'ları tekrar gündeme gelecek. Ama umarım bu sorumluluğa hepimiz hazırız. Çünkü bu ülke bizim bu insan bizim, sadece biz değiliz, yani bütün çevre falan komşularımız yani biz bir aileyiz. Dünya giderek küçülüyor. Bu kadar yapılan işlerin sadece bizi değil başkalarını da ilgilendirdiği bir Bölge'de yaşıyoruz. Onun için bu duygular içe-

risinde bu sorumluluk içerisinde davranmamız gerekiyor. Herkese çok ciddi sorumluluklar dü-
şüyor. Yani olayı büyütüyorum. Aksi halde cılız iki kişinin iki telli sazla çaldığı bir müzik orta-
ya çıkabilir. Plan biter; 10 ay sonra biter ama plana can, kan ruh verecek olan hep beraber tar-
tışmamız, dinamizm son derece önemli. Örneğin şu anda tartışmamız gerekirken biz konuşuyo-
ruz. Genel şeyler söylüyoruz. İlkelerden bahsediyoruz. Burada GAP Bölgesi'nde bir sessiz çoğun-
luk var. Yani sesi çıkmıyor. Konuşmuyor. Kendi arasında konuşuyor. Bizim yüzümüze karşı da
konuşuyor. Biz gittikten sonra başka konuşuyor. Bu sessiz çoğunluğun planlama sürecine katı-
lımı nasıl sağlanabilir. Diyeceksiniz ki biz hiç sorunun cevabını bilsek zaten sizlere ihtiyacımız
yok. Yani bunun üzerinde de durmamız gerekiyor. Mekanizmalar yaratmamız gerekiyor. Küçük
küçük mütevazı yani birebir merkezi planlamaya alışkın olduğumuz için büyük şeylerden bah-
sediyoruz. Büyük yatırımları büyük barajlar, büyük maliyetler, büyük borçlanmalar, hayır kü-
çük küçük binlerce projeye ihtiyacımız var. Bunu yapmadığımız takdirde geniş halk kitlelerine
GAP'ın ulaşması mümkün değil. Dün bir ilçe Beytülşebap ilçe Tarım Müdürü GAP'ı tanımadığı-
nı söylüyor. Yani biz kendimizi nasıl tanıtacağız. Küçük küçük projelerle o projelerde ürettiğimiz
davranış örnekleriyle, davranış örneklerinin ötesinde yaptığımız üretimlerle tekniklerle tanıtaca-
ğız. Dolayısıyla bu sessiz çoğunluğu bunu nasıl katabiliriz. Örneğin sizden bu konuda öneriler
varsa bekleriz. Neticede her GAP Bölgesi'ndeki iller homojen türdeş değil yani Gaziantep'in so-
runlarıyla ne bileyim Şırnak'ın sorunları, Mardin'n sorunları farklı. Arkadaşımız söyledi. Sayın
Başkanımız söyledi. Yani yani Kızıltepe'yi bilmeyen Dargeçit'i bilmeyen insanlar Ankara'da ha-
rita üzerinde nasıl planlama yapabilir ki; oradaki insanı bilmek, kültürü bilmek, potansiyeli bil-
mek gerekiyor. Dolayısıyla belki de bu açıdan her yörede üç temel sorun nedir. Belki de ortak
fayda işte işsizlik gelir, göç olacaktır, ama bu üç temel sorunumuz nedir. Bunu kendi kendimize
sormamız gerek. Her ilin, her bölgenin, her ilçenin sorması gerek. Öncelikler sıralamasında bel-
ki biri öne çıkacak öteki üçüncü dereceye iniyor. Bunu da düşünmemiz lazım. Ayrıca biz tabii siz-
lerle bir araya geldik. Umarım bundan sonra daha küçük gruplarla, köy grupları düzeyinde ya-
ni o kadar inmesek de yani temsili kabiliyeti olan kırsal yerleşimlerle de temasa geçeceğiz. So-
runları aynı şekilde açık yürekle onlarla da tartışacağız. Onlardan da edineceğimiz bazı dersler
olacak. Onu da dikkate alacağız. Bu konuda sizin görüşleriniz nelerdir. Bilemem kimlerle hangi
kurum ve kuruluşlarla bizim özellikle konuşmamız gerekiyor. Bu çok önemli ders kitapları gibi
değil bu olay, ders kitaplarında diyelim ki, ben sosyoloji hocasıydım. Gidip kalkınma yapıyorsun
en muhtaç olana gitmek istiyorsun. Ağayla konuşmayacaksın filan derler hocalara, şimdi hiçbir
ağayı da tanımamıştır. Ama belki de ağayla konuşmak belki de onu kazanmak gerekir. Bu tip
orijinal, Bölge'ye özgü katılım mekanizmalarını önerilerini belki sizler üretebilirsiniz. Son olarak
bir İngiliz Profesörün dediği gibi bizim gibi insanlar geliyor ve gidiyor. Konuşuyor ve gidiyor.
Bunlara kimi kırsal turistler deniliyor. Kırsal kalkınma turistleri - kırsal kalkınma turistleri ol-

mak istemiyoruz. Yani biz buraya azami iki fotoğraf çekmek için gelmedik. Ben zaten kendimi onun dışında sayıyorum. Yani 20 yıldır buradayım. Fakat bütün arkadaşlarım planlamada görev alan arkadaşlarım bütün GAP'ta görev alan arkadaşlarım gerçekten yerinde kalkınma diyor ve sizlerle daha fazla olmak istiyor. Ama bunun da bir mekanizmasını oluşturmak lazım. Herkesi bu salona toplayamayız. Bu kadar insanın zamanını emeğini, bu kadar masraf yapamayız. Fakat yavaş yavaş bizim daha örgütlü davranmamız gerekiyor. Örneğin iller düzeyinde bir GAP Kalkınma Planlama Kurulu oluşturulabilir mi, 7 kişi 9 kişi yani biz geldiğimizde o insanlarla o kurulla muhatap olmalıyız.

Bu kurulun nasıl seçileceği nasıl belirleneceğini üyelerinin kuralların neler olacağı temel görevleri neler olacağı tartışılabilir. Bunu yaparız. Bu konuda bilgi ve becerimiz var. Sizlerinde olduğuna eminim. Bir de acaba böyle bir kurul oluşturulması sadece bu planlama süreciyle ilgili değil ilerde de bu gerekecek. Yani eski köyde yeni adet gibi görebilirsiniz. Burada Valimiz var, ona bağlı bir sürü birimler var, tarım hayvancılık tamam. Evet ama yan proje kavramı çok değişik, yani genellikle bürokrasi kalkınma projelerini uygulayamıyor. Kamu kuruluşları arasında koordinasyon çok ciddi bir sorun. Yani herkes kendi kapalı alanı içerisinde kalmak istiyor. Ve oraya kimsenin girmesini istemiyor. Hayvancılar diyor ki bu veteriner işi, tarımcılar hayır bu bizim işimiz. Halk eğitim bu bizim işimiz. Yani bunların biraz üzerinde yarı özerk yarı gönüllü çok önemli gönüllülük esasına göre ve yerel insanlardan oluşan farklı düşünceleri de temsil eden bir planlama kurulu ya da GAP uygulama kurulu. Kalkınma kurulu oluşturulursa yararlı olur diye düşünüyorum. Bu sorular üzerinde biraz kafa yorabilirsek bugün yarın gelecek aylarda aklınızda kalıyorsa bu sorular bence yararlı olabilir diye düşünüyorum. Daha sorularınız varsa cevaplarım, çok teşekkür ederim.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sayın Ahmet Saltık Bey'e net ve anlaşılır bir tarzda verdiği bilgilere katılıyorum ve kendisini kutluyorum. Açıkçası Bölge'de yaşanan en büyük sıkıntılardan bir tanesi de işe göre adam değil de adama göre iş felsefesidir. Sıkıntılar hergün gözler önündedir. Gördüğünüz gibi iş verimidir. Maddi manevi kayıplardır. Ben sayın Valimizin izni ile Sayın Halk Bankası GAP Bölgesi Müdürü Nezir SADIOĞLU Bey'in konuşmasını dinledikten sonra normal program akışına girmek istiyorum. Buyurun Müdür Bey teşekkür ederim

Nezir SADIOĞLU (Halk Bankası GAP Bölge Müdürü) :

Sayın Başkan, Sayın Valim, Kıymetli Konuklar, ben yoğun programım nedeniyle birazdan çıkmak zorunda kalacağım. Ama bir konuya dikkatleri çekmek istedim. Arz edeyim. 2 il hariç

GAP Master Planı çerçevesinde bulunan bütün iller aynı zamanda benim görev yaptığım GAP Bölge Müdürlüğü görev alanı içerisinde yer alıyor. Burada benim gördüğüm edindiğin en büyük deneyim sabahdan beri mutabakata varılan konu üzerinde yoğunlaşıyor. O da şudur. Ankara'da yapılan planlar bu Bölge'de tam olarak uygulanamıyor. Buranın şartları tam göz önüne alınmadığı için buraya özgün projelerin yapılması gerekiyor. Bilindiği gibi uygulamaya konulan yeni ekonomik istikrar tedbirleri ve Dünya Bankası'na verilen sözler çerçevesinde finans kesiminde önemli bir paya sahip olan Halk Bankası ve diğer kamu bankalarının özertleştirilmesi veya yeniden yapılandırmasını gündeme alınmıştır. Şu anda Türkiye'nin gündeminde ağırlıklı olarak bu konu yer alıyor. Ancak şunu görüyoruz Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası bürokrasisi tarafından yapılan bu çalışmalar elbette ki kamu bankalarının daha karlı daha verimli çalışması yönünde, bir takım öngörülerini hesaba katıyor. Bunları uygulamaya çalışıyor. Ancak Güneydoğu'ya Halk Bankası'nın şu anda özgün projeleri var ve bu projeleri konusunda da önemli başarılar kaydetmiş önemli başarılar sağlamış. Ancak bu projeler ile karlılık, verimlilik ister istemez belli bir noktalarda çelişebilecek veya buranın yapısı dikkate alınmadan alınacak kararlar ilerde bizim bölgedeki çalışmalarımızı önemli ölçüde engelleyebilecektir. Hazır bu topluluğu GAP İdaresi'nin değerli üyelerini bir arada görmüşken ben bu konuya dikkatleri çekmek istiyorum. Sizlerden sonra rica ediyorum. Biz burada sizlerinde yardımlarıyla, Hazine Müsteşarlığı ile Merkez Bankası şu anda yürüttüğü çalışmaları tamamlanmadan, bir ortak çalışma grubu oluşturalım ve Halk Bankası'nın şu anda uygulamış olduğu yöreye özgü projeler ve daha ilerde uygulamayı düşündüğü projeler konusunda ortak bir çalışma yapalım. Çünkü Güneydoğu'ya en iyi çalışmaları yapan GAP İdaresi'nin burada en etkili rolü oynayabileceğini zannediyorum. Buraya müdahale edelim. En azından bir oldu bittiyile karşılaşmayalım. Ve son anda kalkınma hızını da frenlemiş olmayalım. Böyle ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya kalmayalım. Çünkü biliyorsunuz, bu konuda kararlar çıktıktan sonra, geriye dönüş, tamirat yapmak, önlemeye çalışmak zor oluyor. Hazır önümüzde 1-2 aylık süre var. Bu 2 aylık süre içerisinde gerekli çalışmayı yapabilirsek önemli mesafeler katedeceğimizi biliyorum. Teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sayın Müdürüme ben teşekkür ediyorum. 10 dakikalık bir sigara molasından sonra yine oturumumuza devam edeceğiz.

Katılımcı :

GAP'ın değerli temsilcileri, değerli konuklar hepinize hoş geldiniz der, saygılarımı sunarım. Burada söylemek istediğim şeyler daha çok kendi tecrübelerim, yaşadığım olaylardan ibaret olacaktır. Buraya gelen değerli GAP İdaresi temsilcilerine aktarmak ve sizlerle de paylaşmak istiyorum.

Gördüğüm olaylardan biri GAP İdaresi GAP Bölgesi'nde yer alan belediyelere imar planları yaptı. Fakat bu imar planlarının modern şehirciliğin, yaşanabilir bir çevrenin ve bu çevrenin taşınması gereken unsurların bu planlarda yer alması gerekirken daha çok bu planların mevcut bozuk yapıyı şehirleşmeyi bir tescil bir yasallaştırma olduğunu gördüm. Örneğin 5 m. sokaklar, modern şehircilikte uzman olmadığım için en azından basit bir bilgi sonucunda öğrendiğim, bir güneş haritası çıkartılır, bir rüzgar haritası çıkartılır. Bir silok haritası çıkarılır. Artı binaların yüksekliği icabında sokak genişliği buna göre düzenlenir. 5 m.lik bir sokağa imar planı onaylanarak geliyor. Veya 7 m.lik veya 6 m. bu dünyanın hiçbirinde şehircilik anlayışında 5 m.lik bir sokak olmaz. Sadece mevcut yapılara yasallık kazandırılmıştır. İkincisi belediyelerimiz, köylerimiz GAP'ı bir kırsal kalkınma projesi olarak algılamakta. GAP'ın birinci amacı herhalde enerji ikincisi ise sulamadır. Değerli arkadaşımız sulamanın % 10'larda kaldığını söyledi. Bu % 10'luk sulama ki bu % 10 dışında toplumun büyük bir kesimi sulamadan faydalanamayacak bölgelerde ikamet ediyor. Yani GAP'ın öncelikli doğrudan hedefi olan sulamanın dışında kalıyor. Bizim özellikle köylülerimizin, vatandaşlarımızın ve muhtarlarımızın isteği GAP'ın somut olarak köy içine suları sağlaması. GAP'ın çizdiğinden de bir çoğu haberdar değil. GAP'ın sondaj makinası var. Bir tane zannedersen. Veya sayısını bilemiyorum. Kuyu açıp ondan sonra bırakmakta. Böyle yüzlerce bu Bölge'de açılmış sondaj kuyusu bulunuyor. Bunların teçhizatı yok kapanış şebekesi yok. Su deposu yok. Üçüncü husus da bölge kalkınmasının vatandaşın arzu ettiği bir şekilde olmasıdır.

Daha önce % 20 bir faizle kooperatiflere bankalar kredi veriyordu. Bazı vatandaşlarımız buna başvurmuş. Fakat, gördük ki vatandaşın ahır yok. Özel İdare imkanı ile Kaymakamlığın imkanı ile, çok mağdur vatandaşların birkaçına ahır yapıldı. Ahır yapıldıktan sonra çatısını tamamlayacak parası yok adamın. Çatısı da tamamladı. Hayvanlar geldi. Bu sefer yemini alacak parası yok. Yemini alsâ ilaç parası yok. Yani bir kısır döngüdür devam ediyor. Şimdi benim kendi gözlemim iki en mağdur vatandaşın tapulu arazi yok, özellikle bu Bölge'de kadastro geçmediği için bankalar kredi verebilmek için en azından teminat istiyor. Teminat için tapulu arazi lazım. Kadastro geçmemişse tapulu arazinde yok. Artı en mağdur toplumun en alt kesiminin istihdam iş sahibi gelir sahibi olması düşünülmekte, müteselsil kefalet istenir bankalar tarafından, mağdur fakir vatandaşa kimse kefil olmaz. Güvenip belli bir bankanın borcu altına kimse girmek istemez. Ne olur tapusu olan efendim teminat gösterebilen kefil gösterebilen zaten o yörede madde durumu, imkanları iyi olan insanlar banka kredilerinden devlet imkanlarından daha fazla istifade edenler. Daha fazla bunlar istifade ettiklerinde fakir vatandaşlar arasında bak kayırılıyor, devlet imkanları bunlara peşkeş çekiliyor gibi bir izlenim oluşur. Ve vatandaştaki güven, adalet duygusu rencide olur. Benim gördüklerim aşağı yukarı böyle. Benim önereceğim sistemde aşı-

ğı yukarı GAP İdaresi'nin başlattığı fakat çok yetersiz olan seracılık veya koyun projeleridir. Bunlar birkaç kişiye verilir ve hiç gözlede görülmez, artı vatandaş bunları almak istemez. Geçen yıl 210 m2'lik seralar yaptık çağırarak vatandaşları aşağı yukarı 8-9 milyon ve faizsiz bir çoğu bunu kabul etmedi, 800-900 milyonu nasıl öderim ve Yani dünyanın hiç bir yerinde bu tür zaten bir eğitim yok, girişimci değil kendine güveni yok. O 800-900 milyonluk faizsiz 4 yıl sonra geri yıllara sarıh olarak alınacak bir krediyi bile almaktan aciz, çekingen. Şimdi bu vatandaşlarımız toplumun aşağı yukarı büyük çoğunluğunu oluşturuyor. Güneydoğuda bunlar nasıl yapılabilir. Aşağı yukarı devlet Bölge'de elektrik parasını almaz. Senede 300-400 milyon liralık belki bir hane elektrik yakar. Ben diyorum ki devletin özellikle GAP buna öncelik edilebilir. Banka kredileri ile vakfın veya GAP'ı bir proje dahilinde parasal olarak nakdi olarak değil ahırını da biz yapalım. Hayvanını da biz alalım. Yerini de biz verelim. Veterinerle sözleşmesini yapalım. Bu insanları hoşnut edelim. Bu paranın hepsinin kaybı bile devlet için bir faydadır. Ben kayıp olarak görmüyorum. Bir sefer dahi hayvan beslese bir sefer dahi seracılık yapsa da öyle. Bir vatandaşımıza dedim ki size elma fidanı dikelim. İşte bahçeleriniz boş. Vatandaşımız dedi ki siz dikerseniz ve bakarsanız. Biz de paylaşıyoruz. Eğer bir borçlandırmayı düşündüğün zaman vatandaş bunu kabul etmiyor. Cesareti yok. Çünkü karşılığında göstereceği hiçbir şeyi yok. Böyle bir projenin düşünülmesi Türkiye'nin kalkınması açısından faydalı olur. 100 bin haneye 5 milyar dolar 500 trilyon eder ki bütçenin 60.1'idir. Böylece zannedirim koyunculuktur, seracılıktır, meyvecilik, bağıcılıktır, tavukçuluktur. Nakdi olarak değil bütün hizmeti devletin satın alıp teslim etmesiyle mümkün olacağı kanaatindeyim. Özellikle GAP'ın eğitim yönü bütün köylere kırsal kesimimize ulaşmamaktadır. GAP'ın ÇATOM'larda açtığı kurslar birkaç ilçe merkezinde veya il merkezinde genellikle belli bir esnaf kesim, memur kesimi veya hali vakti ortaca olana ulaşıyor. Özellikle Güneydoğu'da Mardin gibi bir yörede gelir düzeyi çok düşükler eğitimsiz. Bunu köylere yaygınlaştırabilmek için gönüllü her köyden iki üç kişi Türkçe anlayabilen, çünkü bu Bölge'de bir de Türkçe öğretmek zorundasın. verdiğin mesajları karşıdaki vatandaş anlayamıyor. Aktaracak insanlara ihtiyaç var. Erkeklerden ve bayanlardan oluşan bir grubun özellikle eğitilerek bunların vatandaşı eğitmesi yönüne bizim her köyde öğretmenlerimiz var, imamlarımız var, fakat bunlardan vatandaşın istifade ettiğini sanmıyorum. Vatandaşla bağlantıları yok. Köyde çalışan öğretmenlerin büyük bir kısmı zaten batıdan gelmiş dil bilmez kültürüne yabancı benim aktaracaklarını çok ciddi yaşadığım tecrübelerden arz ediyorum. Saygılar sunuyorum. Teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Şimdi arkadaşlar, toplantımızın esas önemli olan beyin fırtınası kısmına geçtik. Sayın Valim'e izinizle bir şey söylemek istiyorum. GAP İdaresi hiçbir zaman için 2 ve 3 m'lik sokakların

onarılmasını uygun görmemiştir. Zaten bugünkü toplantımızın en çok tartışılacak kısımlarından bir tanesi de bu. Diğer taraftan tarımla ilgili sorunlarınıza ise T.C. Ziraat Bankası Genel Müdür-lüğü GAP Kredileri Daire Başkanı Sayın Talat Albayrak Bey'den cevaplamasını rica edeceğim. Sayın Albayrak buyurun. Lütfen Sayın Başkanım, sayın katılımcılar, sizden bir ricam olacak. Sa-dece konuşmak değil önerilerini yazılı olarak da vermek isteyen arkadaşlarımız varsa ben bu dosyalarını alacağım. Bundan emin olsunlar. Bunlar da değerlendirilecek ve kayda alınacaktır. Buyurun Sayın ALBAYRAK.

Talat ALBAYRAK (Ziraat Bankası GAP Kredileri Daire Başkanı) :

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, değerli Mardinliler hepimizi Ziraat Bankası adına saygı-ya selamlıyorum. Evet söz savunmanın şimdi, kendimi savunacağım. Ziraat Bankası'nı savuna-cağım. Niye savunacaksınız dersiniz, 1995 yılında yine GAP'ın düzenlediği bir toplantıda 15 gün-lük müdür iken Mardin'e geldik. Mardinliler o zaman Ziraat Bankası'na çok yakındılar. Yine bu kürsüden konuşuyordum. Adeta kendimi bir saldırıda hissettim. Tabi istekleri haklıydı, haklı sö-ze ne denir. Biz de kendimizi savunmaya çalıştık, Ziraat Bankası 5 yıl sonra ne yaptı Mardin'de bunu duymak hakkımız, bizim görevimiz de söylemek. Ziraat Bankası Mardin'in ilçelerindeki banka şubelerinde Mardin toplamı olarak yaklaşık 5 bin kişiye kullandığı tarımsal kredi ba-kiyesi 10.2 trilyon liradır. İşin sevindirici yanı bunun. Bu kredinin 2.5 trilyonu yaklaşık 300 ki-şiye tarımsal sulama kredisi olarak 850 milyarı 5 yıllık bir kredi mekanizasyonunda kullanıldı. Çok sayıda traktör ve traktörle kullanılan araç ve gerece ait. Mardin'deki hedefimiz Zira-at Bankası olarak 95 yılından itibaren Mardin'i batıdaki şubelerimiz düzeyinde bir kredilendir-me seviyesine çıkarmaktı. Aşağı yukarı çıkardık. Terörün azaldığı yörelerde incelemeler yaptık. Kredi açılmasını uygun bulduğumuz yerlerde incelemeyi başlattık. Halen Ömerli ve Midyat şu-belerimizde beklediğimiz şeyi alamadık ama onun dışındaki şubelerde ödünçleme standartlarını 95'e göre çok yükselttik. Ziraat Bankası bildiğiniz gibi tarımsal kredilere düşük faiz uygular. Ta-bii düşük faiz olduğu için de birçok kişiye başka sektörlerde kullanma eğilimini, isteğini taşır. Bu nedenle kredi mevzuatında hem kredinin talebinde incelenmesinde kullanılmasında işletme kontrolleri vardır. Yeni kontrollü bir işletme sistemidir. Terör bizim tarımsal kredi sistemimizi çok kötü etkiledi. Çünkü biz kırsal derinliklerinde çalışıyoruz. Çiftçinin işletmelerinde tarlasında kontrol yapıp kredi veriyorduk. Bizi hırpaladı. Çiftçiyle ilişkilerimizi bozdu. Bugün geldiğimiz noktada bu ilişkileri epeyce düzelttik. Şimdi sorunlar bitmiyor. Sadece bankada da bitmiyor. So-runların kaynağı son derece çeşitlidir. Tarımsal sulamaya yönelik özellikle 1999 yılında uğraşa uğraşa bir çiftçiye bir proje yaptık. Projeyi düzenleyecek eleman yok, bilen eleman yok. Kopya projeyi yaptık. Neticede 2,5 trilyon liralık 300 civarında proje ortaya çıktı. Bizim projenin önu-ne elektrik kesintisi çıktı, çiftçiler bizi dilekçe yağmuruna tuttu. Bizim sorunumuzu halledin. Biz

de ilgili kuruluşlara göndermeye çalıştık. Görüşmeye çalıştık ve bu gibi sorunları da yaşadık. Mardin'de biz bir yandan normal tarımsal kredilerde dnleme seviyesini yükseltirken bir yandan da proje çalışmalarına önem verdik. arıcılık projesi kapsamına Mardin'in 2 tane ilçesini dahil ettik. Geçen sene özellikle mısır ekilişlerinde Mardin'de sulanan arazilerde yüksek yani ilk yıl olmasına rağmen büyük alanlarda mısır ekilişi yapıldı. Verimde de iyi neticeler elde edildi. Onları da takip ettik. Tabi bunun önünde de başka sorunlar ıktı. Kurutma fabrika sorunu v.s. bu gibi. Sorunlar önümüze ıktı. Şimdi biz 1995 yılından sonra tabi bunları yaparken bizimde hedeflerimiz var, bu GAP Master Planı'nın yönetici özetidir. Bu bizim anayasamızdır. 1989 yılında yapılmıştır. Bizde bir Şey yapmaya karar verdiğimizde bu Master Planı açarız, okuruz değerlendririz. Biz de bir kamu kuruluşuyuz, buna son derece önem veririz.

1995 yılında yeni bir tarımsal krediler politikası belirledik. Buradaki eksikliklerimizi de gördük. Bu tarımsal kredi politikasının özünü ıftının üretim için ihtiyaç duyduğu girdiği, bilgiyi pazarı ona zamanında tedarik etmek. Tarımsal kredilerimizi onu tedarik edecek Şekilde kullanılmak. Özellikle sulama konusunda ilk krediyi açarken Şöyle demişti retici İzmir'e pompa ismarladım. 3 aydır bekliyorum. Dönem geçecek ondan yakınıyordu. Ama bugün geldiğimiz noktada ilçelerde dahi sulama ekipmanı üreten sondaj makinası, sulama ekipmanı makinası, pompa üreten firmalar illerde örgütlendiği gibi ilçelerde de örgütlenmeye başladılar artık. Gübre dağıtımında mısır projesi konusunda tohumluluk mibzer kurutma fabrikaları bu sorunlar gündeme geldi, üretimle bunlar zlmeye başlandı. Yeni piyasaların geliştirilmesi bizim asıl hedefimiz. Piyasanın tarımsal girdi ve bilgiyi üreten piyasaların özel sektöre dayalı olarak geliştirilmesi. Mardin'de gelecek yıllarda mısır üretiminde çok önemli bir artış olacağını tahmin ediyoruz. Sulama potansiyeli son derece fazla. Kızıltepe, Nusaybın ovalarının altında Türkiye'nin en zengin su kaynaklarının olduğu söyleniyor. Dolayısıyla özellikle 2. rn mısır buğdaydan da pamuktan da daha fazla gelir elde eder gözüküyor. ıftiler bu avantajı gördükten sonra sulamaya sarıldılar. Burada hemen Şunu söylemek istiyorum. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü bu mısır kurutma fabrikaları konusunda bir değişiklik yaptı. Yatırımcılara mısır kurutma için silo kurmak isteyen yatırımcılara aynı zamanda ıftilere aynı zamanda tarımsal kredi üzerinden faizle kredi kullandırabiliyor. Geçen sene bu konuda vaki bulan talebi maalesef karşılayamadık, srenin yetersizliği nedeniyle benim de bir yurtdişi seyahate ıkمام nedeniyle çünkü makine Amerika'dan geliyor. Genellikle bu kurutma makinası ve ekipmanlarını karşılayamadık, ana mısır üretiminin önünü açmak için mısır kurutma fabrikası özellikle mibzer alımı konusundaki kredi taleplerini öncelikle öncelik veriyoruz. Bu arada dn çok zldk. Şırnak'tan gelirken Nusaybin'den itibaren tarlalarda çok büyük hasarın olduğunu gördük. Şube yetkilileri ile görüştük. Hasar derine kadar uzanmış. Buna çok çok zldk. Üst üste ertelemeler yapıyoruz. Yine ertelemeler yapacaktır Őüphesiz.

Biz çiftçilere kullandırdığımız kredinin kaynağını piyasalardan mevduata faiz vererek veya piyasalardan yine faizle karşılıyoruz. Piyasa şartlarında karşılıyoruz ve bunu çiftçilere kredi olarak veriyoruz. Böyle yapmak zorundayız. Devletin bu yörede böyle bir çalışması daha var. Tabii devlet sosyal yardımlaşma fonundan Özel İdare'nin imkanlarından daha düşük imkanlarla kredi veriyor. Özellikle seracılık ve arıcılık konusundaki kredilerimizle, bu örtüşmüyor. Yani biz % 37 faizle kredi verirken sosyal yardımlaşma fonlarından daha önce hibe veriliyordu. Ama son yıllarda onlarda faiz koymaya başladılar. % 20 gibi 10 gibi daha düşük faizle kredi kullanıyorlar. Bu fonun kaynağı bütçeden, ödenen vergilerden oluyor. Bazı bölgelerde uygulanıyor efendim. Bazılarında yok. Uygulanma nedeni de biraz bizim itirazlarımız oldu. Sizde edin az çok bir şey uygulayın. Yani bankada bir paralellik kuralım. Ama onu tam örtüştüremedik. Maalesef hatıta veriyoruz. Birkaç valimizle görüştük. Ben dedi haklı olarak devletin valisiyim. En kötü yerdeki üreticilere gitmek durumundayım. Hak vermemek mümkün değil. Bizim proje partnerimiz Türkiye Kalkınma Vakfı bu konuda Vakıf'da bende doğal olarak projelerimi takip etmek durumundayız. Dolayısıyla hiçbir güvenlik endişemiz olmaması lazım şekilde bir istekte bulundu. Örtüştüremedik. Aynı olarak yürütmek durumunda kaldık. Çiftçi aynı çiftçidir. Öbürü de devletin fonudur. Şöyle bir şeyin üzerinde çalışabiliriz. Eğer bu kredilerin çiftçilere kullandırılması takibi gerekiyor ise Ziraat Bankası kararname kaynaklı hayvancılık kredilerinde olduğu gibi hesapları takip edebilir. Bir Özel İdare ve Sosyal Yardımlaşma fonuyla ilgili bir fon oluşturulabilir. Ziraat Bankası bunların takibini yapabilir. Çünkü o konuda önemli sıkıntılar bize olduğu gibi çiftçinin peşinden parasal olarak takip yapıp paranın takip edilmesi zor olduğu söyleniyor. Biz bu şekilde tarımsal kalkınma tarımsal amaçlı köy kalkınma için uygulanan köy hizmetleri iskan fonundan kullandığı çiftçilere kullandığı paraları bir tam oluşturulmuş. Tabii para onların oluyor. Onlar kullanıyorlar. Ama biz bankacılık yönünü takip edebiliyoruz. Bir olayda kadastro çalışmasının görülmemesi Türkiye'de mülkiyet çok önemlidir. Anayasal güvence altındadır. Ancak bu bölgede karşılaştığımız en büyük sıkıntılardan birisi maalesef kadastro çalışmasının tamamlanmadığı yerler var. Bırakın aynı ili, ilçeleri bazı ilçede hiç tamamlanmamış. Dolayısıyla katı davranmıyoruz. Orada çiftçilerimizin arazi defterlerinde kayıtlarını esas alıyoruz. Gerekirse kendimiz soruşturuyoruz. Mali kontrol etmek süratiyle kredi verebiliyoruz. Ama biz bankayız öyle büyük kredilerde elbette ipotek alınacak. Bankayız her şeyden önce çünkü bankanın parası devlet parasıdır. Kullandıran bizler devlet memuruyuz. Düzenlediğimiz evraklar resmi evraktır. Yasal mevzuat içerisinde hareket etmek durumundayız. Kadastro çalışmalarının tamamlanması o yörenin özellikle Ziraat Bankası kredilerinden tam olarak yararlanması için bir zorunluluk arz ediyor. Bunu belirtmek isterim. Biz bunu geçmeye çalışıyoruz. Ama ufak tefek kredilerde müşterek müteselsil kefaletle kendi yöntemlerimizle belirliyoruz, tespit ediyoruz. O şekilde geçmeye çalışıyoruz. Ama büyük kredilerde mutlaka kadastro çalışmasının görülmesi lazım. Tamamlanmış ol-

ması lazım. Şimdi ben genelde sözümü Banka ile ilgili yönünü çok fazla uzatmayacağım. Şimdi geleceğim. Önümüzdeki 10 yıllık süreye ilişkin Ziraat Bankası'nın görüşlerini aktarmaya. Ziraat Bankası bugün GAP Bölgesi'nde en önemli rol oynayan kuruluşlardan birisidir. Ziraat Bankası yaklaşık olarak GAP'ta 55 bin 60 bin çiftçiye 66 şubesi aracılığı ile kredi kullanıdırıyor. Ayrıca 80 tane kooperatifi var bildiğiniz gibi Tarım Kredi Kooperatifleri'nin kullandığı kaynağın büyük bir bölümünü de biz tanzim ediyoruz. Yani 66 banka şubesi 80 civarında tarım kredi kooperatifi ile birlikte Bölge'de yaklaşık 85 trilyon lira bakiyemiz var. 1995 yılında bakiyemiz 1,5 trilyon idi. Bu süre içerisinde Türkiye'nin diğer bölgelerinde kredi artışlarından GAP'taki artışlar daha fazla oldu. Bu 6-7 yıllık terör döneminin o kesintiye uğrattığı o dönemin şeyi olarak görüyoruz. Ama son 5-6 yıldaki artışlarımız enflasyonu indirdiğimizde bu bölgenin durumunu iyi biliyoruz. Bölge'ye önem veriyoruz. Diğer bölgelerdeki katılımımızı, burada göstermiyoruz. Bölge'nin özel şartlarına göre mevzuatı düzenliyoruz. Ona göre hareket ediyoruz. Bu 85 trilyonu da o şekilde kullandırdık. Ve yine inanıyoruz ki 1995'ten sonra Bölge'de ekonomik yönden bir ısınma oldu. Bunda Ziraat Bankası'nın kredilerinin çok büyük rolünün olduğunu düşünüyoruz. Çünkü aynı anda tüketime piyasa çıkan kredi oluyor. Basmacı fırıncıya fırıncı manufakturacıya sürekli olarak bu para kat kat bir hızlandırıcı çarpan katsayısı oluşturuyor. Yani herkese kat kat bir gelir sağlamış oluyor. 95 yılından sonra Bölge'nin ekonomisinin düzeltilmesinde bunun önemli etkisinin olduğunu düşünüyoruz. Sayın Müdürüm toparlayabilir. Şimdi özür dilerim Sayın Başkan toplum iyileştirilmelidir. Şunlar olmalıdır. Tabii ki o günün koşullarına göre bunlar etkin kuruluşlardır. Birincisi özelleştirme oldu, tarımsal kitlenin büyük bölümü özelleştirildi. Yani konuya dayalı bir yatırım politikasını yeni planda kamunun rolü belirlenirken kapsamı belirlenirken buna mutlaka yer verilmesi lazım. Planda Ziraat Bankası olarak özel sektöre daha fazla yer verilmelidir diyoruz. Planda özellikle NGO'lara yer vermeliyiz. Yani sivil toplum kuruluşlarına, inanıyoruz ki 21.yüzyıl sivil toplum kuruluşlarının yüzyılı olacak. Buna inanıyoruz. Bu çok zor ama bunu mutlaka yapmak durumundayız. Kamuya gereğinden fazla rol verdiğimizde bunlar yapılamayacak işler olarak düşünülmesi bizce. Şimdi 1970'lerde fiyat desteği yoluyla bir destekleme başladı. 1985'lerde devlet tarıma yaptığı desteklerde tarımsal girdileri desteklemeye başladı. Gübresini, sütünü, ilacını. 1994 yılında Uruguay Round denen GATT anlaşmasının toplantıları yapıldı. Neticeye bağlandı. Yani Türkiye'de 8 yıllık süre içerisinde tarımsal destekleri azaltacağı sözünü verdi ve angaje oldu. Yeni Planda hatta hatta bugünkü istikrar tedbirleri sırasında tarımsal desteklemelerin azaltılması da gündemde. Özellikle ben şunu görüyorum. Türkiye'de de tarım desteklenmelidir. Bu söze yeni planda tarımın desteklemesi konusunu gözden geçirirken Uruguay'a Round'un yeni istikrar tedbirlerini özellikle Avrupa Birliği uyum sürecinde Avrupa Birliği tarımı yönlendirme fonu ve yönetimi gibi kuruluşları var. bunların da dikkate alınması lazım. Yine şöyle Plana baktığımızda 89 yılında neler yapılmış, bugün geldiğimiz noktada aslında

yapılan çok şeylerde var. 2 tane önemli durum doğru o dönemde Körfez Savaşı ve Bölge'deki savaş olumsuz bir durumdu. Ama buna rağmen 89 yılında hazırlanan GAP Master Planı'ndaki hedeflerden bir çoğuna varıldığını görüyoruz. Yani 89 yılına göre burada hedeflenen birçok şey gerçekleştirilmiş durumda. Barajdan fiziki yatırımlardan alın da eğitim konusunda vs. gerçekleştirildiğini görüyoruz.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sayın ALBAYRAK konuşmacılarımız biraz fazla Lütfen! Özgür dilerim. Lütfen biraz toparlarsak.

Talat ALBAYRAK :

Şimdi GAP'ta biz bankacıyla bu kadar yatırım nasıl finanse edilecek 32 milyar doların 12-13 milyar doları realize edildi kalanı nasıl yapılacak ne zaman yapılacak. Bu son derece önemli. Biz burada devletin güçlendiği kendisinin hibe şeklinde yaptığı yatırımlara özellikle tarım sektöründe birlikler, kooperatifler olmak suretiyle bireylerin de gerektiğinde rol alması gerektiğini düşünüyoruz. Aksi takdirde bu yatırımların gerçekleşme süresi uzayacaktır. Bu Bölge'de bir sorun var o sorun söylenmiyor, konuşulmuyor, ama bu sorunun neticesiyle uğraşıyoruz. Hep topraksızlar sorunu, 120 bin aile devlet istatistiklerine geçmiş ve toprağı yok. 120 ailenin toprağı yok. Gelecekte tarımsal sanayileşme sürecinde mutlaka Bölge'nin yatırımcısına dayalı olarak tarımsal sanayi gelişecektir. Uzaktan gelen yatırımcılar dahi Bölge'de ortak bulmadan kolay kolay yatırıma soyunmayacaktır. Bölge yatırımcısının asıl tarımsal sanayici yapacağız nasıl yatırımcı yapacağız. O potansiyeli harekete geçireceğiz. Özellikle Bölge'de sermaye yetersizliği var, sermaye yok ama servet var, ama büyük topraklar var, bu servetin çözülmesi ile hem bir yandan topraksızlarının sorunları çözümlenebilir hem de tarımsal sanayi için kaynak sağlanmış olur. Bir transformasyon gerçekleştirilmiş olur. Yani bugünkü tarım sektöründeki büyük toprak sahibi, geleceğin yatırımcısı haline getirilirken, topraklardaki parçalanma süreci ortaklıkların sorunu bu şekilde çözümlenebilir. Bir şeyi daha ifade etmek istiyorum zaman yok gördüğünüz gibi bu Bölge'de bir kazı vardır. Bölge insanı para ister bir bankacı gördükten sonra para verin bize derler, para para para ama biz şunu gördük önceliklerimizi, eksikliklerimizi sıralarsak öncelik sırasına göre en başa bilgiyi yazmamız lazım. Eğitim ve araştırmayı yazmamız lazım. Tarımsal yayımı yazmamız lazım. Faydalı olmasını dilerken hepimize teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum Sayın ALBAYRAK. Şimdi biz hep erkekler konuştuk biraz da hanımefendilere söz hakkı verelim. Buyrun, tabii, hayır Hanımefendiler ters ters bakıyor ya sadece burada erkeklerin üstünlüğü mü var. Hep öne dizilmişsiniz belli oluyor. Saygıdan zaten bayanlar

arka kısımda kalmış erkekler önde saygının ne kadar ileride olduğu gözüküyor. Bence buradaki insanlara biraz daha söz hakkı tanınmalı. Çünkü zaman gerçekten çok kısıtlı.

Leyla ONUR (Dargeçit, Çok Amaçlı Toplum Merkezi [ÇATOM]) :

Teşekkür ediyorum. Ben Mardin'in Dargeçit ilçesinden katılıyorum bu toplantıya öncelikle böyle bir toplantıyı gerçekleştirdikleri için GAP İdaresi'ne teşekkür ediyorum. Evet katılımçlık, kalkınma, sürdürülebilir kalkınma dedik. Bu kavramların üstünde duruldu. Yalnız bunlar sadece kavram olarak kalıyor sonuçta bunu hayata geçirmemiz gerekiyor. Yani işsizlik-göç gibi sorunlar varken kalkınmadan ve sürdürülebilirlikten söz etmemiz mümkün değildir. Dargeçit'in gerçekten sorunları var. Güneydoğu'da sorunlar olduğu kadar da Dargeçit'te de çok fazla sorunlarımız var. İlk başta işsizlik-yoksulluk-göç-sağlık-eğitim ve bunu takip eden bir sürü sorunlarımız var. 2000'li yıllardayız ve hala 6-7 aylık bebeğini kucağına alıp kapısını kilitleyip aile içi mevsimlik göçe giden insanlar var. Böyle insanlar varken, aç insanlar varken katılımçlıktan kalkınmadan söz etmemiz mümkün değildir. İlk önce bu sorunları ortadan kaldırmak gerekiyor. İnsanlar aç, iş istiyorlar, ev istiyorlar, tekrar köylerine gitmek istiyorlar. Bu fırsatın verilmesi gerekiyor. Dargeçit'in 30.000 nüfusu vardır ve hala bir Ziraat Bankası şubesi bile yoktur. Hala bir Devlet Hastanesi bile yoktur. Ve insanlar yazın bir insanı bile Dargeçit'te bulamazsınız. Hepsi inşaatlarda, hepsi pamukta, hepsi çapada, hepsi fındık toplamada. Artık buna bir dur dememiz gerekiyor. Az önce Ahmet Bey dedi ki ne kadar çok konuşursak o kadar çok sorunlarla karşılaşırız dedi. Evet artık konuşmamız gerekiyor. Hep sustuk hep sustuk.

Abdulkadir TUTAŞI :

Yalnız hanımefendi sizden bir ricam konu kapsamı içinde başka konulara girmeden rica ediyorum. Bu da konunun bir kapsamı içinde.

Leyla ONUR :

Hayır hayır lütfen rica ediyorum tamam kapsamın içinde olsun özür diliyorum. Lütfen rica ediyorum. Evet Ahmet Bey örgütlenmeden bahsediyor. Peki biz kadınlar nasıl örgütleneceğiz, hep ikinci planda tutulmuşuz, hep erkeklerin sözü geçerli olmuştur. Hep ataerki aile yapısı var. Bu sadece Güneydoğu Bölgesi'nde değil tüm batıda bütün Türkiye'de bu hakim. Artık bunlara bir dur dememiz gerekiyor, çünkü kadınlar da sonuçta bir insan Ahmet bey nasıl örgütlenmemiz gerekiyor bize yol gösterebilir misiniz, teşekkür ediyorum

Abdulkadir TUTAŞI :

Hanımefendi, adınızı alabilir miyim?

Leyla ONUR, teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Çok teşekkür ediyorum. Şimdi arkadaşlar saat 12.00 normal program, yemek saatine denk geldi. Hayır herkes bir an evvel söz alıp gitmek ister. Bende hiç birinizin gitmemesi için oturumu burada kapatıyorum. 13.30'da buluşmak üzere.

Saygıdeğer katılımcılar, ilkini sabah başlattığımız toplantımızın ikinci bölümüne başlayacağız, ben yine sözlerimin başında çünkü yapacağımız şeylerin başında katılımcı arkadaşların konuşmalarını dinlemek olacak. Konuşmacı arkadaşlarından ricam kendilerini tanıtmalarının yanı sıra konuyla ilgili konuşma yapmalarını rica edeceğim. Sırasıyla bize öğleden önce müracaat eden konuşmak isteyen Sayın Dr. Nurettin ÖZDİNAR Bey'e söz vermek istiyorum, izninizle, buyurun Hocam. Tabii isteyen arkadaşlarımız yerlerinde de konuşabilir. Mikrofonu gönderebiliriz. İsteyen dostlarımız buyursun kürsüden de konuşabilir.

Nurettin ÖZDİNAR (Doktor) :

Sayın Valim, Sayın Başkan değerli arkadaşlar öncelikle hepinize merhaba ben sözüme şöyle başlayayım. Hasta başında Pr. Dr .Ayhan SONGAR 1992'de bize bir soru sordu. İnsanm kaldı-
rabileceği en büyük ağırlık nedir diye, sordu. Ünlü psikiyatrist öğrencilik sıralarımızda, Tabii bizde her birimiz 200 kg, 300 kg, 400 kg, tabii benim aklıma Mardin hamalları geldi. Ve onların gücüyle birlikte 600 kg. dedim. Ve onun cevabı çok ilginçti. 300 gr arkadaşlar 300 gr. mesanenin kapasitesi 300 gr. İdrardır dedi. Eğer bir insan üst üste iki gün idrar yapamazsa mesane şişer ve o insan o idrarı kaldıramaz. Şuna geleceğim. GAP; su, sulama ve sağlık çok çok önemli ve ben bir şeye dikkat çekmek istiyorum Sayın Ziraat Bankası Müdürümüz para ve bilgiyi aktardı. Hayatta bir nefes yok sıhhat gibi. Sağlık sağlığın ve sağlık konusunda burada çalışmalar yapılmasını ben kendim adına Mardin adına katılımcı olarak istiyorum. Çünkü yanlış bir sulama çünkü yanlış yapılan bir sulama GAP'la birlikte gelecek suyla birlikte suya hasret olan insanlar yanlış yapacağı sulamayla birlikte bizi tropikal hastalıkların önlenemeyeceği konuma sokacaktır. Bu tropikal hastalıklarında başında sıtma geliyor. Ben iki yıl önce Dünya Sağlık Teşkilatı'nın sıtmayla ilgili bir programına katıldım ve Ardahan'dan Antalya'ya bir çizgi çizildiğinde ki güney tarafta kalan Antalya dahil Adana'da Urfa, Hatay, Mardin, Şırnak sıtma kuşağı içinde ve nitekim sıtmanın yanında Güneydoğu Anadolu Bölgesi insanının bir sembolüydü. Adeta bir nüfus cüzdanıydı bir 10 yıl önce Şark Çıbanı, kimin sizin burada yaşlıları olan kimin yüzünde Şark Çıbanı yoktur. Kimlik gibiydi. Bunlara dikkat etmek lazım. Bu Kalkınma Programı içinde muhakkak benim dileğim Mardin olur. Bu Mardin'e tropikal hastalıklar kliniğimi olur. Eğitimini, sağlık eğiti-

mini entegrasyonu mu olur. Yapılması gerektiğine inanıyorum. Sıtma, Kalozar, Şark Çıbanı bu hastalıklar. Artı bunun yanında Avrupa'nın da unutmayalım. Bir entegrasyon içine gireceğiz. Çok çok önemli. Belki nüfusumuz sayı olarak kabarık olabilir ama bunu nitelik olarak da yükseltmeye çalışmalıyız. Bizim için sayıdan ziyade eğitimi ve nitelikli niteliğe haiz yaptığı işi bilen insanlar lazım. Ve ben Dargeçit'te de çalıştım. Midyat'ta da çalıştım. Birçok yerde hekim olarak çalıştım. ÇATOM'lar şu anda biraz entegre olmuş eğitimi ve sağlık eğitimini belki ÇATOM'larla birlikte verebiliriz. Çünkü bir insan merkezli bir proje uzun soluklu olarak büyük ihtimalle başarı kazanacaktır. GAP'ta dün Gençlik Koordinasyonu vardı. Gençlik eğitimi verildi. GAP bu konuda çalışmalar içerisinde. Ben sağlık eğitiminin ve kişisel eğitimin ÇATOM'lar bünyesinde bir entegrasyonla verilmesini istiyorum. Zaten Sayın Valim de bu konuya gerekli destekleri hem maddi hem de manevi olarak verdi. Bunun göz önüne alınmasını istiyorum. Artı bu belki benim konum dışında ben bir Mardin gönüllüsüyüm. Müthiş bir tarih ve kültür mirasımız var. Bir Hasankeyf bize çok yakın. Deyrülzeferan Manastırı, Derulumur Manastırı, Ulucami, Kasımiye Medresesi ve turizm konusunun, bu Kalkınma Planı'nda yetişkin turizm rehberleriyle ilgili veya turistik tesisler aşamasında GAP'ın Bölgemize bu plan içerisinde katkıda bulunması ve katkı sağlanmasını istiyorum. Artı ben kendi adına şunu söylüyorum. Eğer GAP'ın GAP İdaresinin koordinasyonu çerçevesinde üzerimize düşen görev varsa inanıyorum ki her Mardin'li böyle düşünüyordur. Biz GAP İdaresi'ne daha önce yardımcı olduğumuz gibi bundan sonra da yardımcı olacağız. Ama her işin başı sağlık. Parasız yaşanabilir. Evsiz, yurtsuz yaşanabilir ama sağlıklı olmadan ruhen ve bedenen bir bütünlük içinde olmadan para da çok fazla bir işe yaramıyor. Kalkınma da çok fazla bir işe yaramıyor. Zaten GAP'ın, valiliğin, başkanımın herkesin ortak hedefi sağlıklı ve gelişkin bir toplum, teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Hocama ben teşekkür ediyorum. Sevgili katılımcılar hatırlayacağınız gibi sabahki oturumda da kalkınmanın sadece fiziki alt yapıların iyileştirilmesiyle olmadığını sağlığa yapılacak yatırımların da gerekliliği dile getirmiştir. Onun için Sayın Hocam'a bu konudaki açıklamalarından dolayı teşekkür ediyorum. Şimdi Yeşilli Belediye Başkanı Sayın Hayrettin DEMİR kardeşimizi mikrofonu davet ediyorum.

Hayrettin DEMİR (Yeşilli Belediye Başkanı) :

Sayın Valim, değerli katılımcılar, değerli hemşehrilerim. Sözlerime başlarken hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Ayrıca bu toplantıyı tertipleyen bu toplantının faydasını bize yaşatan bu toplantıda birçok şey öğrenmemizi sağlayan GAP İdaresi ve yöneticilerine de şahsım adına, ilim, hemşehrilerim adına sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Bu tip toplantılar hakikaten bizim için son derece faydalı, bizim için son derece önemli GAP Bölgesi'nde yaşayan insanlar GAP'ın ne anlama geldiğini biliyorsa da içeriği hakkında fazla bilgi ve tecrübemiz yok. Değerli arkadaşların GAP bir bütün olarak ele aldığı zaman bu bütünlük içinde Sayın Valim çıkar konuşur. İlin genel sorunlarını dile getirir, Doktorlarımız çıkar konuşur. Sağlık konusunu dile getirir. Bankacı arkadaşlarımız çıkar bankayı konuşur. Ben de GAP'ın bu kapsamı içinde bir Belediye Başkanı olarak belediyenin sorunları ve belediyenin GAP'tan beklentisi konusunda birkaç söz söylemek istiyorum. GAP İdaresi Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, GAP Bölgesi'nde birçok belediyeye imar planı hazırlar getirir önümüze koyar. Karşılık almaz. Zaman zaman bize malzeme konusunda yardımda bulunur. Bunların hepsi GAP'ta yaşayan insanın mutluluğa ve refahı içindir. Bölge'nin kalkınması içindir. Bu yardımlar son zamanda GAP İdaresi'nin içinde bulunduğu maddi sıkıntılar yüzünden yapılamıyor. Malzeme yardımları imar planları konusunda yaşadığımız sıkıntılar var. GAP İdaresi imar planlarımızı yaparken bir şeyi gözden geçiriyor. Bu imar planlarını ihaleye verirken ben ihaleyi satın alan şirketler, mühendisler, harita mühendisleri, şehir planları Mardin'deki herhangi bir belde ve ilçeye gelirler. Oradaki Belediye Başkanı'yla oradaki meclis üyeleri ile görüşürler. Zaten Doğu ve Güneydoğu'da özellikle GAP Bölgesi'ndeki Belediye Başkanlarının Belediye Meclis Üyeleri'nin tahsil durumuna baktığımız zaman 1580 sayılı yasayı onlara sorduğunuz zaman bunu bilen çok az sayıda Belediye Meclis Üyesi veya Belediye Başkanı çıkar. O mühendis arkadaşlarımız insanlarla sohbet ettikleri zaman bunlardan peşinen bir yetki belgesi istiyorlar. Yetki belgesi alıyorlar. Beldede 2-3 gün kaldıktan sonra beldenin paftasını, haritasını alıp Ankara'ya götürürler. Orada gelişigüzel, rastgele, hatalarla dolu bir imar planı hazırlayıp Belediye'ye gönderiyorlar. Belediye Meclisi normalinde inceler, incelemesi lazım. 15 gün askıda bırakması lazım. Vatandaşa duyurması lazım. Herhangi bir itiraz var mı yok mu diye. Vatandaşı bilgilendirmesi lazım. Şimdi bırakın vatandaşı Belediye Başkanı kendisi. Belediye Meclisi bile paftanın ne olduğunu, adanın parselin ne olduğunu bilmez. O 15 günlük süre dolduktan sonra bir imar planı kesinleşir. Kesinleştikten sonra herhangi bir Belediye Başkanı bir seçim sonra veya o dönemde bu sefer imar planını uygulamaya kalkar. Uygulamaya kalktığı zaman karşısında bir takım sıkıntılar doğmaya başlar ki bu sıkıntıları yaşamış bir arkadaşınız olarak ben ilçemde imar planında gördüğüm birçok aksaklığı çözebilmek için, halledebilmek için kendi imkanlarımızla yaptığım tadilatla rağmen şehir plancısı ilçeme getirmeme rağmen, o hatayı tespit etmeme rağmen, yaptığım tadilatı iki senede GAP İdaresi'ne izah edemedim, anlatamadım. Ta ki GAP İdaresi benim ilçeme kadar görevli elemanları gönderdi. Benim haklılığım yerinde tespit edildi ve benim o imar tadilatlarım onaylandı. Bu bizim için büyük bir zaman kaybıdır. Bu meselenin bir tarafı. Buradaki beklentimiz GAP İdaresi'nden özellikle devletin parasını bu mühendislere veriyorsunuz. Bu şehir planlılarına veriyorsunuz. Sizden istirhamımız şu. Bunlar şehir imar planlarını hazırlarlarken mutlak surette ma-

hallinde hazırlasınlar. Halkla iç içe olsunlar. Halkı bilgilendirsinler. Belediyeyi bilgilendirsinler. Belediye Başkanlarını ve Belediye Meclis Üyesi'ni bilgilendirsinler. Çünkü vatandaş inşaat ruhsatı almak için Belediye'ye geliyor. Belediye'ye geldiği zaman biz paftasına bakıyoruz. Adasına bakıyoruz ki orası yeşil alan. Orası bir çocuk parkı. Kendisine bunu söylediğimiz zaman benim arazim nasıl yeşil alan olmuş, nasıl ki benim tarlamdan yol geçer. Ben bunu kabul etmiyorum değiştireceksiniz diyor. Kardeşim biz bunu değiştiremeyiz, biz bunu yapmamışız. Biz sadece bunu uyguluyoruz. Biz uygulayacağız. Bunu söylediğimiz zaman hayır bizi siyasi davranmakla suçluyor. Ve orada burada bizi sıkıntıya sokuyor. Bazı kişileri devreye sokuyor. Neticede bize baskı kuruyor. Baskı uyguluyor. İmar planlarının uygulanmasında belediye olarak büyük bir sıkıntı içerisindeyiz. Benim şahsi görüşüm, diğer arkadaşlarım benim gibi düşünmeyebilir. Benim imar planlarının uygulanmasından, modern şehir, güzel şehir yaratmadaki düşüncem ve hayalimde mevcut imar planı uygulamasında, kaçak bina konusundaki hassasiyetimi birçok arkadaşım biliyor. Bu konudaki ne kadar merhametsiz olduğumu, acımasız olduğumu tahmin edersem, herkes biliyor. Buna rağmen ben bunu uygulamada çok büyük sıkıntı çekiyorum. Vatandaşına diyorum ki bak kardeşim ben sana % 40 veriyorum. % 35 veriyorum. Şurası yeşil alan şurası yol, ne olur sen şurada imar uygulamasını yaparken inşaat yaparken gel bana danış. Ben sana fen memuru vereceğim. Ben sana ruhsat vermezsem bile evvela senin 4 tane kazığın yerini tespit edeyim. Adam yine bildiğini uyguluyor, yine baskı yapıyor. Yine sabah 6'da kapımı çalıyor. Gece 2'de beni evimden uyandırıyor. Halasını, teyzesini devreye sokuyor. Ama oy vermekle beni baskı altına almak istiyor. Yok muhalifim olduğu için kasıtlı davranmakla suçluyor. Oraya buraya şikayet ediyor. Onu bunu rahatsız ediyor. Ve biz bu kadar katı tutuma rağmen istediğimiz sonucu alamıyoruz. Burada istediğimiz sonuç modern şehir. Modern şehir yaratamıyoruz, yaratmada büyük sıkıntı çekiyoruz. Benim GAP İdaresi'nden istirhamım şu; şahsen ben buna taraftarım, imar uygulamasında 3194 sayılı imar uygulamasında GAP İdaresi uygulamada bir söz sahibi olursa bize yardımcı olursa, hatta kaçak bina denetlemesinde, ruhsat vermede gerekirse yetkimizi alsa şahsen ben buna taraftarım. Çünkü biz ne olursa olsun siyasiyiz. Mutlaka taraf olacağız. Mutlaka bir baskıya boyun eğeceğiz. Mutlaka 3 katlı yere 5 kat dikildiği zaman görmezlikten geleceğiz. Mutlaka kaçak yapıya neredeyse istemesek bile baskı altında tutulduğumuz için boyun eğeceğiz. Ve o binayı yıkamayacağız. Yıkamaya kalktığımız zaman biz suçlu o kişi de suçsuz olacak. Bundan böyle hakikaten GAP Bölgesi'nde modern şehir yaratmak istiyorsak, güzel bir şehir yaratmak istiyorsak, Avrupalı türde bir şey yaratmak istiyorsak imar planlarının çok sıkı denetlenmesi lazım. Bu denetimlerin belediyelere bırakılmaması lazım. Belediyelerin elinde kaldığı zaman ben bu kadar katı olmama rağmen bunun acısını ve sıkıntısını son derece yaşıyorum ki benim gibi birçok arkadaşım da çekiyor. Vatandaş gidiyor yolun tam ortasında asfaltı kırarak şehir şebekesinden su çekiyor. Zabıta memuru gittiği zaman buna hakaret ediyor. Seni Be-

lediye Başkan'ın göndermiş, senin Belediye Başkanı'na oy vermedim, bana kasti yapıyorsunuz diyor. Bunu bir şeye bağlıyorum, vatandaşın imarın ne olduğunu bilmemesinden. eğitim noksanlığından, kültür noksanlığından biliyorum. Vatandaşımız şehir plancılığı konusunda imar konusunda yeteri kadar eğitilmemiştir. Bilgi sahibi değildir. Gerek eğitilmesi konusunda, gerekse bu imarların uygulanması konusunda, ileride çarpık ve çirkin bir Mardin, çarpık ve çirkin bir Kızıltepe ortaya çıkmasın diye bu imar planlarının mutlak surette çok sıkı denetlenmesi lazım. Bu işlerin belediyeye bırakılmaması lazım. Bırakılacaksa da oradaki ilçe kaymakamı, GAP İdaresi veya herhangi bir birim tarafından sıkı denetlenmesi lazım. Çünkü belediyelere bırakıldığı zaman biz onunla başa çıkmamız mümkün değil. Başarılı olmamız da mümkün değil. Ayrıca GAP İdaresi'nden arkadaşlarımdan bir istirahatda bulunacağım. Güneydoğu'da GAP çerçevesi içinde sanayimiz geliyor, tarımımız geliyor ve 2010 yılında Bölge'de illerimiz, insanlarımız belli bir konuma gelecek. Bunun yanında turizmde gelişmesi lazım ki turizm yönünden Mardin'imiz çok şanslı bir vilayet. Bu şans Sayın Valimizle, Kaymakamımızla, Belediye Başkanı arkadaşlarımızla yakalayacağız. Mahalli yöneticilerimizle yakalayacağız. Bu şans köşelerinden bir tanesi de benim ilçemdir. Şu anda Yeşilli ilçesinde GAP'a hizmet verecek çok güzel yeşil bir vadi var. Bu konuda bir girişim başlatmışız. Sayın Valimize anlattık. Sayın Valimizin de desteğini alıyoruz. Bölge iş adamlarından istirahatım da şudur. Kızıltepe'de 50 derece sıcaklık, istasyonda 45 derece sıcaklık varken, şu Yenişehir yokuşuna çıktığımız zaman, Türkmen yokuşuna çıktığımız zaman bir serin hava ile karşılaşıyorsunuz. Bir yayla havasıyla karşılaşıyorsunuz. İleride bu sulama ovasındaki sulama gündeme geldiği zaman rutubet olayı tahmin edersem gündeme gelecek ve bu insanların bir mesire yerine sahip olması lazım. Bir piknik alanına kavuşması lazım. Biz bu alanlara sahibiz. Gelin hep beraber, Yeşilli'ye, zindan dağlarına sahip çıkalım ve bu yörede güzel bir turizm yaratalım. Bu duygu ve düşüncelerle hepinizi selamlıyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sorunları ve yetkilerini bilen başkanımın bu önerilerine katılıyor kendisini kutluyorum. Şimdi sırada Bayan Gülseren BÜYÜKYILDIZ var, kardeşimize söz vermek istiyorum.

Gülseren BÜYÜKYILDIZ :

Öncelikle GAP İdaresi'nin kadınlar konusunda bu kadar duyarlı olması ve kadınların kalkınması yönünde yoğun çalışmalarda bulunmasından dolayı bu konuda emeği geçen tüm insanlara teşekkür ediyorum. Türkiye genelinde de bildiğimiz gibi Bölge halkının tamamında da kadınlar ikinci planda kalıyor. Her zaman bununla karşılaşmış durumdayız ve kadın seçilme ve seçme hakkını dahi bu Bölge'de tam anlamıyla kullanamıyor. Şunu demek istiyorum ben. Kadınlara biraz daha fazla program üzerine yoğunlaşalım. Kadınlar üzerinde yoğunlaşmanızı istiyorum.

Sorunların büyük bir kısmı eğitimsizliklerden kaynaklanıyor. Fakat biz eğitimci olarak, bir noktaya kadar insanları eğitiyoruz. Fakat o noktadan sonra mesela bir sağlıkta, hijyende, halı dokuması, oltu taşıyla veya başka bir şekilde gelir getirici olarak bunları verdikten sonra insanlar bir noktada tıkanıyor. Bundan sonra biz ne yapacağız onlara nasıl yardımcı olabiliriz. Ben şunu demek istiyorum. Bölgede kendine has el sanatları var. İğne oyası, kilim dokumacılığı veya taş oymacılığı, buna benzer birçok ürünler üretilmekte ve bunların bir şekilde organize edilmesini ve piyasaya sunulmasını istiyorum. Büyük bir katılım grubu olabilir. Mesela taş işçiliği dediğimiz, Midyat olarak gündemde. Bunları bir şekilde dış dünyaya çıkarmamız gerekir. Yani kısacası şunu söylemek istiyorum ben. Yani buradaki kadınlara bir şeyler veriliyorsa bir noktada onları yalnız bırakmamak onlara sonuna kadar destek vermek gerek. Ben sizlerden şunu da talep ediyorum. Ne konuda bize yardımcı olacaksınız veya ne konuda işbirliği içersine gireceksiniz. Mesela sivil toplum örgütleri deniyor, Projeler deniyor. Burada GAP kurumunu oluşturmaktan bahsediyorsunuz, derim ki 7 kişilik bir grupta 3'ü bayan olsun istiyorum ben. Teşekkürler ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum. Şimdi söz sırasını yıllardır kendini esnaf ve sanatkarlara adanmış bir abimize vermek istiyorum. Sayın Hulusi KURTULUŞ Bey buyurun.

Hulusi KURTULUŞ :

En azından Mardinli kadar Mardin'i seven değerli Valimiz, ve bizim dertlerimizi dinleyip dertlerimize bir nebze olsun yardımcı olmak için Ankara'dan buraya kadar gelen GAP Yönetim Kurulu ve Sayın hocalarıma saygılarımı sunarım. Değerli arkadaşlar, sabahtan beri burada çeşitli konuşmalar dinliyorum. Gözümünden bir şey kaçmaz. Hep organize sanayi efendim. Serbest Bölge'den bahsediliyor. Fakat her nedense ki küçük sanayi siteleri ve küçük sanayi sitelerinde çalışan küçük esnafımız göz ardı ediliyor. Halbuki küçük sanayi sitelerimiz olmadan büyük sanayiler olmaz. Ve bununda hepimiz idrakindeyiz. Ben Mardin esnaf ve sanatkarlarının ihtiyaçlarını ve katkıda daha fazla şeyleri olsun diye gereksinimlerini anlatan bir rapor hazırladım. Bu raporu divana sunacağım. Çünkü raporu okursam çok vaktinizi almış olurum. Değerli vakitlerinizi almamak için bunu divana sunacağım. Yalnız burada özellikle hassasiyetle durmak istediğim küçük sanayici olmadan maalesef büyük sanayici olamaz. Onun için beni dinlediğiniz için hepimize teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Abdulkadir TUTAŞI :

Efendim izninizle sabahki oturumda gündeme gelen hepimizin gönlünden geçen bir müjdeli haberi Sayın Valimden sizlere iletmesini rica edeceğim. Buyurun sayım Valim.

Temel KOÇAKLAR (Mardin Valisi) :

Çok değerli katılımcılar, bir güzel haberi sizinle paylaşmak için buraya geldim. Bir süre önce burada bulunan birçok arkadaşımızla birlikte Dicle Üniversitesi Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet ÖZAYDIN hocamızı ziyaret etmiştik. Ben sabahleyin toplantıdan ayrıldıktan sonra çok değerli hocamız beni telefonla aradı. Bugün Üniversite Senato Toplantısı'nın olduğunu ve Mardin'e Eğitim Fakültesi açılması konusunda Senato'nun karar aldığını bildirdi. Ben de çok değerli Rektör'ümüze Mardinlilerin minnet ve şükranlarını ilettim. Hem Rektör'ümüze hem de çok değerli Senato Üyeleri'mize ve yine çok kıymetli Hocamızda bütün Mardinli Hemşehrilerimize iyi dilekleriyle birlikte Fakülte'nin hayırlı ve uğurlu olması dileklerini bildirdi. Tabii bu bir süreçtir. Hem yarın Fakülte'nin açılmasını bekleyemeyiz. Senato'nun almış olduğu karar önümüzdeki günlerde YÖK'e gidecek. Yani Yüksek Öğrenim Kurumu'na gidecek. Orada onaylanacak ve daha sonraki aşamada da kanun veya kararname ile Mardin'e Eğitim Fakültesi açılmış olacak. Biz de diyoruz ki bundan önceki zamanlarda olduğu gibi bundan sonraki günlerde de yine birlik ve beraberlik içerisinde olunursa ve bu konuların takipçisi olunursa Mardin hem Fakülte'sine hem de özlemini duyduğu Üniversite'sine kavuşmuş olur. Ben tekrar bu kararın alınmasında emeği geçen sayın Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet ÖZAYDIN'a ve Üniversite'nin çok değerli Senato Üyelerine teşekkürlerimi, şükranlarımı sunuyorum ve Mardin'e hayırlı olsun diyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sayın Valime bu konudaki katkılarından ötürü sizler adına, kendim adına teşekkür ediyorum. Çünkü Sayın Valim Mardin'e geldiğinin 1. ayında yapacağı ilk işlerden biri olan Fakülte için Sayın Rektör'le görüştü ve böyle takip edilince olduğuna inandık. Bu da sağlanmış oldu hepimize hayırlı olsun.

Şimdi sırada Sanayici İşadamları Derneği Başkanı Sayın Şeyhmuz DUYAN Bey'i davet ediyorum. Şeyhmuz DUYAN'dan az ve öz olmasını rica ediyorum.

Şeyhmuz DUYAN (Mardin Sanayici İşadamları Derneği Başkanı) :

Sayın Valim ve çok değerli katılımcı arkadaşlarım. Burada güzel bir günde güzel bir konuyu tartışacağız. Elbette Türkiye, GAP ve Mardin'i tartışacağız. O yönden onun için bazı eksiklerimiz var, yani devletimizin de var. GAP'ın da var. Bizlerin de var. Hatasız kul olmaz anlamına getireceğim. GAP önce Urfa'ya hayırlı olsun diyorum. Sonradan da Mardin'e elimi sallıyorum. Sallıyor diye başlayacağım ben konuşmama ve çünkü biz GAP'tan henüz bir şey görmedik. Ama herhalde bundan sonra göreceğiz. GAP'ın da eksiklerini elbette dile getiren bir Mardinli veya bir müteşebbis olur. GAP'ı bir sanayici olarak eleştirmeye hakkım vardır. Ben başta gördüğüm bir ek-

sikliği dile getirme mecburiyetini duyuyorum. Ben dünya sanayi iş adamlarının toplantısına katıldığımda GAP benim ilimi bahsettiği zaman ben orada bir eziklik duydum. 85'le 99'u baz aldığı zaman Mardin'deki olan sanayi sayısını % 50 az gösterdi. Yani biraz önce başkanımın ve konuşmacıların dile getirdiği eksiklerden birisi yani GAP Ankara'da veyahut Avrupa'da yönetilmez. Anlamına getiriyorum. Çünkü, Mardin'deki sanayinin kaç olduğunu eğer GAP bilmezse ben onun eksikliğini kabul ederim. Tabii hakkım var. GAP bir de GAP eğer Ankara'daki politikayı eleştiriyorsa Belediye Başkanları biraz önce sayın Belediye Başkanımın bir eksikliğini burada ifade ettiler. Ama kendilerinin belediye başkanlarının yetkilerini bilmiyor herhalde bilse o kelimeyi sarf etmez. Çünkü Sayın Başkan bilmediğinden değil karşılaştığı zorluktan bahsetti dostum. Yani şimdi kendisini seçildiğinin kıymetini bilmesini lazım. Yetkisini bilmeyen bir Başkan'ın aramızda yeri olmaz. Sayın Başkan konuşacağım yani elbette müdahale yapın ama biraz önce o bacımı üzdünüz. O eleştiriye de yapacağım. Evet elbette az olan kişi insan konuşacak. Saygı duyarım. Bende saygı duyuyorum. O bacıma ve kendi sanayicim adına. Ve böyle Mardin'de bir eziklik geçirmişse de özür dilerim. Ben o bacımdan özür diliyorum, Mardinliler adına özür diliyorum. Kendi payından sizin payınıza fark etmez. Ben aynı zamanda seninde başkanın oluyorum. Tabi saygılarımla buyur. Peki başkanım, dinliyorum. Sayın Başkanım şimdi belediye başkanları bu yetkiyi isteyecek GAP'tan bence ben belediye başkanı olsam bunu derim belediyeye. GAP'a derim ki, Mardin'ime ve kazalarına yaptığım uğurlamalardan bana danışarak sanayici-me danışarak, Belediye Başkanı'na danışarak, Valime danışarak ondan sonra kararını ver diye sorarım. GAP'a öyle eleştiri yaparım. Yani eksikliği böyle dile getirir. Başkanım etkisi çok olduğu için böyle konuşuyorum. Hocam konuşmalarda çok güzel şeyler bahsetti. Yani GAP bu güzel konuşmalara layık elbette tabi. GAP biz onu çok büyük görüyoruz. Yani Türkiye'den sonra ben GAP'ı Güneydoğu'ya tabi mühim bir yatırım. Bugün GAP için Bölge'yi nasıl yıkacak diye bizim düşmanlarımız oluyor. Yani GAP için düşmanlarımız oluyor. Kafamızı yıkıyorlar dış güçler GAP için bize yapıyorlar. Bölge'yi geri bırakmak için uğraşıyorlar. GAP ileri gitmesin diye o kadar önemli olduğunu bildiğim için söylüyorum. Ama GAP bana şu ana kadar elini uzatmadı. Ben bir çiftçi elemanıyım. Sanayiye geçtim. Ben köyümdeki elbette yeni sistemi savunuyorum. Elbette orda eksiklik var. Yörenin halkında başta bende var ama ilk önce ben kapımın yanındaki olan işçimi mecburum getireceğim, fabrikamda çalıştırmaya. Çünkü zaten aç. Yani önce kapımın etrafını getirmesem çalıştırmasam ama 1 saniyede bir gömlek dikmem 1 saatte dikerim bence benim için o adam aç kalmasın. Zaten beni yıpratın beni bölen güç var, yani bende o feodal sistemden ben ancak köylüme veyahut aşiretime sahip çıktım. İşe koyuldum. Fabrikama getirdim. Ekmeğini aşını verme yolunu öyle düşündüm. Ve öyle bir çare veya feodal sistemini aşiret sistemini öyle korurum efendime söyleyeyim. Ekmeğini verdim, başka yere gitmesin diye ve ama verimli olamadım. O da tabi eğitimsizlikten biraz önce Doktor Bey çok güzel şeyler bahsetti. Ama

bence sağlıktan önce eğitim gelir. Önce beni bir eğitsin tabi ondan sonra sağlığımı o zaman dü-
şünürüm. GAP o görevleri yapsın. Yani ben şu anda bir itirafta bulunacağım. Ben yine Antal-
ya'da bir konuşmamda dedim ki lise mezunuyum. Ama dedim tarih, coğrafya, ingilizce görme-
dim. O benim suçum değildi dedim. Bana öğretmen göndermedi ki ben Fransızca öğreneyim, In-
gilizce öğreneyim, coğrafya, edebiyat öğreneyim. Ben tek öğretmenle liseyi bitirdim. O da işte ha-
ta nereden geliyorsa geliyor. Benim hatam var. Hatamın kabulüne de ben razı oluyorum. Ama
işte memleket böyle ileri gider yani araştırmayla ben daha önce Mardin'de hiçbir toplantı yani
GAP değil başka bir toplantının da yapıldığını görmedim. 5 yıl sonrakini konuşuyorum. Sayın
Valim oturuyor, ben bazı şeyleri dile getirme mecburiyetini duyduğum için söyleyeceğim. Yalnız
ölçülü lütfen. Bana sürgün Vali gönderdiler. Vali bana merhaba demiyordu. Ben 5 yıldır 10 yıl-
dır Vali'yi tanıyorum. Vali'nin Makamına giriyorum. Valinin kapısını açık görüyorum. Yani belki
4 valinin kapısını açık gördüm. Daha önceki valinin kapısı kapalıydı beyler bunu gözümle gör-
düğüm için söylüyorum. İçimizdeki çok arkadaşlar da görmüştür. Yani GAP'mı uyardı diyeyim.

Baba gitti. Onu bahsetmiyorum. Yani hatalar anlaşılıyor demek istiyorum. GAP'ta bundan
sonra artık benim gibi ama bazı yüksek tahsilli olmadan olmaz. Köyden gelen adam lafını da din-
leyecek yola çıkmayı düşünüyorum. Bundan sonra halkın seviyesine insan araştırmasını ona gö-
re yapsın. Siyasetçilerimizin yaptığı hatayı yapmasın. Şu ana kadar o eziyet çektik. Ben birazda
Ziraat Bankası'na gelmeyi yani eksiklerini söylemek için söyleyeceğim. Çünkü Ziraat Bankası
ben biraz önce kısa bir şey söyleyeyim. Bir an önce özelleştirilsin, Ziraat Bankası. Ben çiftçi ola-
rak ben sanayiciyim ayrıca benim 15 bin dönüm arazim var. Çiftçi evladyım. Şu ana kadar ben
Ziraat Bankası'nı tanımıyorum. Niye tanımıyorum. Gidiyorum bir sürü işler. Biraz önce bir şey-
lerden bahsettiler. İşte çiftçi yardımlaşma bilmem ne efendime söyleyeyim. Eksikler çıkardığı
için benimle fazla uğraştığı için şu ana kadar Ziraat Bankası krediye ihtiyacım olduğu halde ben
müteşebbisim sanayilerim daha bitmemiş. Paraya da ihtiyacım olduğu için Ziraat Bankası bir
an önce özelleştirilsin. Bu devletin hayrına olur. Bu kadarını söyleyebiliriz. Ben Ziraat Bankası
konusunda yani söylenecek işler çok. Sorunlar çok ama herhalde başkanım şey yapıyor.

Abdulkadir TUTAŞI :

Toparlasanız lütfen.

Şeyhmuş DUYAN :

Ben GAP'ın en önemli 2. Barajı için bir şeyler söyleyeceğim. Bir an önce bu Ilısu Barajı'nın
bir an önce GAP gibi yapılsın. GAP'ın nasıl ileri gittiğini hangi zihinle hangi sistemle gittiğini bi-
liyoruz. Onun bir an önce temeli atılsın. Veyahut ihalenin safhasında olduğunu da biliyorum. Bir

an önce başlasın. Hasankeyf tabii elbette tarihi eserimiz bizim için çok mühimdir. Ama Hasankeyf'in kendi gözünden söyleyeyim. Hasankeyf'e bence hiçbir zarar verilmez. O belki aşağıdaki yerlere zarar verir ama Hasankeyf'e zarar vermez, o baraj bir an önce başlasın. GAP gibi geri kalmamasın. Biraz da düşmanlarımızın gözünü patlatalım diyeyim. Patlatalım, çatlatalım onları. Bir an önce bir adım öne gitsin. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Sayın Başkan ben de size teşekkür ediyorum. Yalnız Valim için sürgün lafına katılmıyorum. Sayın Valim daha önce çalıştığı ilde bizim gibi kendini bilmez siyasilerin haksız ve yersiz taleplerine cevap veremediği için o ilden affını kendi istemiştir. Arz ederim. Hayır beni kimse düşünmesin. Daha önceki gelen valiler düşünsün. Gerekirse ben genelde konuşuyorum. Sadece bu Valim için değil gelen giden bütün valiler için söylüyorum. Biz siyasilerin yersiz ve anlamsız taleplerinden ötürü bende olsam o makamda kalmak istemem. Batman değil Mardin. Bursa gider, Şam'da çalışırım. Teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Başka bir soruya sayın Kaymakamım buyurun lütfen. Sayın Recep YÜKSEL, Ömerli Kaymakamımız.

Recep YÜKSEL (Ömerli Kaymakamı) :

Sayın Valim, Sayın Divan Üyeleri, Sayın katılımcılar. Ben Recep YÜKSEL, Ömerli Kaymakamı. Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Burada GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın kurulduğu günden bu yana yaptığı değerli çalışmaları takdirle karşıladığımızı yapılan pek çok haksız eleştiriye katılmadığımızı belirterek sözlerime başlamak istiyorum. Benim kaygım var o da şu yanlış hatırlamıyorsam iki yıl önce Sayın Cumhurbaşkanımız Süleyman DEMİREL tarafından temeli atılan ve Kızıltepe Nusaybin ovasını sulayacak olan tünelin bitmesinden sonra bu ovanın sulanması nedeniyle Mardin'in kuzeyinin süreli olarak zayıflamasıdır. Bununla şunu kastediyorum. Ova sulamaya başladıktan sonra Mardin'in güneyi zenginliğe kavuşacak. Vatandaşım gizli işsizler dahil olmak üzere iş sahibi olacak. Fakat Mardin'in kuzeyi yani Mazıdağı, Yeşilli, Savur, Ömerli, Midyat, Darğaçit. Kuzeyden buraları kastediyorum. Böyle bir imkana sahip olmayacağı için geleneksel üretim metotlarıyla ve geleneksel geçim kaynaklarıyla hayatlarını sürdürecekle. Elbette şu anda GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın yaptığı sulama dışı tarımsal kalkınma projelerine uygun olarak bizlerde gerek sosyal yardımlaşma dayanışma vakıfları imkanlarıyla gerek Özel İdare'nin kaynaklarıyla gerekse vatandaşlarımızın bankalardan aldığı kredilerle tarımsal amaçlı projeler uygulamaktayız. Fakat özellikle vatandaşlarımızın terörden belirgin bir şekilde etkilenmeleri dolayısıyla bundan 25 yıl önceki gelir ve geçim düzeylerinin bu-

lunmadığını göz ardı edemeyiz. Sınır kapılarından vatandaşlarımızın istikrarsız bir kaynağa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Zaman zaman Irak'daki ve Suriye'deki gelişmelerle beraber bu sınır ziyareti esnekliği daralıp genişlemektedir. Bir başka önemli geçim kaynağı. Geçim kaynağı olarak bakmasak bile kabul etmek zorundayız. Korucularımızın maaşları vb. şeyler. Onun dışında hayvancılık meyvecilik vb. tarıma dayalı geçim kaynakları. Yine belirteyim terörden dolayı son derece zayıflamış durumda. İşte bizim gerek İdarenin gerek bizlerin ve gerek vatandaşların aldığı kredilerle yürütmeye çalıştığı geniş anlamıyla tarımsal faaliyetler ve projeler kayıplarımızı telafi etmiyor. Şöyle bağlamak istiyorum. Güneydeki yani Nusaybin Ovası'ndaki Kızıltepe Ovası'ndaki 20-25 yıl içerisindeki gelişmelerle karşılaştırılınca diğer ilçeler ekonomik anlamda daha da zayıflamış olacaktır. Dolayısıyla bu bağlamda şunu ifade etmek isterim. Bölge Kalkındırma İdaresi Başkanlığı yine tarıma dayalı projeleri uygulamakla tutmakla beraber kuzey ilçelerimizde yer yer küçük vadi içlerinde sulanabilir alanlar bulunmakta, vatandaşların kendi çabalarıyla ve Köy Hizmetleri'nin çabalarıyla bu küçük su kaynakları vatandaşlarımızın arazilerini sulayabilmesine imkan verecek ölçüde değerlendirebilmeye çalışılmış. Ama yeterli değil. Bana göre Bölge Kalkınma İdaresi bu konuda Devlet Su İşleri ile Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü ile veya konuyla ilgilenecek diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliğine geçerek vadi içlerindeki sulanabilir arazilerin sulamasını sağlamak suretiyle bir gelişme başlatabilir. Vurgulamak istediğim 2. husus uyguladığımız projelerin takibini yapmakta zayıfız. Bu bizim açımızdan da geçerli. Aynı zamanda İdare'nin uyguladığı projeler açısından da geçerli. Herhangi bir konuda varsayalım ki koyunculuk projesi varsayalım ki arıcılık projesi, süt inekçiliği projesi, meyvecilik projesi vb. vatandaş gerekli yardımı yaptıktan sonra bir yıl geçmeden bunun akıbeti nedir veya iki yıl sonra bunun akıbeti nedir? Vatandaş elde ettiği ürünleri nasıl değerlendiriyor nasıl satıyor. Vatandaşa önceden vermiş olduğumuz eğitim yerini buldu mu bulmadı mı? Bunların çok fazla üzerinde durmuyoruz. Projeler uygulandıktan sonra benim gözlemim bu kısa sürede aşınıyor dumura uğruyor ve devlet açısından da imajımız zedeleniyor. Projenin nihai amacı açısından da yol kısa kalıyor. Dolayısıyla bu açıdan da dikkat çekmek istiyorum. Projeyi uygulama aşamasına kadar ki başarılarımızı proje uygulandıktan sonrada onu takip etmedeki başarılarımızla perçinlemek zorundayız. Bir başka sorun şimdilik çok ciddi boyutta önümüzdeki durmamakla beraber, hükümetlerimizin alacağı kararlarla gerçekleşecek bir konu Sayın Hocamız da kısmen dile getirdi. Köye dönüşler söz konusu olduğunda elbette yerel idareler, sayın valimiz sayın kaymakamlarımız, ellerinden geleni yapacaklardır. Ancak önümüze yeni sorunlar çıkaracaktır. En başta istihdam vatandaşların bir bölümü sıfırdan başlamış durumda olacaktır. Bağlarını, bahçelerini veya önceden bıraktıkları hayvancılıklarını yeniden geliştirmek isteyeceklerdir. Bunların eğitim ihtiyaçlarını olacaktır. Kaynak ihtiyaçları olacaktır. Ve bunların derli toplu yürütülme gerekliliği ortaya çıkacaktır ve yine plan ve projeye ihtiyacımız olacaktır. Dolayısıyla GAP Bölge Kalkınma İdare-

si Başkanlığı'nın köye dönüşler sürecindeki yeri ne olur, ne olacaktır? Bunun da irdelenmesinin yararlı olacağını düşünüyorum. Benim ilçemde Çok Amaçlı Toplum Merkezi kısa adıyla ÇATOM denilen İdare'nin daha ziyade yaygın eğitim ve daha ziyade hanımlara yönelik yaygın eğitim yapmaya çalıştığı bir birim var. Bu birim ilk açıldığı yıl 97'de son derece parlak çalışmalar yapmış, 98'de aynı şekilde fakat 99'de zayıfladık. Bunda yerelde görev yapan yani Mardin'de görev yapan arkadaşların kabahati, kusuru var demek istemiyorum. Ama bu zayıflığın temelinde vatandaşlarımızda bir bitkinlik var. Yine Hocamın sözlerine atıf yapacağım. Bizim öteden beri Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yaptığımız kursların benzerleri ÇATOM'lar aracılığıyla yürütülüyor. Ondan dolayı bıktırıyor. Tekrar tekrar ikincisi vatandaşlar eğitime aç ve ihtiyaç da duyuyorlar. Ama kurslara geldiklerinde zamanlarını boşa geçirdikleri duygusuna kapılmamak için maddi bir içerik bekliyorlar. Bunu ben daha önce yetkili arkadaşlara ilettiğimde Başkanlığın böyle maddi içerikli kurslara veya kursiyerlerin maddi olarak desteklenmesine karşı olduğu yanıtı aldım. Fakat benim gözlemim hiç olmazsa kursa gelen adımı ne koyarsanız koyun sağlık kursu deyin buna, okuma-yazma kursu deyin, biçki dikiş nakış vs. deyin, oraya gelen hanımlarımız, gençlerimiz, kızlarımız geldikleri zamanı geçirdikleri zamanı boşa geçirme duygusundan kurtulmak için bir şeyler bekliyorlar. Ya ürettiklerinin satılmasını bekliyorlar. O şekilde ellerine para geçsin bekliyorlar veya belli aralıklarla gıda yardımı giyim yardımı vs. gibi yardımlar elde etmeyi umuyorlar. Burada bir eksikliğimiz var. Bu eksikliğimizi bir şekilde tespit etmeliyiz. Ya benim anlayışım yanlış veya vatandaşın anlayışı yanlış bilemiyoruz. Ama vatandaşların kurslara olan ilgisinin azaldığı da bir gerçek. Bunun dışında GAP İdaresi yetkililerinin bizlerle diyalog halinde olmaya özen göstermelerini memnuniyetle karşılıyorum. Meslektaşlarımızdan zaman zaman eleştirenler çıkabilir. Ama bizim her zaman kaymakamlar olarak işbirliğine yapıcı ve doğrudan doğruya halkımıza yönelik çalışmalara hazır olduğumuzu arz etmek istiyorum. Saygılarımla.

Abdulkadir TUTAŞI :

Teşekkür ediyorum, Sayın Kaymakamım bu güzel bilgileriniz için. Şimdi sırada genç bir arkadaşımıza söz vermek istiyorum. Sayın Ulaş ERDOĞAN buyurun lütfen.

Ulaş ERDOĞAN (Mardin Kültür Gençlik Başkanı) :

Değerli katılımcı büyüklerimiz, Mardin Kültür Gençlik Başkanı olarak, Mardin'deki gençleri temsilen buradayım. Bölge'nin ve Mardin'in en önemli sorunu işsizlik ve eğitim. Bu arada eğitim derken çok heyecanlıyım. kürsüye çıktığım için değil, Sayın Valimin az önce verdiği haber için. O kadar heyecanlıyım ki Eğitim Fakültesi'nin Mardin'de açılacağını duydum. Bütün gençler adına bir daha teşekkür ediyorum hepinize. Mardin nüfusunun % 22'sini oluşturan 15-25 yaş arası gençler bu planın geleceğini oluşturacağımıza inanıyorum. Bu ülkenin değerleri ekonomisi ve

sosyal eğitimi, sağlığı ve her sektöründe bizler söz sahibi olmalıyız diye düşünüyorum. Biz Mardin'de GAP'ın katalizör görevi yaptığı, özel sektör ve yönetimin katkılarıyla Mardin Gençlik Kültür Evi'ni kurduk. Ve çeşitli etkinlikler yapıyoruz. Ve yapmaya devam edeceğiz ve kurduğumuz Gençlik Kültür Evi 14-15 aydır devam ediyor ve gönüllülük esasına dayanıyor. Bu planın her aşamasında yer almak ve bu konuda her alanda bilgilenmek istiyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum sağolun. Şimdi sırada bir yatırımcı arkadaşım Sayın Mehmet ASKER Bey var. Buyurun Mehmet Bey. Mehmet Bey'den sonra bir çay molası vereceğiz. Mehmet Bey'den çabuk toparlamasını rica edeceğiz.

Mehmet ASKER (Yatırımcı) :

Sayın Valim, Sayın Divan, Sayın konuklar, önce bu GAP toplantısı adı altında hepinizin burada bulunması ve bu konuları dinlemek için hepiniz hoşgeldiniz. Hepinize saygılar sunarım. Değerli arkadaşlar, şimdi bu GAP kalkınması adı altında kurulan bir sürü sanayi sektörlerimiz var. Zirai alanlarımız var. Yalnız ben burada önce sanayiye değinmek istiyorum. Sanayici olduğum için sanayide bizim çok eksikliğimiz vardır. Burada kaliteli eleman bulamıyoruz. Kaliteli eleman bulmamız için de çok zorluklar çekiyoruz. Şimdi 2. konu Mardin'i burada çöl olmaktan kurtarmak istiyoruz. Bu hepimiz için büyük bir görevdir. İster küçük olsun ister büyük olsun genci ihtiyarı, köylüsü, şehirlisi olsun artık bu zorluktan çıkarmamız lazımdır. Bir diğer konu turizm, arkadaşlar sabahtan beri turizm adı altında bir şeyler konuşuyorlar. Turizm ağırlıklı olarak şu anda en önemli gündem maddesidir. Mardin'imiz gerçekten buraya gelen bir konuk olarak bir bürokrat olarak bir milletvekili olarak bir herhangi bir misafirimiz olarak, burada bunu çok zorla yani daha doğrusu karşılayamıyoruz. Peki arkadaşlar bunun için Türkiye'miz için bir eğitim yapılması lazımdır. Yani buraya bir turizm sektörü geldi bir misafir geldi veya Almanya'dan veya Avrupa'dan bazı insanlar geldi. Bunlara rehberlik edecek yani yabancı lisan bilecek bizim gençlerimiz var mı? Bunun için bir eğitim yapılmış mı? Bunun için bir hazırlık var mı, bunu GAP idaresi'nden ben istihdam ediyorum. Bunun için burada yabancı kurs yani yabancı dil üzerinde ağırlıklı olarak bunu ele almamız lazımdır. Çünkü yarın buraya gelecek insanlar burada ne ile karşılaşacaklar. Üçüncü sorumuz tarım sektöründe sulama dediğimiz tarım sektöründe vatandaşlarımız, köylümüz, çiftçimiz sulama. Hep sulama diyoruz. GAP GAP, evet kabul, ama GAP üzerinde bizim safhamız nedir, eğitimimiz nedir, yani burada sulama özellikle Urfa'dan kanal sistemi gelecek, biz İsrail'de gördük. İsrail'de bazı arkadaşlar geldi gittik biz bunların araştırmasını yaptık.

Adamlar hakikaten damlama sulama sistemi dediğimiz çok az suyla çok verim alıyorlar. Biz burada çok suyla bir türlü verim alamıyoruz. Nedir bu eğitimsizliktir. Bizdeki su İsrail’de olsa İsrail dünyaya hakimiyet sağlayacaktır. Sayın Daire Başkanı arkadaşım İsrail’de beraberdik. Hakikaten su şu anda en önemli noktalardan birisidir. Sulamada, damlama sistemi için eğitim konusunda köylülerimize biraz yardımcı olmalarını istiyorum. Eğitim verilmesini istiyoruz. Mesela sabahleyin Ziraat Bankası Müdürü bir şeyler söyledi ama önemli olan bizim Nusaybin’de barajımız vardır. Gel gelelim bir kısmı sulanıyor bir kısmı sulanmıyor. Köylerde parası olan kuyu kazıyor, parası olmayan kuyu kazamıyor. Adamın 100 dönüm arazisi vardır. Peki bu 100 dönüm arazisi olan bu adamla 1000 dönüm arazisi olan aynı kefeye konuluyor. Özellikle bu 1000 dönüm arazisi olan her türlü kaynaktan devletin her kademesinde ön planda çıkıyor. Ama 100 dönüm arazisi olan adam fakirdir fukaradır. Ne kuyu kazabiliyor ne de devlet dairesinde bir rolü vardır. Bunu hiç kimse göze almıyor. Dilencilik yapacak hali de yoktur. O adam araziye de satacaktır. Geçimini sağlamak için onu satacaktır mecburen. Bunun için Sayın mülki amirlerimizden özellikle GAP’tan bunu istirham ediyorum. Sondaj makinesi vardır. Kuyu kazılması için fakir insanlara orada yardımcı olunmasını istiyorum ve bu alanda ister sanayi sektöründe olsun ister tarım sektöründe olsun, ister hangi alanda olursa olsun doğu ve güneydoğuda kalkınmada öncelikli yörelerde devletin bize vermiş olduğu bir hak vardır. Enerji şu anda köylerimizde, sanayimizde yani her yöremize enerjinin biraz daha ucuz verilmesini, GAP İdaresi’nden özellikle istirham ediyoruz. Bu çok önemlidir. Çünkü adam burada işçi ise sanayici ise elektriğini ucuz almazsa bizim geçmiş dönemde 20 yılımız geçti. Terör Bölgesi’nde hep efendime söyleyeyim hep zor şartlar altında kaldık. Ve şu anda sanayimiz, işçimiz, tarım alanlarında çalışan insanlarımız, şu anda eğer düşük faizli kredi alamazsa veya vergiden birkaç sene muaf tutulmazsa, enerji tüketiminde adama yardım edilmezse zaten göç eden etmiştir. Bizim amacımız, bizim hedefimiz burada kalan insanlar tekrar göçe mecbur kalmassınlar. Mardin’den, Batman’dan, Dargeçit’ten, Sirt’ten, Doğu ve Güneydoğu’dan göç edip batıya giden insanların geri gelmeleri mümkün değildir, arkadaşlar. Yani oradaki sosyal yaşantıyı görüp, tekrar Mardin şartlarına, her türlü sosyal yaşantısından mahrum kalacak insan buraya gelmek istemiyor. Bugün burada mevcut olan ister sanayicimiz olsun, isterse tarım alanında, tarım sektöründe çalışan çiftçilerimiz, köylülerimiz olsun bari bunları burada tutmak için çaba göstermemiz lazım. Önemli noktalardan biri budur. Sayın Divana bana söz hakkı verdiği için çok teşekkür ediyorum. Bütün arkadaşlara saygılarımı sunuyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sağ olun Mehmet Bey. Şimdi Sayın MARSİYAD Başkanı Şeyhmuz Duyan Bey arzımı bir dilekçe ile bildirdi bunu okumak istiyorum. Konuşmamda belirtmiş olduğum sürgün vali tabirini şim-

diki vali mümtaz insan Sayın Temel KOÇAKLAR'ı kast ederek yapmadım. Bölgemiz'e yıllarca görevli olarak gönderilen devlet memurlarını kast ettim. Yanlış anlaşılması hususunda Sayın katılımcılara duyurulmasını ve özrün kabul edilmesini istirham ediyorum. Bizde kendisine teşekkür ediyoruz.

Bilindiği üzere süremiz saat 16'da bitecek, belki de böyle bir toplantının ilk defa Mardin'de yapılmasının verdiği güzelliştir ki eller kalkıyor talepler artıyor. Bu da güzel bir olay. Bunun sürmesini ben de talep ediyorum. Kendimden ziyade GAP İdaresi'nden böyle toplantıların kısa sürelerle tekrarlanmasını rica ediyorum. Bu arada Derik Belediye Başkanımıza söz hakkı veriyorum.

Ayşe KARADAĞ (Derik Belediye Başkanı) :

Değerli divan, sayın konuklarımız hepinize hoş geldiniz diyorum. Tabii konuşmama başlama- dan önce bizim bu toplantıdan dün haberimiz oldu, hazırlıksız geldik. Eksik konuşursak şimdiden özür diliyoruz.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sayın Başkanım, rahat olun, içinizden geldiğince.

Ayşe KARADAĞ :

Öncelikle böyle bir toplantıda kadınların olması beni çok sevindirdi. Genelde toplantılar erkek çoğunluk oluyor. Bugünkü toplantılara bakıyorum. Kadın katılımcılar da vardır, bu benim açımdan çok sevindiricidir. Şimdi GAP Bölgesi GAP Toplantısı adı altında toplantıya bazı konu başlıklarını öneri olarak sunmak istiyorum. Örneğin Derik'te çok lezzetli zeytin üretiliyor ve senelerdir çok yaşlı ağaçlardan zeytin üretiliyor. Biz belediyeye geldikten sonra kendi özel çabalarımızla bu zeytinleri biz nasıl daha üretken daha çok verim olacak duruma getireceğiz diye araştırdık. Ve bu çabalarımızla Gemlik Zeytinyağı Fabrikası'nın sahibiyle bir araya geldik. Diyarbakır Ticaret Odası 2. Başkanı ile beraber ve zeytinleri gördükten sonra bu var olan ağaçları değil bir üretim tesisi 4 tane üretim tesisi kurulabilir düzeydedir. Tabi bu bizi sevindirdi. Bunun yanında 3-4 defa yurtdışı gezilerimiz oldu. Bu gezilerde de Derik Zeytinini tanıtmaya çalışmamız oldu ve dışarıda pazar bulma aşamasına gelinmiştir. Ama Derik üreticileri bir tesisi kurabilecek durumları olmadığından dolayı bir şey yapamıyoruz. Biz istiyoruz dış sermaye Bölgemize geleceğine var olan Bölge'deki esnaflarımız böylesi bir tesis kursun, katkı için birbirimizle dayanışma içerisinde olalım. Tabi bunun GAP dahilinde olmasını istiyoruz. Bölge'yi siyasi partilerin siyasi düşüncelerin dışında tutmamız gerekiyor.

Her siyasi parti geldiği zaman sadece kendi partilerine çalışması dışında bir şeyler yapmamıştır. Bundan dolayı Bölge halkı hem eğitimsiz kalmıştır, hem Bölge'ye yatırım yapılmamıştır. Bize bu GAP çalışması içinde Bölge'ye yatırımların getirilmesini bekliyoruz. Yine yazın bizim ilçeye gittiğiniz zaman ilçede kadın göremezsiniz. İlçede genç göremezsiniz, neden çünkü ilçede çalışacak alanlar olmadığından dolayı kadınlarımız çalışmaya Ege'ye, Akdeniz'e gidiyor ve tarlada ırgatlık yapıyor. Çocuklarını da yanlarında götürüyor. Dönüşte bazı aileler çocuklarını kayıp ederek geliyorlar. Bu da bize acı veriyor. Eğer burada böylesi yatırımlar olursa, insanlarımız Bölge dışına çalışmaya gitmek zorunda kalmazlar. Bunu da bu çalışma içerisinde değil bu GAP çalışması içerisinde ele almamız gerekiyor. Bir önerim de; Hasankeyf'de İlisu Barajı'nın yapılması konusu, tabii Baraj'ın yapılması Bölge'de var olan kuraklığı ortadan kaldıracaktır. Ama Hasankeyf bizim bir tarihi ilimizdir. Tarih kültürümüzdür. Bu çalışma yapılırken Hasankeyf'i dışında tutarak bir çalışma yapılırsa Bölge adına sevindirici bir haber olarak alırız. Bu bir husus bölgemizde çok zengin bir fosfat çıkıyor. Mazi Dağı'nda fosfat çıkıyor ve bu fosfat da değerlendirilmiyor. Bu fosfat ülkemize, bölgemize yatırım olarak hayata geçirilirse, kazandırılırsa sevindirici olacağına inanıyorum. Örneğin Derik'e 6-7 ay önce dokuma tezgahları getirildi. Halk eğitimin adına ve şu anda şu ana kadar makinalar çalışmaz durumdadır. Bu makinaları bir an önce çalışır duruma getirmemiz gerekiyor. Öğretmenlerin isimleri yazdık. Halı tezgahında çalışacak kadın arkadaşlarımızın ismini yazdık. Hem isimlerini yazdırdılar hem de emek karşılığı ücret verilmediğinden dolayı bir ürkeklik vardı. Eğer biz bir şey üretmek istiyorsak o üretim bir Türkiye'yi değil üç tane Türkiye'yi besler. İhracata yönelik büyük hizmetlerimiz olur. Büyük çiftçilerimiz gerçek manada çalışmayı sever ama susuz olması mümkün değil bir yere varılması mümkün değildir. Bu hususta mutlaka bu Bölge'nin toprağı sulanmalı, hani Mezopotamya Ovası dediğim zaman bugün Ermenistan'ın da kavga ettiği bir meseledir. Basit bir toprak değil gerçek manada sulanması halinde bu Türkiye'yi belki düzlüğe çıkacak bir topraktır. Yıllardır biz bu siyasilerimizden bir gerçek atılım görmedik. Biz şimdi GAP İdaresi kuruldu dedik, inşallah bize imkan geldi, imkan sağlandı, bu inşallah bize bir imkan sağlar. Şimdi Ziraat Bankası'nın desteklediği bazı cüzi şeyler vardır çok basittir. Yani Mardin'in geneline tutmuş 300 bir kredi vermiş, Mardin'in genelde 300 kişi mi var. Yine efendim babanın adınadır. Tapu sana veremiyoruz. Babasının adına başka biri bu araziyi işliyor mu gel kardeşim bunu takip et, başkası işliyor. Bizim bölgemizin kültür seviyesi malumunuz biraz düşüktür. Bu da devletin suçu, bu da insanlarımızın suçu değildir. Yani İl Genel Üyeliğini yaptım. 89-90 arası 500 tane okul yaptım ve halen ihtiyaca cevap veremedim. Ve halen okulsuz köylerimiz de vardır. Bu da tuttular efendim bu sefer ikinci bir plan getirdiler. 8 yıllık eğitim gibilerde bu sefer bir tırpan daha vurdular. Ne yapılacaksa bölgemizin insanları hep süründürülüyor. Bölgemizin insanları süründürülüyor derken ekonomik olarak, insanlarımızın durumu düzelirse anarşiye dayanak vermezler. Biz Ceylanpınar

Ovası'nı biliyoruz. Ceylanpınar Ovası'nın insanları hep Mardin'lidir. Mardin'in hangi kesimidir. Mardin'in yoksul kesimi yani burada arazisi olmayan bırakmış onu ekmiş. Devlet tuttu orada her birine 20 dönümlük bir sulu arazi verdi. Ve o da 20 dönüm sulu arazisiyle bugün Allah'a şükür Cenab-ı Allah daha fazla versin. Doğan arabayla traktörüyle efendim zamanında icabında yazın tatile çıkabiliyor. Bir Mardin'li çiftçinin tatile çıkma fırsatı yoktur. Mümkün değildir. Herkes diyor ki ben 4 ay çalıştım. 1 ayda tatil edeyim. Bir kişi bir tane çiftçiyi karşılığını almamız gerekiyor. İnsanlarımızı evde oturtmaktansa üretken hale getirelim, ama üretimlerinin ve emeklerinin karşılığını göz ardı etmememiz gerekiyor. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben de teşekkür ediyorum. Şimdi bir muhtar arkadaşınızın konuşma talebi var. Muhtar arkadaşım derki ben belki derdimi rahat anlatamam lütfen o arkadaşımız gelsin isterse yerinden anlatabildiği kadar anlatmadığını ben kendisine tecrübe etmeye hazırım. Hiç çekinmeden içinden ne geçiyorsa neyi konuşmak istiyorsa lütfen onu rahatlıkla o mikrofonu alır mısınız, seyyar mikrofon arkadaşım orada. Geliyorum muhtarım hiç acele etmeden istediğin rahatlıkla. Otur rahat ol Sayın Muhtar.

Muhtar :

Sayın Divan, Sayın Valim bu fırsatı bana verdiğiniz için teşekkür ediyorum ve bütün konuklara saygılarımı sunarım. İlk önce büyüklerimizden bunu rica ediyordum. Şimdi ben kendi çabamızla bir kuyu kazıyorum. O kuyunun faaliyete geçmesi ne kadar zor olduğunu biz biliyoruz. Belki sizler de bilirsiniz. Ama biz çok perişan oluyoruz. O kuyuyu kazıncaya kadar bu 2-3 seneden beri bizim bölgemizde durumu biliyorsunuz. Şimdi bu elektrik kurumu bize sorun çıkarıyor. Bizden zorla para alıyorlar. Büyük bir para veriyoruz. Açtırıyoruz bankaya yatırıyoruz. Abonman alıncaya kadar bir kuyu 16-17 milyona mal olurken 400 dönüm için bir kuyu kazıyoruz. 200 dönüm için bir kuyu kazıyoruz. Bu sene faaliyete geçirdiğimiz bu kuyumuzdan gelecek bütün şeyi de bizim elektrik parasına vermemiz gerekiyor. Yani topraktan alacağımız ancak kuyu parasını çıkarıyor. Onu da çıkarmıyor ondan da cereyan parası çıkarmıyor. Şimdi buna bir çare diyoruz. Tohumluk için veya bir başkası için paramız hazır, peşin olmadığı için veresiye alıyoruz. O gelecek şeyi bizim tekrar onlara faizle ödememiz gerekiyor. Yani sanayide olduğu gibi tarımda da bir elektrik indirimi istiyoruz. Sayın Başkanım, Sayın TEDAŞ Müdürümüz dinliyor. Biz gidip sorumluluk alamıyoruz. Ancak gidip tüccarlardan veya Çukobirlik'den o pamuğun altına düşen o tohumu alıyoruz. Evet iyi tohumu alamıyoruz. Çünkü paramız yok ki gidip o tohumu alalım. Bankaya gitsek kredi vermiyor. Çünkü verse de çok az miktarda kredi verecek ona da gitmiyoruz to-

humluk için desek zaten vermiyor, gübrede desek zaten vermiyor. Şimdi bu buna bir çare diyoruz. Yani bu GAP kapsamı içine alınsın, bizim bu çaresizliğimize de bir şeyler getirilsin yapılsın doğrudur. Bunu büyüklerimizden rica ediyoruz. Büyüklerimiz gitsin başka yerlere iletsin, eğer ellerinden gelmezse. Yani bir yere iletilsin bu işleri, peki teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum arkadaşımıza, şimdi sırada Sayın Sedat ÖZMEN Ziraat Odası Başkanım var, buyurun Sayın Başkan,

Sedat ÖZMEN (Mardin Ziraat Odası Başkanı) :

Sayın Valim, Sayın Divan Üyeleri, Sayın GAP İdaresi mensupları, değerli dinleyiciler, Bölge'nin sorunu dedik bu vesile ile buraya geldik. Hepinize saygılar sunuyorum. Bölge'nin sorunu malumunuz, sorun sorunu çekiyor. Herkesin kendi dalında sorunu vardır. Benim de tarım alanında sorunum vardır. Tarım alanında sorunum var, derken Bölge'de % 40 tarımla uğraşan insanlarımız ve en büyük sorunda bizim, Türkiye genelinde bu sorun ama Mardin'de çok fazlası, GAP İdaresi deyince benim ilk aklıma gelen şey tarımla ilgilenecek veya bizimle ilgilenecek ve gelececek bize sorulacak ne yaptınız ne yapılacak size ne yapalım diye düşünüyorken bugüne kadar gelinmedi. Biraz sitem edeceğim. Peşinen özür dilerim. Bölgemizin sorunu iki sene kurak geçiyor. Geçen sene kurak geçti, bu sene de kurak. Biz sulama demişiz. Ve GAP İdaresi'de bu niyetle yola çıkmıştır. Ancak bugüne kadar hiçbir hizmet gelmemiştir.

Mardin'e bir hizmet gelmedi sulama alanında hiçbir hizmet gelmedi. Biz kendi imkanlarımızla Talat Albayrak veya ben gittim. 96'da sağ olsun o zaman sulama amaçlı bazı kuyuların açılması için bize biraz para verdi. Bazı çiftçilerimize verdi. Kendi ifadesiyle 300 kişiye vermişti. Şimdiye kadar 300 kişi yani her biri 100 dönüm sulamışsa 3000 dönüm sulanmıştır. Mardin'in bu sorunu bununla bitmez. Gerçek anlamda arazimiz yani Mezopotamya arazimiz sulanmadan hiçbir fayda vermez, ne çiftçime ne de ülkemize ne de dünyaya. Ben inanıyorum ki, kimi tatilde görürse gelsin desin ki Başkan ya utanmıyorsun işte Ahmet, Mehmet çiftçidir de tatildedir. 15 bin dönüm arazisi de vardır. O da gidemiyor. Yani gidebiliyor mu bunlar niçindir. Bunlar sulanmadığı içindir. Yani devletin çok imkanları vardır. Ben duydum ki İsviçre Bankaları gelmiş Türkiye'ye demiş ki bir kredi verelim. Tarım alanına verelim. Buna sahip çıkan olmamış bunlar geri gitmiş. Yani kardeşim biz arazimizi ipotek edeceğiz. Verin ya. Verin de 20 vatandaş fukarıktan kurtulsun. Ne günahımız var. Niye süründürüyorlar bu vatandaşı, ne günahımız var, buna bir çare. KOBİ kredileri tutmuş gelmiş, geliyor, gelsin Allah razı olsun. Nasıl gelmiş onu da Mardin'in geneline sorsak kaç kişiye vermiş, 40 kişiye vermiş, 50 kişiye vermiş. Mardin 40 50

kişi mi? Verin şunu tarım sektörüne kardeşim. Kuran hakkı için ekilemeyen bugün % 40 arazi-miz vardır. Niçin ekilememiştir? Ekememiştir, yani ekememiştir. Geçen sene kurak geçti, devle-te senetle borcu vardı. 99'da borcun vardır. Borçlu olduğun için kredi vermiyor. Sana tohum ver-miyoruz. Verdiği tohumda yerde çaldı yerde almadı ise soruyorsun çiftçiye verdim burada bir tek yabancı tohum ekmişte ürün almışsa gelsin desin Başkan yalan söylüyorsun. Kuran hakkı için bundan 10 gün önce gitmişim ateş vermişim, yanmış verdikleri yanlış tohumlar. Ne analiz yapıldı, ne soruldu, ne çiftçiye kimsin neysin neyi ekiyorsun kardeşim, senin tarlana ne gidiyor, demeksizin al sana 3 kilo tohum diyor devlet, 3,5 kilo. Gülünceye adeta gülercesine ya böyle ar-kasını döndüğü zamandır buna bir kakhaha atmaz mı. Atıyor yani atmaması da mümkün değil. Niye bu vatandaş ikinci planda niye anlamıyorum. Bunun suçlusu varsa suçluyu yakalayabilir-sin. Devletsin güçlüsün, gücün var. Suçsuzun yanında ol suçsuzun hakkını ver. Hep biz diyoruz ki yani ne istiyorsa biz onu vereceğiz. Bu sene Başkanım bu sene adam geldi benim arazim 135 dönüm sulu arazim var, topu benim babamın adına sen misin babamın adına tapuyu yapacak. Kardeşim bu araziye ben ekiyorum. Gelin görün sorun köylüye vatandaşa muhtara sorun. Baş-kası ekiyorsa bana gübre verme. Ben ekiyorsam babamın adına babamın adı Hüseyin benim adıma verin kardeşim, bölgenin ancak % 10-15'i gübre alabildi. Senden soruyorum. Senin de babamın adınadır. Senin de senin adına tapu yoktur. Bu sorun Bölge'nin sorunu, niçin adam ta-pucuya gitmiş demiş ki, bu tapuyu çevir benim adıma anneni, babanı, dedeni ve neneni getir. Bunlar ölmüş nereden getireyim nasıl getireyim kardeşim. Bunlar hep Bölge'nin sorunları, istir-ham ederim. Şu GAP mensuplarına şu KOBİ'leri de Mardin'e akıtsınlar. Bu KOBİ'lerden faydala-na bilinsin. Kuyu açtırsınlar. Bu suyun geç geleceğini biliyoruz. Geç gelmesinin bir nedeni de vardır bu da para, bu parayı da biz veriyoruz. Gelin kardeşim ölçün. Mardin'in tüm tarlasını her yüz dönüme 1 milyar vereceğim. Burada dinleyen çiftçiler var. Hepsisi de vermeye hazır ama ba-na bir garanti ver. 21 sene içerisinde su getireceği ne dahil bir garanti ver. Bir garanti ver, ben vermeye hazırım. Bütün çiftçiler bunu kabullenemiyor ve bana söylüyor.

Bu da yoksa ne olacak bari o zaman ne olacak kuyu açtıralım kardeşim. Kur-an hakkı için bu sene de kurak, bu çiftçinin hepsi ve arazisinin yarısını değil hepsini satsa borçtan kurtulamaz ya burada duramaz mümkün değil. Adamın günahı ne bu da devlettir bu da millettir. Bu millet olmayan devlet nedir yani devlet millet birbirinin tamamlayıcısıdır. Lütfen devlet bu millete sa-hip çıksın. Biz gerçek manada biz sıkıntıdayız. Kur-an hakkı için inanıyorum karşımda 8 bin dö-nüm arazi sahibi olan vatandaş oturuyor. Aziz Yıldız seneye mümkün değil. Kur-an hakkı için ekemez. Kalksın desin yalan söylüyorsun ekebilirsin. Yüzüme desin mümkün değil ekemez. On-dan sonra ufak tefek bir sulamaya geçmişiz. Elektrik parasından artık geçemiyoruz. Kur-an hak-kı için ürünün hepsini verse elektrik parasını veremez. Nedir bu yani nasıl devlet, nasıl millet ya-

ni Avrupa'da çiftçi nasıl destekleniyor burada çiftçi nasıl ezdiriliyor. Bu nedir bu ne mana. Yani bu sulanmış bari ufak tefek indirim yapılsın. Elektrikte yapılsın. Yapılmaması halinde bu sene o üründe olamaz. Elektrigimiz güçsüzdü. Bu da kuvvetlendirilmesi lazımdır. Bu önlenmediği takdirde Kur'anıma bu sene o ürünü de alma imkanımız yok. Mezopotamya Ovası verimli, toprak pek çok manada verimlidir. Nasıl verimlidir? Suyunu verin, elektrigini güzel verin ben dönümüne 700 kiloya kefilim. Vermediğim zaman gelin kafamı kırın. Yani öyle verimli toprağımız var sahibi yok, öğreten yok, sahip çıkan yok. Neyi doğruluyorsun, kardeşim gel ölç araziyi, ona göre güven ver kardeşim. Gel ölç Abdülkadir ekmişse Davud'a verme ekmişse ver hakkını kardeşim. O da yok. Bu KOBİ'leri lütfen Mardin'e sulama amaçlı kuyu açma yönünde yönlendirilmeye çalışalım. Biz bize gelmediğimiz müddetçe Doğu ve Güneydoğu bahusus Mardin'in düzelmesi mümkün değildir. Ancak ve ancak sulu tarıma geçmekle olur. Ve hayvancılık dalında bakın kardeşim biz daha önce hepimiz biliyorsunuz. Biz Türkiye'nin bütün et ihtiyacını karşılayabiliyorduk. Bugün kendi evimizin ihtiyacını temin edemiyoruz. Neymiş anarşi çıktı. Anarşi çıktı. Kardeşim senin zabitan var, devletin var, gücün var, o anarşiyi tut öldür getir. Ben de kafasını ezeyim. Bunun yanında sağlam vatandaşı da dürüst vatandaşı da ezme. Bölge'ye tutmuş adama 10 tane koyun vereceğim, birine 20 tane koyun adamı geçindirmez. Adam onu bıraksa gitse olmaz, orayı ekse olmaz. Lazım biri karşıdan karşıya koyunla adam geçirirken para toplamaya gelince demiş ki artık kardeşim paramı ver. Demiş param yok demiş, ulan seni denize atsam sana yazık seni karşıya geçirsem seni parasız geçiriyorum, bana yazık atla şu mandıraya bizde şu anda şu mandıradayız. Yani denizin ortasında yürüyoruz. Ne zaman boğulacağız. Ne zaman gideceğiz. Bir Allah bilir. Yani bize lütfen ikinci evlat muamelesi yapılmamasın. Biz bu devletin bu milletin evladız. Biz bu devlet için canımızı siper eden milletiz. Ve yine edeceğiz. Sağolun. Hepsini saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Sağol Başkanım, teşekkür ediyorum, şimdi Ormanlık Fidan Müdürü Sayın Fahrettin AYBEY'i dinlemek isteriz. Eliza hanım afedersiniz. Akabinde sizi alacam. Yoktunuz burada kayboldunuz, onun için sıranızı kaydurdım özür dilerim.

Fahrettin AYBEY (Ormanlık Fidan Müdürü) :

Sayın Valim, Divan Kurulu'nun Sayın Üyeleri, Değerli Daire Amirleri Değerli Hemşehrilerim, Basınıımızın Saygın Temsilcileri, şahsım ve kurumum adına hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi GAP dünyanın sayılı entegre projelerindedir. Benim şimdi sözünü edeceğim 4-5 nokta gelecek açısından yani sürdürülebilirlik, devamlılık esasları üzerindeki endişelerimdir. Bi-

rincisi, Harran Ovası ve Aşağı Mardin Ovası'ndan uzun süreli yani 50 yıl 100 yıllık bir verim bekleniyorsa bunun için drenaj sularının kontrol altına alınması gerekmektedir. Bu amaçla GAP İdaresi Başkanlığı'nın özellikle Okaliptus gibi hızlı gelişen türlerin ve drenaj suyunu kurutucu özelliği olan bataklık kurutma özelliğinden yararlanarak bu türler üzerinde araştırmalar yaparak sonuçlarının Mardin ve Urfa'da değerlendirilmesi, ikinci bir husus tabii ki çiftçimize sulama kredilerinin verilmesi, su kuyularının açılması, güzel bir şey. Yalnız ben kendi yaptığım incelemeler ve gözlemler sonucunda yani sulamayı yapmak yetmiyor. İşte kuyu açacaksınız yağmurlamayı kuracaksınız ve ver Allahım ver sulayacaksınız. Bu gelecek açısından çok büyük bir tehlike. GAP İdaresi'nden uzman arkadaşlar bilir. Toprağın çoraklaşmasına neden olan uzun vadeli bir tehlikeyle karşı karşıyayız. Bugün hava bakımından, Mardin ve Urfa kesimlerinde artık çöl ikliminin görülebildiği alanlar var. Benim GAP İdaresi'ne tavsiyem şu, sulama konusunda özellikle çiftçimize İsrail modeli veya diğer Avrupa ülkeleri modellerinden slaytlı, videolu çeşitli eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ve sulama sisteminin mutlaka kontrollü bir sulama adı altında sulama yapılmasının sağlanması. Sulama döneminin hangi saatte sulama yapılırsa en minimum suyu kullanacağız, en yüksek verimi alacağız. Bu sorulara cevap aranıp bunun çiftçimize en güzel şekilde anlatılması gerekir.

Üçüncü bir husus GAP İdaresi'nin 1998 yılında başlattığı ama maalesef devam ettirmediği sulama alanı dışında kalan havzalarda yani Mardin'in kuzeyi diye adlandırdığımız Derik, Mazıdağı, Ömerli, Midyat ve Dargeçit ilçelerinde, orman köylüsüne ekonomik getiri sağlamak amacıyla, onu desteklemek amacıyla meyvecilik adı altında Antep fıstığı, fidanı veya aslı Antep fıstığı verilmesi çalışmalarıdır. Sayın Derik Kaymakamına teşekkür ederim. Bu konuda Antep fıstığı yanında Mardin'imizin doğal ağacı olan badem gibi ağaçların ve Derik'in güzide ağaçlarından zeytincilik konusunda da GAP İdaresi'nin gerekli hassasiyeti göstererek köylümüze gerekli desteğin ve bilginin sağlanmasını bilgilerinize arz ederim. Bir konuda 1998 ve 1999 yıllarında GAP İdaresi, koordinatörlüğünde ve Tarım İl Müdürlükleriyle seracılık çalışmalarına başladı. Bilindiği gibi seralarla en minimum alandan maksimum verimi alabilmekteyiz. Yani sadece ovanın sulanması yetmiyor. Çukurova gibi seraların artırılması ve projeye bırakıldığı yerden devam edilmesi gerekmektedir. Başka bir önerim daha eğer siyasi ve askeri tedbirlerden dolayı biz Suriye ve Irak üzerinden gelen sıcak rüzgarları kesmek amacıyla 3-4 km.lik bir orman şeridi kuramıyorsa, arazi sahipleri olan çiftçilerimize kendi arazilerinin etrafını en azından 5-10 metrelik bir şerit halinde korumalıdır. Bu konuştuğum konu 20.000 dönümü 50.000 dönümü olan vatandaşlarımız için. Tabii ki 100 dönümü olan vatandaşlarımız içinde kayıp söz konusudur. Ama 20.000 dönüm ve 15.000 dönümden yukarı olan vatandaşlarımızın kendi arazileri etrafında 8-10 metreden oluşacak bir ağaçlandırma yani rüzgar perdesi diye adlandırdığımız 8-10 metrelik

bir ağaçlandırma kuşağının oluşturulması gereklidir. Bu sayede siz Suriye ve Irak üzerinden ve ya diğer taraflardan gelen sıcak rüzgarları bir nebze olsun azaltıyorsunuz ve arazi üzerindeki buharlaşmayı en azına % 50 oranında azaltma şansına sahipsiniz. Teşekkür ederim. Saygılar sunarım.

Abdulkadir TUTAŞI :

Çok teşekkür ederim Fahrettin Bey. Şimdi izin verirseniz, Eliza hanıma bizim bir sembolümüz yıllardır Yardımseverler Derneği Başkanlığı'mızı yapar. Sivil toplum örgütlerinin en eski temsilcisi, isterseniz zahmet etmeyin ben size mikrofon gönderirim. Eliza hanım, daha rahat konuşursunuz, buraya yetişinceye kadar vakit geçecek. Ben size mikrofonu gönderiyorum. Oturun rahatlıkla lütfen.

Eliza HANIM (Mardin Yardımseverler Derneği Başkanı) :

Sayın Valim, Sayın GAP İdaresi mensupları, Sayın Divan, her şeyden önce bu toplantının Mardin'de yapıldığından dolayı şahsım ve Mardinli hanımlar adına şükranlarımı sunuyorum. Bildiğiniz gibi Mardin kalkınmada çok geç kalmış bir ilimizdir ve GAP İdaresi bu kalkınma projesinde Mardin'i de içine aldığı için kendilerine şükran borçluyuz. Ben ziraatten ziyade tabi ziraatte ekme var, su var, herşey var, ama kadınların da hakları var. Herşey erkekler için, herşey erkeklerin işi olsun. Erkeklerin dedikleri olsun yalnız burada bir noktaya değineceğiz.

Kadınların sağlık sorunları ve kadınların iş sorunları var. Okumayan, ailesi tarafından okutulmayan genç kızlarımız iş istiyorlar. Sağlık için sağlık merkezleri istiyorlar. Onun dışında kadınlarımız haklarını arıyorlar. Ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın düzenlediği bu toplantıda ben onların temsilcisi olarak Yardımseverler Derneği Başkanı olarak bunu GAP İdaresi'nden rica ediyorum. Hanımlarımız birçok şey istiyor. Hanımlarımız kalkınmada öncelik istiyor. Hanımlarımız kilim atölyelerinin çoğaltılmasını istiyorlar. Kısaca ÇATOM'ların çoğaltılması. ÇATOM çok güzel bir kuruluş ve kadınların hepsine hitap eden ister iğne oyasında, ister kilimcilikte, ister dikişte, nakışta, makinede, okuma yazmada. Sabahleyin bir bayan vardı. ÇATOM'da okuma yazmayı öğrenmiş. 65 yaşında okuma yazma öğrenmiş. Çok güzel bir şey, bizim zamanımızda okuyanları parmakla gösterirdi ve birçok kişi ayıptır diye, tutuculuktan dolayı kızlarını okutmuyordu. Halbuki kızlarımızda neler varmış ve aziz Atamız bize birçok hak tanıdı. O hakları elimizden almak isteyen olabilir, ama biz o haklarımızı, bize tanınan hakları hiç veremeyeceğiz, bağışlamayacağız bunu. Sonuç olarak sağlık merkezi istiyoruz kadınlar için, atölyeler istiyoruz, dikiş atölyeleri üretim için, maaşların artmasını istiyoruz. Ben ÇATOM'daki çalışanlar adına konuşuyorum. Ayrıca kilimcilik atölyesinin çoğaltılmasını istiyoruz. Mesela Evren mahal-

lesinde ÇATOM'un bir yeri var, ama kilim atölyesi istiyor oradakiler. Bunların sonuçlanması lazım. Kadınlarımızın biraz daha kendi haklarını korumalarını istiyorum. Bunu da GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'ndan rica ediyorum. Hepinizi bana söz verdiğiniz için saygıyla selamlıyorum. Bu toplantının başarılı geçmesini diliyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben de teşekkür ediyorum, Eliza Hanım, ama lütfen kendinizi tantarak.

Nevin PAMUKÇU (Mardin Çok Amaçlı Toplum Merkezi [ÇATOM]) :

Ben Nevin PAMUKÇU, GAP adı altında açılmış ÇATOM'larda Eliza Hanım'ın anlattığı gibi çok eksiklerimiz var. Bilhassa hanımlarımızın eğitim oranları çok düşük. Bunu işbirliğiyle geliştirmek istiyoruz. Artı yalnız kadınlarımız değil, erkeklerimizin de eğitilmesini rica ediyoruz. Ondan sonra ÇATOM'larda gelir getirici aktivitelerin yapılmasını istiyoruz. Bunun çarşısı görmeyen kadınlarımız vardır, bunun sebebi erkek emri altında olması. Söz hakkı talep edilmemesi.

Abdulkadir TUTAŞI :

Bakin erkeklere söz hakkı vermedim size verdim.

Nevin PAMUKÇU :

Ama şu anda bir istisna. Çok kadınlarımız çarşıya çıkmamış daimi erkeğin söz hakkı altında yaşamaktadır. Ben teşekkür ediyorum. Saygılarımı sunuyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum. Şimdi izin verirseniz ÇATOM'dan bir arkadaşımız Ömer SALIHOĞLU Bey'i davet edeceğim. Yavaş yavaş toparlayacağız. Sana doğru geliyoruz. 4'de bu toplantıyı bitirmemiz lazım. Konuşmacı arkadaşlarımdan az ve öz olması dileğiyle.

Ömer SALIHOĞLU (Mardin Çok Amaçlı Toplum Merkezi [ÇATOM]) :

Sayın Divan, Sayın Valim, Sayın Başkan Yardımcım, Sayın Bölge Müdürüm, Sayın Misafirlerim, Sayın Arkadaşlarım, öncelikle GAP İdaresi'nin Mardin ili ve ilçelerinin tarım projelerin takibinin sorumluluğunu yapmaktayım. Ve yapmış olduğum çalışmanın mutluluğunu, çok kısa bir şekilde vaktimiz çok kıstlı olduğu için çok kısa bir şekilde biraz anlatmak istiyorum. Bununla beraber şu anda halen süregelen devam eden projelerimiz hakkında minik bir bilgi vermek istiyorum, size ve bu projelerle beraber yaşamış olduğum gerçek anlamda duygu yüklü çok güzel anılarım oldu, yaklaşık 3 senedir çalışmalarım oldu. Gerek kendim, gerekse çiftçi arkadaşlarımla

beraber Şu anda yapmış olduğumuz projelerle ilgili Dargeçit'te 15'er aileye 30'ar adet yumurta tavukçuluğu, Ömerli'de 8 aileye 80 adet iyi besili koyun ve 8 adet damızlık koç bunlarla beraber merkez Göllü, Nusaybin, Midyat, Ömerli ve bunun gibi ilçelerde yapmış olduğumuz 2450 m_ damlama sulama sistemli seralarımız mevcut. Çok küçük minik bir şekilde çiftçilerimizle yaşamış olduğumuz diyaloglardan biraz bahsetmek istiyorum.

İlk başta bu projeyi gerçekleŐtirmek istediğimizde bundan 3 sene önce göreve baŐladım. GAP İdaresi'nde konuları anlattığımızda projeleri gerçekleŐtirmek istediğinizi beyan ettiğimizde çiftçilerimiz işin doğrusu pek ikna edemiyorduk. Geçmiş dönemlerde gerek birçoğ kurumlardan olsun gerek birçoğ Şeylerden olsun gerek faizler olsun, gerek bedel karŐılıĐının çok yüksek olması sonucu birçoğ projenin yeterli olmadığını ve bununla beraber projenin tam anlamıyla uygulanmadığını gördüm. Ama GAP İdaresi bünyesinde yapılmış olan çalışmalar ve bununla beraber devam eden çalışmaların çok verimli, çok güzel sonuçlar getirdiğini söylemeliyim. Ömerli'de gerçekleŐtirdiĐimiz koyun projemiz bir günde bir çiftçinin yaklaşık 1 kiloyla 8,5 kilo arasında süt verimi aldığını ve Ömerli kesimine satıŐ gerçekleŐtirdiĐini gördük. Dargeçit'te tespit ettiğim 3 aileden 15 aileden çoğunluğunun fakir olduğunu bu ailelerin 10'ar 15'er yumurtayı oradaki piyasaya, marketlere, dükkanlara satmasının mutluluğunu gördüm. KonuŐmalarım bundan ibaret çok kısa tutmak istiyorum. Teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben size teşekkür ediyorum. Sayın Mehmet ÇELİK Bey'i basın mensubu olarak istiyorum. Dinlemek istiyoruz. Hep yerel konuştuk. Bir de medyadan bir Şeyler dinleyelim.

Mehmet ÇELİK (Mardin Valiliği Halkla İlişkiler Müdürü) :

Hepiniz hoş geldiniz diyorum. Şimdi ben iki konuya değinmek istiyorum. Kentsel alt yapı ve buna bağlı olarak turizm, Sayın Belediye Başkanımız Mardin'in konumunu biliyor. Betonarme adeta tarihi binaların önünü kapatmıŐ, hala da yapımları devam etmekte, benim burada bir önerim var. Bu betonarme binaları en azından bir alan seçilir, bir pilot alan seçilir. GAP'ın destekleri ile o bina yıktırılarak kent, mahalle ve park alanı olarak oluŐturulur. Çünkü Valiliği ziyaret eden yabancıları daha doğrusu hem yabancı hem de yerli turistlerin gezdirilmesinde aktif rol alıyorum. Ve mahalle aralarında yoruldukları zaman oturacakları yek yoktur. Her gittiğimiz yerde de o beton yığımları maalesef yüzüme çarpıyor. Bu hem Mardinliler için gelir kaynağı olacak hem de ilimizin güzelleŐmesine vesile olacaktır. İkinci aile iŐletmeciliĐi kapsamında pansiyon yani GAP'ın bu konuda öncüluğü olursa daha etkin olacağına inanıyorum. Her aileye tarihi evlerde oturan ailelere evlerinin bir bölümü onarılır, ailelere teslim edilir ve gelen yabancı turistlerin de-

ğerli turistlerin oralarda konaklamaları sağlar. Hem aileye geçim kaynağı bir gelir, hem de gelenlere tarihi mekanda birkaç gün yaşama imkanı verilmiş olur. Teşekkür ediyorum. Sözü fazla uzatmak istemiyorum. Sayın Başkanımın ilimiz için çok hizmetlerini görüyoruz. Sağ olun bu alanda GAP'la işbirliği yapacağımız inancımız vardır. Tamdır, teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben teşekkür ediyorum. Hacı amca buyurun 20 dakika sizi dinleyeceğim.

Hacı Amca :

Sayın Valim, muhterem GAP temsilcileri Sayın Belediye Başkanım, hepimizi saygıyla hürmetle selamlıyorum. Çok şeylere değindik. Her zaman toplanıyor ve biçiyoruz, ölçüyoruz, hep tahtanın üzerinde kalıyor. Şimdi istirhamım şudur; GAP buraya el atmışken biran evvel ama bir an evvel Urfa Barajı'ndaki suyu buraya akıtmaktır. Burada kuyu açmakla bir şey elde etmeniz mümkün değil. Bunun nedenini size arz edeceğim. Biz organize sanayi sitesini kurduğumuz zaman o zaman biz bir araştırma yaptık, o zaman bölgedeki su miktarını bize verdiler. Altın çıkan su bir sefer tarıma elverişli değildir. Tarıma elverişli olmadığı için ancak ve ancak bize gelecek olan Urfa'daki sudur, o bizi kurtarır.

Bu su bizi kurtarmaz mümkün değil efendim, o zaman biz memlekette 26 bin kişinin bir iş bulacağı bir projemiz vardı. Es geçiliyor hiç söylenmiyor. Mazıdağı'nda 6 bin insana iş bulacaktı. Asfalt Fabrikası için ne yaptılar siyasetçiler geldiler oraya. 2 tane kompresör koydular. Ondan sonra alacaklar o taşı götürecekler. Ta Iskenderun'a kadar Zati 100 kilo 25 kilo ürün çıkıyor şimdi bu efendim Küreğine gider Mazota gider lastiğine gider neye gider.

Hiçbir şey bu fabrika o zaman 6 milyara mal oluyordu. O fabrika yapılmadı. Köstek olundu bu yörede yatırım yapılmasını istemiyor, bazıları istirham ediyor, GAP bu konuyu ele alsın. Hararı dediğimiz şeyden bir devlet demiryolları hattı vardır. GAP'a bağlıdır. Derik ve Mazıdağı üzerinden gelecekti durdu. Şeker fabrikam vardı temelini attık. Aldık bazıları geldi burada pancar bitmiyor. Pancar olmuyor, Onu da aldılar götürdüler. Şimdi bu memleketin kaderidir. Bizdeki olan pancar hiçbir yerde olmamaktadır. Arkadaşlar bunu söyleyeyim, size Türkiye'de hiçbir yerinde olmamaktadır. 3 sene üst üste pancar ekildiğinde Nusaybin'de ve bu pancar şeye gitmiştir raporları bizdedir. Konya'ya götürülmüştür. Saygıdeğer kardeşlerim bu millet eğitimden geçirilmelidir. 1953'de Devlet Üretme Çiftliği dünya ikinciydi aldığı üründe, bugün hiçbir şey yok sifirin altında sıfır niye aldı o zaman üretiliyordu tarlaya hangi çeşit buğday ekilecek hangi buğday hangi tarlaya ekilmesi lazım o üretiliyordu. Şimdi yok şimdi o yok. Adam tohumluk veriyor arkadaş söylediği gibi bozuk tohumluk veriyor. Ondan hiçbir şey olmuyor. Bu olacak şey mi ya-

ni. O zaman niye o kadar okul açıyoruz. İnsan yetiştiriyoruz yok yetiştiriyoruz masa arkasına yetiştiriyoruz. Mühendis oluyor masa arkasına. Tarımcı oluyor masa arkasına, durun geçsin bakayım o da halkın içine girsin. Halkın içine girmediği eğitime tabi olmadıkça bir yere varmamız mümkün değil.

Saygı değer kardeşlerim. Ben sizi fazla taciz etmeyeceğim. Yalnız istirhamım şudur; el atın GAP olarak Dargeçit'e, Dargeçitte çok güzel su var, komple orasını sulayabilir. Ufak bir proje ile olabilir. Lütfen onu not alın. Burada Derikte Honuk suyu var. Honuk suyu araştırılsın. Bizim Ova'nın yarısını sulayabilir. Lütfen el atın. O su yer altında Suriye'de akmaktadır. Suriye'de Fırat kadardır. O bunu herkes bilir. Burada oturan arkadaşlar Suriye'ye giden arkadaşlar hepsi biliyor. El atsak çok sularımız var. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Biz teşekkür ediyoruz Hacı Amca. Sayın AYANOĞLU bir şey söylemek ister misiniz? İsterse niz mikrofonu oraya gönderelim. İsterseniz buyurun mikrofonu arkadaşım getirsin.

Sedat AYANOĞLU (Türk Aile Planlama Derneği Mardin Şube Başkanı) :

Sayın Başkan bana söz verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Sayın Vali, değerli konuklar, hanımefendiler, beyefendiler konuşmama başlamadan evvel hepinize saygılarımı sunarım. Ben Türk Aile Planlama Derneği'nin Mardin Şube Başkanım. Ben özellikle sivil toplum örgütlerinden gönüllü kuruluşlarla ilgili bazı problemleri söylemek istiyorum. Gerçi lisanım bazılarına dokundu ama ben bazılarına tekrar söylemek istiyorum. Sivil toplum örgütlerinden gönüllü kuruluşlar GAP Bölgesi'nde özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde üye bulmada ciddi sıkıntılarla karşı karşıyadırlar. Nedeni ya maddi, veya vatandaşın örgüt veya dernek kelimelerine soğuk bakmasından kaynaklanıyor. Bu durumun önüne mutlaka bir şekilde geçilmeli üyelik teşvik edilmeli. NGO'lar maddi olarak desteklenmelidir. Zira üye olacak birey üye olacağı dernekten kendisinden bir şey bulmalı ve hangi amaca hizmet edeceğini bilmelidir. Bu da en tabii hakkıdır. Bazı yöreye ait, ciddi problemler var, akraba evlilikleri, töre cinayetleri, aile planlaması uygulamaları. Danışmanlık hizmetleri benim kanaatime göre memur zihniyeti ile yürütülecek hizmetler değildir ve sadece devlet eliyle de yürütülmesi mümkün değildir. Bir misal vermek istiyorum. Bununla ilgili yanlış anlaşılmasından dolayı ben sağlık teşkilatında da çalıştığım için bu konuya yakından tanık oldum. Riya takan bir ebemiz Midyat ilçesinde görev yaparken aniden tayini çıkarıyor ve orda verilen hizmetlerin sürekliliği bitiyor. Orda hizmet devam ettirilemiyor. Ya yeni bir kişi atanacak o da o artık eğitimi görmüşse o hizmeti verebilecek bu açıdan hizmetin kesintiye

uğraması hizmet sonunda bir sürü problemle karşılaşmasına neden oluyor. Sabah ki konuşmada Sayın Yusuf Yıldız konuşmasında 35 tane dernek bulunduğunu söyledi. Tabii yanlış anlamamışsam. Sayı olarak gerçekten sevindirici bir durumdur. Ancak bu derneklerin çoğunun evrakları bir çanta içerisinde. Ve bir veya iki kişi tarafından yürütülmektedir. Bütçesi de çok düşüktür genellikle. Bu derneklerin 200-300 milyon civarında bütçesi olan bu tür sivil örgütlerin GAP Kalkınma Planı'na nasıl katkı sağlanabileceği konusunda ciddi kaygılarım olduğunu söylemek istiyorum. Benim Türk Aile Planlaması Derneği Mardin Şubesi'nin çalışmaları ile ilgili kısa bir raporum var. Onu divana sunacağım. Beni dinlediğiniz için bu konuda çok teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Biz teşekkür ediyoruz. Şimdi sırada Mardin'de yaşayan her insan özellikle Yenişehir'de yaşayan insanlarımızı yakinen ilgilendiren, onlar kadar belediyeyi, belediye kadar GAP İdaresi'nde ilgilendiren bir sorunu bir arkadaşımız dile getirmek istiyor. Sayın Celal BURÇ veya mühendis arkadaşlarımızdan bir tanesi söz almak isterler. Mikrofonu ben arkadaşımıza gönderiyorum lütfen.

Rıdvan BULFA (İnşaat Mühendisleri Odası Mardim Temsilcisi) :

Ben Rıdvan BULGA. İnşaat Mühendisleri Odası Mardin Temsilcisi, Sayın Salimiz, Sayın Divan Üyeleri, Sayın konuklar.

Şimdi GAP denince bir dünya projesi olarak aklımıza girmiş bir proje gibi görünüyor. Fakat bunun etkisini bugüne kadar herhangi bir şekilde göremedim. Sabahtan beri bu sorunlar dile getirile getirile bu anlaşılmaktadır. Şimdi GAP bir dünya projesi ise buradaki insanlar için de bir dünya projesine yakışacak bir eğitimden ve zenginlikten bahsedilmesi gerekir.

Yani burada yaşayan insanlar önüne GAP konduğu zaman GAP'ın sosyal refahı yükseltilmesi, zenginliği sağlanması ve buna bağlı olarak elbette ki demokratikleşmeyi sağlaması gerekir. Benim GAP İdaresi'nden en büyük isteğim GAP İdaresi'nin yerelerde örgütlenmesini teşkilatlanmasını sağlamak bir kurum haline dönüştürülmesi. Şimdi bu sorunlar dile getiriliyor. Burada kalacaksa bu sorunların dile getirilmesinin de bir önemi yoktur. Bu sorunları da Ankara'ya taşıyabilmem de zorlukları ve imkansızlıkları vardır. Önce GAP'ın yerel bazda teşkilatlanması gerekir. Ve bu sorunlarımızı her gün tartışa tartışa çözüm yolları bulmamız gerekiyor. Çözüm yollarının da bilimsel yöntemden başka hiçbir çözüm yolu yoktur. Bilimsel yöntemini de en iyi uygulayacak olanlar uzmanlardır. Ve bu uzmanların yer aldığı sivil toplum örgütleridir. Sivil toplum örgütleri ile ilgili girecek dayanışma içerisinde bu sorunlarımızı bilimsel yöntemlerle çözebileceğimize benim inancım sonsuzdur. Yani tamam bugüne kadar bir şeyler çabalamışız. Bir

şeyler yapmışız yürütmüşüz. Ama kör topal olarak bu noktaya geldik. Şimdi geldiğimiz noktada dağ gibi sorunlar önümüzde gözüküyor. Ama bunları da aşmanın yolu bence bilimsel yöntemlerdir. Bir sürü arkadaş bu sorunları dile getirdi. Sayın Ömerli Kaymakamımız çok güzel bunu dile getirdi. Birde bir ziraatçı arkadaşımız dile getirdi. Bu bilimsel yöntemler üzerinde mutlaka durulması gerekir. Özelde Mardin Yenişehir'de Sayın Belediye Başkanımızın kastettiği sorun, bunu Yeşilli Belediye Başkanımızda dile getirdi. Bu imar planları önümüzdeki en büyük, en acil sorundur. Bu soruna hemen neşter vurmazsak inanın şehircilik diye bir şey kalmıyor ortada. Yani yaşayacağımız şehir olmaktan çıkıp ne bileyim gizli isimler altında isimlendirilecek artık. Köy statüsü mü diyelim buna. Köy kent bildiğimiz o köykent mi diyelim. Dışarıdan gelen göçün verdiği sıkıntı veya Teksaslaşması mı diyelim. O şekle dönüşüyorlar. Bir an evvel ona çözüm getirilmesi gerekiyor. Bunun çözümü de Belediye Başkanımız, GAP İdaresi ve Sivil Toplum Örgütleri arasında ki diyalog ve bu diyalog netice bu üçlü kurumların bir araya gelerek buna biran evvel çözüm üretmesi hususunda tüm halkın bu konuda ricası vardır. Beklentisi var. Bunun içinde hepimize teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben de size teşekkür ediyorum. Sayın Murat ENSARI Bey tahmin edersem bir şeyler söylemek ister. Lütfen mikrofonu verir misiniz? Organize Sanayi Müdürümüz ondan sonra toparlıyoruz.

Murat ENSARI (Organize Sanayi Bölgesi Müdürü) :

Bana söz hakkı verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Biraz önce arkadaşlarımızın yaptığı konuşmalara ek olarak GAP İdaresi'nin teşkilatlanması gerekiyor. Bu teşkilatlanmaya ben stratejik araştırma merkezleri diyorum. Stratejik Araştırma Merkezi, GAP Bölgesi'nin merkezi olan Urfa'da olmalı. Ama bu yeterli değil. Bunun yanı sıra insan kalkınma enstitüleri, araştırma enstitüleri kurulmalı ve finansla desteklenmelidir. Tabii finans konusuna en sonunda geleceğim. Finansı nereden bulacağız bu en büyük sorunumuz. Bu yapılması gereken birinci şart. İkinci şartımız Küçük Sanayi Sitesi eski Kooperatif Başkanı Muhsin Aydın'ın belirttiği gibi bu yörenin yeraltı kaynakları atıl durumda, milli servet konumuna düşmüş atıl tesislerin tekrar ekonomiye kazandırılması ki bu da finansa bağlı. Onun da çözümüne geleceğiz. Tabii bunların özündeki neden bizim eğitimsiz olmamız, bizim istediğimizi alamamamız, hakkımızı bildiğimiz şekilde savunamamamız. Ama artık yetiştik. Bundan sonra biz bu işleri yapacağız. Yani bu işi ister gönüllü deyin ister zoraki deyin ve biz geçmiş yaşantımızda beş altı senelik dönem içerisinde birlikteliğin neler getirdiğini sanayi kesiminde de çok yakından yaşadık. Şöyle bir örnek vereyim. 24 maddelik bir sorun yumağıyla Cumhurbaşkanlığına gittiğimiz zaman dokuzuncu Cumhurbaşkanımız ilk seçildiği zaman 2-3 yıl süre içerisinde 24 maddeden oluşan sorun yumağıımız 8'e düşmüştür.

Yani bunun sonucu 16 tane maddemiz 3 yıl içinde çözülmüştür ve hayati maddelerdir. Mesela havaalanı da onlardan biriydi. Serbest Bölge'nin kurulması da onlardan biriydi. Şimdi GAP İdaresi'nin başarılı olduğu bir noktaya daha dikkat çekmek istiyorum. Hiç bir konuşmacının dile getirmediği, GAP İdaresi öyle başarılı olmuştur ki, hep GAP İdaresi'nden finans aranır. Halbuki GAP İdaresi'nin finansı hiç irdelenmez. Yani ne yaptı GAP İdaresi, GAP İdaresi'ne bildiğimiz kadarıyla Devlet Su İşlerinin rakamlarını aktarıyorum. 12 milyar dolar civarında bir yatırım gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımlarının sonucunda birinci kısım olan enerji yatırımlarının % 90'a yakın bir bölümü bitirilmiştir. Peki bu % 90'a yakın bitirilen enerji sistemlerinin ürettiği enerjiyi biliyor musunuz? Tam Türkiye'ye katkısı 16 milyar dolar civarında. Demek ki bu proje kendi kendini amorti etmiştir. Artık kara geçmiştir. Peki biz neyin finansını arıyoruz. Bu GAP İdaresi'nin sorunu değil. Bu sorunun çözümünde bence en büyük etken siyasi iradenin GAP İdaresi'ne uyum sağlayamaması. GAP İdaresi'nin hakikaten ileriye gören ufku geniş yapısına devlet idaresinin ayak uyduramaması. Nasıl yapacağız bunu. GAP İdaresi'ni genel bütçeden ayırmamız gerekiyor. Çünkü GAP'ın bu anda elde ettikleri kendi finansı için çok yeterli kaynaktır. Bakıyorsanız Bölge'ye işçi deposu, bu bölge Türkiye'nin yeraltı zenginlikleri açısından en önemli bölgelerden biri. Bölge'nin bütün her şeyi var, şeker var, un var helvayı yapamıyoruz. Demek ki burada aksayan nokta bizim idarecilerimizdir. Bunun finans kaynağına geldiğimiz zaman bu biraz önce bahsetmiş olduğumuz 4 milyar dolar genel bütçeden alınmıyor ise ne yapacağız. Biz yöre sanayicileri olarak Urfa ile, Batman'la, Siirt'le, Şırnak'la hepsiyle diyalogumuz var. Yeraltı kaynaklarının kullanımını da bize versinler. Bu atıl durumda bulunan Dinçer Petrol Kuyuları'nın halini, durumunu hepimiz biliyoruz. Sürekli, sistemli bir şekilde eleştirdiğimiz Suriye bile o petrol kuyularından kendi petrol ihtiyaçlarının % 4'ünü karşılanmakta. Halbuki biz cılız bir doğal gaz borusunu çekmişiz onunla yetinmeye çalışıyoruz, devlet yapamıyorsa verin özel sektör yapsın bu işi. Bir ikinci, üçüncü finans kaynağı ise bu Habur Sınır Kapısı'ndan sınır ticareti yoluyla gelen motorinden alınan vergidir. Bu günlük cirosu trilyonlarla ifade edilen bundan GAP İdaresi'ne belirli pay ayrılmalı. Ve bu stratejik araştırma merkezleri, stratejik araştırma enstitüleri il bazında buralardan desteklensin. Tahmin edersem o zaman bir sorun yaşamayacağız. Teşekkür ediyorum.

Abdulkadir TUTAŞI :

Ben de teşekkür ediyorum. Saygı değer katılımcılar sabahtan beri özellikle hanımefendiler bizi o kadar içtenlikle dinlediler ki kendilerine teşekkür ediyorum. Oturumu kapatmadan önce GAP İdaresi Başkan Yardımcımızın tahmin edersem sizlere bir sözleri olacaktır. Kendilerini mikrofona davet ediyorum.

M. Kaya YAŞINOK :

Sayın Başkanım size teşekkür etmek istiyorum. Şimdi şunu özellikle belirtmek istiyorum. Tekrar bu toplantıya katıldığımız için bize destek verdiğiniz için, bu programı, bu planı Ankara'da da yaparız. Yapardık ta. GAP İdaresi olarak Size getirdiğimiz uzmanlar en deneyimli, yetenekli, bilgili, yetkili uzmanlardır. Ama biz bu olayı yaşadık. Biz sizlerle yapmak istiyoruz. Bu planı katkılarınızla devam ettirmek istiyoruz. Çünkü biz GAP'a inanıyoruz. Bizim bilgimiz GAP'ın proje olarak Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasına direkt etki ettiği. Bilgimizi inancımızla geliştiriyoruz. Ve bunu hayal ediyoruz. Çünkü geleceği görmek bizim görevimiz. O nedenle bize yardım etmeniz burada hazırlanacak dokümanın kendi dokümanınız olarak koltuğunuzun altına alıp Ankara'ya bizimle beraber gelmeniz lazım. Bunu sağlamak istiyoruz. Aksi halde programı yaparız. Yapabiliriz. Ama çok örneklerini verdiler. Sizde bizimle aynı fikirdesiniz. Bir tarafı eksik oluyor bu işin. Katılımcılık, demokrasi, saydamlık bu kelimeler burada çok kullanıldı. Bizimle beraber olursanız, olmak demek tamam seni destekliyorum anlamına gelmiyor. Bundan sonra odak toplantıları olacak. Her birey ait olduğu toplumsal bütünlüğün sorunlarını ve plandan beklediklerini buraya aktarmakla yükümlü. Bize aktardığınız sürece bu plan başarıya ulaşır.

Ve bu planın gerçekleşip gerçekleşmediği nerede duruyoruz, size de bir değerlendirme imkanı sağlamış olur. Ben bu toplantıya katıldığımız ve girdilerinizden ötürü İdarem adına tekrar teşekkür ediyorum.

Evet sevgili konuklar Mardin'de böylece bir ilki daha hep beraber sonuçlandırıyoruz. Ama ben oturumu kapatmadan evvel sizlerden aldığım ve sizlerden aldığımız notlardan toparladığım kadarıyla bu toplantının amacını arz edip gündemi kapatmak istiyorum. GAP İdaresi, yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan artırmayı hedefleyen GAP Bölge Kalkınma Planı hazırlığına halkın katılımını sağlayarak başlamıştır. Bu yaklaşımın Bölge'ye, halkın sorunlarına, gereksinimlerine, tutumlarına, önceliklerine gerçekçi ve duyarlı yeni bir uygulamayı beraberinde getirmesi beklenmektedir. Kalkınmadan olumsuz etkilenecek, dezavantajlı grupları teşkil eden işsizler kadınlar, çocuklar, topraksızların kalkınmaya entegre edilmesi ve yerel yönetimlerinin güçlendirilmesi yaklaşımlarının da bölge kalkınması kapsamına alınması gerekliliğine kanaat hasıl olmuştur. Saygı değer katılımcılar böylece bu oturumu kapatmadan bu değerli bilgilerinizin doğrultusunda alınacak kararların ülkeme, Bölgeme, ilime hayırlı olması vesilesiyle, dileğiyle şahsım ve GAP İdaresi adına katıldığımız için teşekkür ediyor saygılarımı sunuyorum. Sürçü lisan ettiysek af ola. Teşekkür ediyorum sizlere.

MARDİN KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
A. KERİM ÜRGER	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	415 14 61
ABDULKADİR TUTAŞI	MARDİN BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	212 13 48
ABDULKERİM ÜZDEMİR	İL BAYINDIR MÜDÜRÜ	MARDİN	212 20 07
ABDULLAH AKGÖL	DARGEÇİT İL GENEL MECLİS ÜYESİ	DARGEÇİTMARDİN	473 60 06
ABDULLAH DÜZCE	ÇUKURYURT KÖY MUHTARI	MARDİN	212 77 47
ABDULLAH MAGAN	YOLBAŞI KÖY BELEDİYE BAŞKAN VEKİLİ	MARDİN	474 52 94
ABDULLAH TOPTANCI	MARBETON	MARDİN	215 29 01/3
ABDURRAHMAN GÜNDÜZ	İL GENEL MECLİS ÜYESİ	MARDİN	226 64 30
ABDURRAHMAN UNGU	ESTUM MÜHENDİSLİK-DANIŞMANLIK LTD.ŞTİ.	MARDİN	0542 596 78 85
ABDÜLRAHİM AKDAĞ	TÜRK TELEKOM	MARDİN	462 11 43
ADNAN AYGÜLER	TİCARET VE SANAYİ ODASI GENEL SEKRETERİ	MARDİN	212 10 33
AHMET MURATOĞLU	UMUR TEKNİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	215 12 51
AHMET SAYUK	ACIRLI BELEDİYE BAŞKANI	ACIRLI/MARDİN	251 30 35
ATA KASAP	ORGANİZE SANAYİ BÖLGE MÜDÜRÜ	MARDİN	215 29 06
ATA MUSLU	MUSLU İNŞAAT LTD.ŞTİ.	MARDİN	212 20 60
ATA SARIGÖL	TCDD	MARDİN	347 70 08
ATILGA KARADA	DERİK BELEDİYE BAŞKANLIĞI	MARDİN	251 36 53
AYDIN OLGAÇ	MARDİN ESNAF ODALAR BİRLİĞİ	MARDİN	312 37 85
AYŞE KARADA	DERİK BELEDİYE BAŞKANLIĞI	MARDİN	381 22 01
AZİZ AKBAŞOĞLU	İL SOSYAL HİZMETLER MÜDÜRÜ	MARDİN	0418 212 21 39
AZİZ DOĞRU	KIZILTEPE ESNAF VE KEFALETLER KOOPERATİFİ	KIZILTEPEMARDİN	212 38 01
BEDREDDİN CİSİM	MARBETON	MARDİN	215 31 23
BEDRETTİN KORUBOĞLU	C.S.B.	MARDİN	251 30 24
BEŞİR AKYOL	T.C. ZİRAAT BANKASI	MARDİN	212 10 35
CENGİZ ERSAN	MERKEZ ESKİKALE KÖY MUHTARI	MARDİN	213 22 54
DAVUT ÖRMEN	ZİRAAT ODASI BAŞKANI	MARDİN	212 10 12
DURMUŞ ERDOĞANLI	TCDD	MARDİN	347 70 08
E. FİGEN KAYMAK	TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	212 30 29
ELİZAN DONAT	YARDIM SEVENLER DERNEĞİ BAŞKANI	MARDİN	212 12 73
EMRE HAKAN ALAKENT	CUMHURİYET BAŞSAVCI	MARDİN	212 10 41
ERTAN KARABİYYİK	TÜRKİYE KALKINMA VAKIFI	ANKARA	541 30 22
ESER ELDEM	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	212 29 41
FARUK UÇUREL	TİCARET VE SANAYİ ODASI	MARDİN	215 10 17
FERHAN BOZKURT	ŞENKÖY BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	212 56 90
FERHAN BOZKURT	ŞENKÖY BELEDİYE BAŞKANLIĞI	ŞENKÖY/MARDİN	471 72 01
FERHAN KAYA	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	212 13 48
FERSEND ADIYAMAN	T.C. ZİRAAT BANKASI MARDİN ŞUBESİ	MARDİN	212 17 85
FETULLAH DUYAN	FETA MİMARLIK MÜH.	MARDİN	213 45 60
GALİP KÖRŞAT	YEŞİLLİK KAYMAKAMLIĞI	YEŞİLLİK/MARDİN	591 19 20
GÜNAY SİNGAR	SANAYİ VE TİCARET MÜDÜR VEKİLİ	MARDİN	212 16 53
HADİ BEYKUL	BELEDİYE BAŞKANLIĞI	MARDİN	212 23 01
HALİM BİLGİN	D.S.İ. ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	213 58 10

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
HARUN ANUK	MARDİN SAKATLAR DERNEĞİ BAŞKANI	MARDİN	412 41 44
HAYVAS AKTÜRK	SIGORTA MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	212 85 58
HAYRETTİN DEMİR	YEŞİLİ BELİDEYE BAŞKANI	YEŞİLİ/MARDİN	347 70 08
HULUSİ KURTULUŞ	İS. SANAYİ ODALAR BİRLİĞİ	MARDİN	212 22 19
İBRAHİM AYDOĞDU	İL SİVİL SAVUNMA MÜDÜRÜ	MARDİN	212 10 02
İBRAHİM TOPRAK	BELEDİYE YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	MARDİN	477 12 50
İKBAL ALTUNTAŞ	MARDİN VALİLİK	MARDİN	212 65 11
İKBAL ÖRÜNDAŞ	İL PLANLAMA KOORDİNATÖR MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	476 72 01
İLHAN DEĞER	İL MECLİS ÜYESİ BAŞKANI	MARDİN	212 83 81
İSA TUNÇ	KIZILTEPE SANAYİ ODASI	KIZILTEPE/MARDİN	312 10 36
İSMAİL ERKOVAH	MARDİN ÇİMENTO	MARDİN	381 26 49
İSMAİL ÖZÇELİK	KIZILTEPE BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI	KIZILTEPE/MARDİN	312 11 94
İSMET ÇINCI	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	212 22 35
İSMET ÇAVLI	MAZIDAĞI KAYMAKAMI	MAZIDAĞI/MARDİN	511 32 52
KAYA KARATAŞ	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	212 70 05
KEMAL AKTÜRK	TEMA MARDİN TEMSİLCİSİ	MARDİN	212 22 86
KEMAL DÜNELLİ	İL ÖZEL İDARE MÜDÜRÜ	MARDİN	212 37 34
KENAN AYÇİÇEK	DERİK İLÇE TARIM MÜDÜRÜ	DERİK/MARDİN	212 29 56
LATİP ÖGÜTEN	TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	212 64 33
LİYLE ÖNÜR	DARĞEÇİT SAHA ELEMANI	MARDİN	0482 381 33 73
M. BEŞİR UNAT	ÇEVRE KORUMA VAKFI	MARDİN	215 11 14
M. MUHLİS HAMİDİ	İL TURİZM MÜDÜRÜ	MARDİN	212 58 45
M. NECATİ BOZKURT	DEFTERDARLIK	MARDİN	212 12 75
M. ZEKİ BAYICI	ORMAN İŞLETME MÜDÜRÜ	MARDİN	212 10 32
MEHMET ASKAR	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	MARDİN	212 61 11
MEHMET C. AKSOY	YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	246 23 98
MEHMET ÇELİK	VALİLİK HİT	MARDİN	212 65 11
MEHMET DEMİR	ÇAVUŞLU BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	472 41 44
MEHMET ELAKMIŞ	MARDİN BERBERLER ODASI	MARDİN	312 75 95
MEHMET İMAMOĞLU	NUHOĞLU KIREÇ FABRİKASI	MARDİN	215 19 15
MEHMET ÖTÜN	AKBAĞ MUHTARI	MARDİN	383 80 02
MEHMET SINANAN	ELAZIĞ ORMANBÖLGE ŞUBE MÜD.	MARDİN	237 01 01
MEHMET YÖRSEL	MURMET LTD.ŞTİ.	MARDİN	213 53 73
METİN ALTINDAĞ	ÖMERLİ TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	ÖMERLİ/MARDİN	226 61 81
METİN GÖZEM	PEN İŞLERİ DAİRE BAŞKANI	MARDİN	251 30 24
MUHSİN AYDIN	BÜYÜK BİRLİK PARTİ İL BAŞKANI	MARDİN	-
MURAT ENSARİ	ORGANİZE SANAYİ MÜDÜRÜ	MARDİN	215 11 14
MUSTAFA BULUT	KILAVUZ BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	0532 329 92 25
MÜMİN DEMİR	DARĞEÇİT İL GENEL MECLİS ÜYESİ	DARĞEÇİT/MARDİN	381 22 03
NEZRİN AYAR	BAŞKANLIK ARAŞTIRMA KURUMU	ANKARA	212 10 33
NEZİR SAITOĞLU	HALK BANK BÖLGE MÜDÜRÜ	MARDİN	313 73 06
NUREDİN ÖZDENİZ	DOKTOR	MARDİN	212 24 08
NURİ EYİS	SÖĞÜTLÜ BELEDİYE BAŞKANVEKİLİ	SÖĞÜTLÜ/MARDİN	471 22 88

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
ORHAN DUYAN	SANAYİCİ (HAMİTOĞULLARI A.Ş.)	MARDİN	215 19 60
ORHAN VELİ ERTAŞ	KIZILTEPE BELEDİYE BAŞKANLIĞI	KIZILTEPEMARDİN	312 11 94
ÖZDEMİR GÜRSU	İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	383 80 02
RECEP YÜKSEL	ÖMERLİ KAYMAKAMLIĞI	ÖMERLİMARDİN	226 60 10
SADETTİN AMAK	HARİTA VE KADASTRO MÜH. ODASI BAŞKANI	MARDİN	213 20 16
SABRİ KAYA	BELEDİYE MECLİS ÜYESİ	MARDİN	212 13 48
SADETTİN AMAK	TMMOB HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLER ODASI	MARDİN	213 20 16
SAFİYE ADIVAMAN	T.C. ZİRAAT BANKASI MARDİN ŞUBESİ	MARDİN	212 17 85
SAMİ BOZYİĞİT	TARIM KREDİ KOOPERATİFİ	MARDİN	312 37 85
SEDAT AYANOĞLU	T.A.P.P. MARDİN ŞUBE BAŞKANI	MARDİN	215 11 14-15
SERVET AŞIK	MİDYAT İL TARIM MÜDÜRÜ	MİDYATMARDİN	212 10 34
SİFFİK KARACA	KARAYOLLARI 93. ŞB. ŞEPLİĞİ	MARDİN	212 24 04
SÜLEYMAN ÇIRAK	YALIM BELEDİYE BAŞKANLIĞI	MARDİN	474 52 94
SÜYEYİP BAĞIŞ	ORTAKÖY BELEDİYE BAŞKANLIĞI	ORTAKÖYMARDİN	215 10 58
ŞEHİMUZ ALTINOK	KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	212 16 48
ŞEHİMUZ ATAY	MERKEZ SULAK KÖYÜ MUHTARI	MARDİN	415 14 61
ŞEHİMUZ DUYAN	MARDİN SANAYİ İŞ ADAMLARI DERNEĞİ	MARDİN	215 10 17
ŞEHİMUZ HAZAR	ÇİFTLİK KÖYÜ MUHTARI	MARDİN	215 28 80
ŞEHİMUZ TEKİN	BELEDİYE YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	MARDİN	477 12 50
ŞEYHİMUS DUYAN	MARDİN SANAYİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ	MARDİN	215 10 17
ŞEYHİMUS KESKİN	GELİNKAYA BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	0482 477 62 40
ŞÖKRÜ KARA	NUSAYBİN KAYMAKAMLIĞI	NUSAYBİNMARDİN	415 10 25
TALAT ALBAYRAK	ZİRAAT BANKASI GAP KREDİLER DAL. BŞK.	MARDİN	541 31 02
TEKİN MURATOĞLU	Ü.S.B. MÜDÜRLÜĞÜ YARDIMCISI	MARDİN	231 11 30
TEMEL KOÇAKLAR	MARDİN VALİSİ	MARDİN	212 10 06
TUÇGENERAL ADEM HUDUTİ	70. MKNZ. P. TUĞ	MARDİN	415 45 45
YAŞAR ÇETİK	KÖY HİZMETLERİ MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	212 16 48
YUSUF AYDIN	KÜLTÜR MÜDÜRÜ	MARDİN	212 13 52
YUSUF YILDIZ	SERBEST BÖLGE MÜDÜRÜ	MARDİN	471 72 01
ZEYNEL TUNÇALAN	NUSAYBİN ESNAF VE KEFALET KOOPERATİF BAŞKANI	MARDİN	415 10 54
ZEYİN AYAV	KIZILTEPE ESNAF ODASI	MARDİN	312 36 96
			313 73 06

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağızı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr